

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
NOKTALAMA İŞARETLERİNİ KULLANMA BECERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sevgi ERGİN**

ANKARA-2009

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
NOKTALAMA İŞARETLERİNİ KULLANMA BECERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sevgi ERGİN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

ANKARA-2009

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sevgi ERGİN'e ait "İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Noktalama İşaretlerini Kullanma Becerileri" başlıklı çalışma 19/01/2009 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Üye: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Üye: Doç. Dr. Fatma AÇIK

İmza

.....
.....
.....
.....

ÖN SÖZ

Noktalama işaretleri, dilin gelişmiş bir yazı ve kültür dili olduğunu gösterir. Noktalama işaretleri, dilin konuşmadaki etkisinin yazıda da kendini hissettirmesini ve yazıdaki duygu ve düşüncenin daha iyi anlatımını sağlar.

Noktalama işaretleri öğretimi, ilköğretim aşamasında başlamasına rağmen konu etkili bir şekilde öğretilmemektedir. Bugün lise öğrenimi görenlerin hatta üniversite mezunlarının birçoğu noktalama işaretleri kullanımında yetersiz olduğu söylenebilir. Bu yetersizliklerde en büyük rol, noktalama işaretleri kullanımda bir beraberlik sağlanamadığı için eğitim sistemimizdedir.

Noktalama işaretlerinin gerekliliği ve bunların anlatıma kazandırdıkları üzerinde durulması ve uygulamalarla kural öğretimi yapılması, öğretimde uygulamanın artırılması yanında dönüt verilmesi de gerekmektedir. Öğretimin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için öğretim ve uygulamanın denetlenmesi ve varsa eksik ve yanlışların da giderilmesi gerekmektedir. Uygulamada bu aksaklıklar giderilirse daha etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlanacaktır.

Noktalama eğitimi için hazırlanan kaynaklar, kural öğretimini tam ve doğru bir şekilde örnekleriyle ortaya koymalı ve bu kuralların yerleşmesini sağlamalıdır. Ayrıca kurallar bütün kurumlarda aynı şekilde kullanılmalı ve bir imlâ birliği sağlanmalıdır. Kurallar kurumlara, kuruluşlara değil dile ait olmalıdır.

Öğretimde çağın gereklerine uyum sağlamak gerekmektedir. Günümüz eğitim anlayışında önemli olan öğrenciyi ders ortamında etkin kılmak, öğrencinin yaparak ve yaşayarak öğrenmesini sağlamaktır. Drama bu açıdan öğretimde kullanılması gereken bir yöntemdir. Çünkü drama etkinliğe dayalı olan ve öğrenciyi öğrenme merkezine alan bir yöntemdir.

Bu çalışmada öncelikle Göktürklerden günümüze kadar noktalama işaretlerinin kullanımı hakkında bir tespitte bulunulmuştur. Kullanımın ne ölçüde olduğu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeden sonra Cumhuriyet tarihi boyunca

hazırlanan programlarla bugüne kadar hazırlanan imla kılavuzlarındaki noktalama işaretleri ile ilgili maddelerin değerlendirmesi yapılmıştır. Noktalama işaretlerinin günümüz ders kitaplarında kullanımı değerlendirilmiş ve noktalama öğretimde drama yönteminin etkisini araştırılmıştır. Ayrıca öğretimde değerlendirmenin de etkisini görebilmek için geçmiş sınavlardaki noktalama işaretleri ile ilgili soruların oranlarını değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada noktalama işaretlerinin öğretiminde drama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma etkinlik ve uygulamalarından yola çıkarak noktalama işaretleri öğretiminde dramanın etkili bir yöntem olduğu sonucuna varılmıştır.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde ilgi ve yardımlarını esirgemeyerek yol gösteren hocam Yrd. Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a, çalışma etkinliklerinin uygulanmasında yardımcı olan Nasreddin Hoca İlköğretim Okulu öğrenci ve öğretmenlerine ve hayatımın her döneminde desteğini yanımda hissettiğim aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgi ERGİN

ÖZET

İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN NOKTALAMA İŞARETLERİNİ KULLANMA BECERİLERİ

Sevgi Ergin

Yüksek Lisans - Türkçe Eğitimi ABD

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Gıyasettin Aytas

Kasım – 2008

Bu çalışma, drama yönteminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin noktalama işaretlerini etkin ve doğru kullanımına ne ölçüde katkı sağladığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma evrenini Ankara ili, Etimesgut ilçesi, Nasreddin Hoca İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini 30'u deney, 30'u kontrol grubu olmak üzere 60 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında öncelikle kavramsal çerçeve ve buna bağlı olarak noktalama işaretlerinin eğitim ve öğretimde kullanım farklılıkları üzerinde bir inceleme yapılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında noktalama işaretlerinin öğretim ve uygulamasında temel yaklaşımlar belirlenmiştir. Ayrıca drama yöntemi ile ilgili araştırmalar yapılmış ve drama yöntemi ile noktalama işaretleri öğretimi konusunda uygulamalar hazırlanmıştır. Araştırma sonuçlarının somutlaşması ve elde edilen bulguların değerlendirilmesi için oluşturulan gruplarda uygulama yapılmıştır. Her iki gruba da noktalama işaretleri ile ilgili ön test yapılmıştır. Deney grubuna konu drama yöntemi ile anlatılmış, kontrol grubu ise süreç içinde serbest bırakılmıştır. Daha sonra iki gruba da son test uygulanmıştır. Araştırmanın modeli, Ön-Son Test Kontrol Gruplu Model'dir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 kullanılmıştır.

Sonuç kısmında ise bu tespitler ışığında, uygulayıcılara öneriler sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre noktalama işaretlerinin kullanımı konusunda öğrencilerin öğrenme düzeylerinde drama ile işlenen derslerde grubun lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bundan yola çıkarak 8. sınıfların Türkçe dersinde dil bilgisi konularının öğretiminde drama yöntemi kullanılmasının öğrencilerin öğrenme düzeylerini olumlu yönde etkileyeceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, dil bilgisi, noktalama işaretleri, yöntem, drama.

ABSTRACT

PRIMARY SCHOOL 8TH GRADE STUDENTS SKILLS OF USING PUNCTUATION

This study has been made in order to detect how useful drama method is in using punctuation correctly and effectively by 8th grade students.

Ankara province, Etimesgut district, Nasreddin Hoca Primary school 8th grade students make up the study environment. The participants consist of 60 students, 30 as pilot and 30 as control group.

In this research, an examination was done mainly about conceptual skeleton and depending on punctuations usage differenses in education-instruction (depending on conceptual skeleton). Thanks to acquired information/data, basic approaches were defined in teachingand application of punctuations. Also, the researches were done about drama method and exercises were prepared about punctuation with drama method.

To concretize the results and to evaluate the acquired findings, the application was done to groups. Preliminary test was applied to both groups. The subject was told to pilot group by drama method and control group was released in process. Then final test was applied to both groups. Research model is preliminary-final test with control group model. In analysing the results, SPSS 15.0 was used.

In conclusion, thanks to these detections, suggestions were presented to operators.

According to survey findings, a significant difference is found in the students' learning levels in favour of the groups which had the grammar lessons of punctuation in drama method. Taking this fact into account it is concluded that in the 8th grade Turkish lessons, teaching punctuation in drama method has a positive effect on students' learning levels.

Key words: Turkish language teaching, grammar, punctuation, method, drama.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar CETVELİ.....	ix
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.2.1. Alt Problemler.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	3
1.6. Varsayımlar.....	4
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	4
1.8. Tanımlar.....	4
1.9. Veri Toplama Teknikleri	6
1.10. Toplanan Verilerin Analizi.....	6
II. BÖLÜM.....	7
2.1. Tarihî Süreç İçinde Noktalama İşareti Kullanımı.....	7
2.1.1. Orhun Abidelerinde Kullanılan Noktalama İşaretleri.....	7
2.1.2. Uygur Harfleriyle Yazılmış Metinlerde Kullanılan Noktalama İşaretleri.....	8
2.1.3. İslâmî Dönem Eserlerinde Kullanılan Noktalama İşaretleri.....	8
2.1.4. Tanzimat Dönemiyle Birlikte Kullanılmaya Başlanan Noktalama İşaretleri.....	9
2.1.5. Cumhuriyet Döneminde Noktalama İşaretlerinin Kullanımı.....	9

2.1.5.1. Türkçe Eğitim Programlarında Noktalama İşaretlerinin Yeri...	10
2.1.5.2. İmlâ Kılavuzlarında Noktalama İşaretleri.....	22
2.1.5.2.1. Nokta (.).....	23
2.1.5.2.2. Virgül (,).....	29
2.1.5.2.3. Noktalı Virgül (;).....	38
2.1.5.2.4. İki Nokta (:).....	41
2.1.5.2.5. Üç Nokta (...).....	46
2.1.5.2.6. Sıra Noktalar (.....).....	48
2.1.5.2.7. Ünlem İşareti (!).....	49
2.1.5.2.8. Soru İşareti (?).....	51
2.1.5.2.9. Çizgi.....	54
2.1.5.2.9.1. Kısa Çizgi (-).....	54
2.1.5.2.9.2. Uzun Çizgi (—).....	59
2.1.5.2.9.3. Noktalı Çizgi (.—).....	62
2.1.5.2.10. Tırnak İşareti (“ ”).....	63
2.1.5.2.11. Yay Ayraç (Yay Parantez) (()).....	68
2.1.5.2.12. Köşeli Ayraç (Köşeli Parantez) ([]).....	71
2.1.5.2.13. Paragraf veya Çengel (§).....	73
2.1.5.2.14. Kesme İşareti (’).....	74
2.1.5.2.15. Eğik Çizgi (/).....	86
2.1.5.2.16. Tek Tırnak İşareti (‘ ’).....	88

2.1.5.2.17. Denden İşareti (”).....	88
2.1.5.2.18. Ters Eğik Çizgi (\).....	90
2.2. Dil Bilgisi Öğretimi.....	91
2.2.1. Noktalama Öğretimi.....	94
2.2.2. Türkçe Ders Kitaplarında Noktalama İşareti Öğretimi.....	100
2.2.3. Sınavlarda Noktalama İşaretlerinin Yeri.....	104
2.3. Drama Kavramı.....	106
2.3.1. Dramanın Tarihi.....	107
2.3.2. Çocuk İçin Drama.....	110
2.3.3. Eğitimde Drama.....	110
2.3.4. Drama Yöntemi.....	114
2.3.5. Dramada Lider.....	116
2.3.6. Türkçe Öğretiminde Drama.....	118
2.3.6.1. Yazılı Metne Bağlı Olmayan Drama.....	119
2.3.6.2. Yazılı Metne Bağlı Olan Drama.....	120
III. BÖLÜM.....	121
3.1. BULGULAR VE YORUM.....	121
3.1.1. Yazılı Anlatım Uygulamalarına Ait Sonuçlar.....	121
3.1.2. Boşluk Doldurma Uygulamalarına Ait Sonuçlar.....	129
3.1.3. Test Uygulamalarına Ait Sonuçlar.....	148
VI. BÖLÜM.....	152
4.1. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	152
4.1.1. Sonuç.....	152
4.1.2. Öneriler.....	154
KAYNAKÇA.....	156
EKLER.....	160
EK-1. YAZILI ANLATIM UYGULAMASI.....	160
EK-2 TEST UYGULAMASI.....	161
EK-3 BOŞLUK DOLDURMA UYGULAMASI.....	168
EK-4. DRAMA UYGULAMASI.....	170

KISALTMALAR LİSTESİ

c.	:	Cilt
Ed.	:	Editör/ Editörler
F	:	f Değeri
f	:	Frekans
KT	:	Kareler Toplamı
KO	:	Kareler Ortalaması
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
N	:	Denek Sayısı
Ort.	:	Ortalama
P	:	Anlamlılık Düzeyi
S	:	Standart Sapma
S.	:	Sayı
Sd.	:	Serbestlik Derecesi
s.	:	Sayfa
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve diğerleri
Yay.	:	Yayınları
$\bar{X}$	:	Ortalama
t	:	t Değeri

TABLOLAR CETVELİ

Tablo 3.1.1: Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Sonuçlarına Göre Yazılı Anlatımda Noktalama İşaretlerini Kullanım Değerleri ve Yüzdeleri.....	122
Tablo 3.1.2: Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Sonuçlarına Göre Yazılı Anlatımda Noktalama İşaretlerini Kullanım Değerleri ve Yüzdeleri.....	125
Tablo 3.1.3: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	129
Tablo 3.1.4: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgöl Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	129
Tablo 3.1.5: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	130
Tablo 3.1.6: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	130
Tablo 3.1.7: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	131
Tablo 3.1.8: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	131
Tablo 3.1.9: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	132
Tablo 3.1.10: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	132
Tablo 3.1.11: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	133
Tablo 3.1.12: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalı Virgöl Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	133
Tablo 3.1.13: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	134

Tablo 3.1.14: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	134
Tablo 3.1.15: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	135
Tablo 3.1.16: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	135
Tablo 3.1.17: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	136
Tablo 3.1.18: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	136
Tablo 3.1.19: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	136
Tablo 3.1.20: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	137
Tablo 3.1.21: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	137
Tablo 3.1.22: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	137
Tablo 3.1.23: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	138
Tablo 3.1.24: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	138
Tablo 3.1.25: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	139
Tablo 3.1.26: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	139
Tablo 3.1.27: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	139
Tablo 3.1.28: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	140
Tablo 3.1.29: Boşluk Doldurma Etkinliği Eğik Çizgi Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	140

Tablo 3.1.30: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	141
Tablo 3.1.31: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	141
Tablo 3.1.32: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	142
Tablo 3.1.33: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	142
Tablo 3.1.34: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	142
Tablo 3.1.35: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	143
Tablo 3.1.36: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	143
Tablo 3.1.37: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	143
Tablo 3.1.38: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	144
Tablo 3.1.39: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	144
Tablo 3.1.40: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	145
Tablo 3.1.41: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	145
Tablo 3.1.42: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	145
Tablo 3.1.43: Boşluk Doldurma Etkinliği Eğik Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	146
Tablo 3.1.44: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları.....	146
Tablo 3.1.45: Boşluk Doldurma Etkinliği ANOVA Sonuçları.....	147
Tablo 3.1.46: Test Etkinliği ANOVA Sonuçları.....	150

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, çalışmanın yapılma gerekçelerini ortaya koyan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın yöntemi, varsayımlar, kapsam ve sınırlılıklar, veri toplama teknikleri, toplanan verilerin analizi, tanımlar ve ilgili araştırmalar anlatılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan temel vasıtaadır. İnsanlar, duygu ve düşüncelerini aktarmak ve kendini ifade etmek için dilden faydalanır. İnsanın ifade gücü, dili kullanma başarısı, dile hâkimiyeti ile doğru orantılıdır. Güçlü bir ifade ise iyi bir eğitimin sonucudur.

Dil, ilk olarak aileden öğrenilir. Çocuk büyüdükçe çevresi genişler ve karşılaştığı kişiler artar, böylelikle çocuğun kullandığı kelime sayısında bir artış olur. Çocukta dil bilinci oluşmaya başlar. Ailede başlayan, çevrenin etkisiyle gelişen dil öğrenimi, okul dönemiyle birlikte sistemli ve programlı bir şekilde gelişir.

Eğitimin amacı, bireylerin zihin gelişimlerine katkı sağlamaktır. Türkçe eğitiminin temel amacı ise dil bilincine sahip bireyler yetiştirmektir. Türkçe dersleri, öğrencilerin Türkçe başarısını ve ifade yeteneklerini geliştirir. İnsanlar, sözlü ifadede duygu ve düşüncelerin etkili anlatımını sağlamak için vurgu, tonlama, jest ve mimiklerden faydalanırlar. Sözlü anlatımda anlatımı etkili kılan bu unsurların yerini, yazılı anlatımda noktalama işaretleri alır. Etkili bir yazılı anlatım için noktalama işaretlerinin tam ve doğru kullanılması gerekir.

Türkçe dersinde etkili bir öğretim için farklı anlatım yöntemlerinden faydalanılmaktadır. Geleneksel anlatım yöntemi, günümüzde yerini daha çok etkinliklere dayanan ve öğrencinin etkin bir şekilde katılımını gerektiren öğretim yöntemlerine bırakmıştır. Bu yöntemler arasında öğrencinin etkin katılımını sağlayan ve öğrenmenin merkezine yerleştiren drama da vardır. Dramanın temelini oluşturan oyun, çocuklar için hem eğlenceli hem de bildikleri bir unsur olduğu için kullanımı etkili olacaktır. Eğlenceli bir öğrenme ortamı sağlayan dramanın eğitim sistemine taşınması ve öğretimde bu yöntemden faydalanılması günümüz eğitim sistemi için gereklidir.

1.2. Problem Cümlesi

Drama yöntemi, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin noktalama işaretlerini etkin ve doğru kullanımına ne ölçüde katkı sağlamaktadır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Öğrenciler noktalama işaretlerinin öneminin farkındalar mı?
2. Öğrenciler noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanabiliyorlar mı?
3. Ders kitaplarında ve imla kılavuzlarında noktalama işaretleri anlatımı nasıldır?
4. Eğitimde drama etkinliklerine ne kadar yer veriliyor?
5. Drama yöntemi, Türkçe öğretiminde nasıl bir yere sahiptir?
6. Noktalama işaretleri öğretiminde drama yönteminin bir katkısı var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

İlköğretim okulu öğrencilerinin, eğitim süreci içerisinde noktalama işaretlerini ne ölçüde öğrendiklerini tespit ederek, bunların uygulanmasındaki –varsa- problemleri ortaya koyarak bu problemlerin çözümü için somut öneriler sunmaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Türkçe eğitimi, bütün öğretim aşamalarının temel dersidir. Öğrenciler, Türkçe dersi aracılığıyla kullandıkları dilin özelliklerini, kurallarını öğrenirler ve bu sayede Türkçeyi daha bilinçli ve doğru kullanırlar; ayrıca var olan dil becerilerini geliştirirler. Bunun yanında dilin temel becerilerinden bazılarını da (okuma, yazma) kazanırlar. Dil becerilerini kazanıp geliştiren çocuk, ana dilini daha doğru kullanır; dilinin inceliklerinin farkında olur.

Okullarımızda sistemli olarak kazandırılan okuma, yazma üzerine pek çok araştırma yapılmış; yüksek lisans, doktora tezleri hazırlanmıştır. Yapılan araştırmalarda noktalama işaretleri, yazma becerisinin içinde ele alınmış ancak ayrı bir çalışma alanı olarak pek fazla değerlendirilmemiştir.

Milli Eğitimin genel amaçlarında yer alan “Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü, yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri” , “Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları” amaçların gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin imla kurallarını ve noktalama işaretlerini bilmeleri ve bunları doğru kullanmaları oldukça önemlidir. Öğrencilerin yazılarındaki karmaşıklık, anlatım bozuklukları noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmamalarından da kaynaklanmaktadır. Bu işaretlerin kullanılmaması öğrencilerin özellikle yazma ve anlatma becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin eğitim-öğretim süreci, bu süreçte noktalama işaretlerini kazanım düzeyleri ve drama yönteminin noktalama işaretlerini öğretimdeki yeri değerlendirilmiştir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin noktalama işaretlerini kullanma becerileri ölçülerek noktalama işaretleri öğretiminde drama yöntemi ile uygulama yapılmıştır.

Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu model kullanılmıştır. Bu modelde biri kontrol, diğeri deney grubu alan iki grup belirlenmiş ve bunlardan kontrol grubu

eğitim süreci içinde serbest bırakılırken konu, deney grubuna sınıf içinde drama yöntemi ile anlatılmıştır. Hazırlanan ölçekler gruplara aynı zamanlarda uygulanmış ve drama yönteminin sonuçları değerlendirilmiştir.

1.6. Varsayımlar

Araştırmanın başlıca varsayımları şunlardır:

1. Drama yöntemi ile işlenen Türkçe dersinin, geleneksel yöntemle işlenen derse göre daha çok ilgi çekeceği.
2. Drama yöntemi ile işlenen Türkçe dersinin, geleneksel yöntemle işlenen Türkçe dersinden daha verimli olacağı ve kalıcı bilgi sağlayacağı.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

1. Araştırma, ilköğretim 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Ankara ili Etimesgut ilçesi Nasreddin Hoca İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
3. Araştırma, 2006 yılında uygulamaya konan İlköğretim Türkçe Dersi(6 – 8) Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alan noktalama işaretleri ile ilgili kuralların kazanımıyla sınırlıdır.
4. Kullanılacak ölçekler, hedef kitlenin yaş seviyesine uygun olan metinlerle sınırlıdır.
5. Araştırma 8. sınıf Türkçe dersinde kullanılan drama yöntemi ile sınırlıdır.
6. Araştırma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı ikinci dönemi ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli

bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş sosyal bir müessesedir. (Ergin, 1972: 1)

Konuşma: Duygu, düşünce, tasarım ve isteklerin sözle bildirilmesidir. (Sever, 2000: 19)

Okuma: Sözlerin duyu organları yoluyla algılanıp anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinliktir. (Sever, 2000: 11)

Yazma: Konuşmanın birtakım sembollerle ifade edilmesidir. (Özbay, 2006: 8)

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye. (TDK, 1998: 677)

Öğretim: Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen planlı, denetimli ve örgütlenmiş etkinlikler. (Özdemir, 2004: 6)

Öğretim Programı: Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, müfredat, ders programı, müfredat programı. (TDK, 1998: 1720)

Beceri: İnsanın yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma maharetidir. (Özbay, 2006: 19)

Teknik: Eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntemin, kişiler, yer, zaman fiziksel şartlar, araç ve gereçlere bağlı olarak uygulanış şekline teknik denir. (Özbay, 2006: 23)

Ölçme: Belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir.

Değerlendirme: Ölçme sonucunda ortaya konulan sayısal verilerin belli ölçütlere göre yorumlanmasıdır.

Noktalama İşareti: Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere kullanılan işaretlerdir. (TDK, 2005: 32)

Drama: Drama, bir düşünceyi beden diliyle, hareket ederek, deyimlerle anlatımdır. (Morgül, 1999: 12)

1.9. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada ilk olarak, araştırma konusunun temelini teşkil eden kavramsal çerçeve ile ilgili olarak kaynak taraması yapılmıştır. Daha sonra noktalama işaretleri konusunda ve drama alanında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Bu araştırmalar için Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından oluşturulan veri tabanı ve internet üzerinden arama motoru aracılığı ile konunun temel kavramları ile ilgili kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Uygulama çalışmaları için hazırlanan test, boşluk doldurma ve yazılı anlatım etkinliklerinin geçerlilik ve güvenilirliği araştırılmıştır. Veri toplama ölçekleri, deney ve kontrol gruplarına bir kez uygulanmış, daha sonra noktalama işaretleri deney grubuna drama yöntemi ile anlatılmış, kontrol grubu ise serbest bırakılmış ve ölçek uygulamaları tekrar yapılmıştır. Uygulama sonuçları karşılaştırılmıştır.

1.10. Toplanan Verilerin Analizi

Uygulama analizleri Excel programında hazırlanmış ve veriler SPSS 15.0 programına aktarılarak tasnif edilmiş ve yine aynı program aracılığıyla tablolara dönüştürülmüştür.

II. BÖLÜM

2.1. Tarihî Süreç İçinde Noktalama İşareti Kullanımı

Türkçede noktalama işaretleri kullanımını tarihi süreç içinde ele alındığı zaman Türk yazılı belgelerinde ilk kaynaklardan itibaren noktalama işaretlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım, günümüz kullanımları ile karşılaştırıldığı zaman görevleri aynı olmamakla birlikte yazı dilinde bu işaretlerin kullanılmış olması dilin gelişim düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Noktalama işaretlerini tarihi süreç içinde şu başlıklar altında değerlendirilmiştir:

2.1.1. Orhun Abidelerinde Kullanılan Noktalama İşaretleri

Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri 8. yüzyılda Göktürkler tarafından Yenisey nehri kıyısına dikilmiş olan Orhun Abideleri'dir. Abidelerde görülen tek işaret iki nokta(:)'dır ve bu noktalama işareti de kelimeleri birbirinden ayırma işlevini görmektedir. İki nokta (:) abidelerde kelimeleri birbirinden ayırmak için kullanılmış olmakla birlikte bazı kelimelerin birleşik yazıldığı da görülmektedir.

“Tengriteg: tengride: bolmuş: Türk: Bilge: Kagan:bu: ödke: olurtum: (Ergin, 2001: 2)”

“Üzekök: tengri: asra: yağız: yer: kılındukda: ikin: ara: kişi: oğlu: kılınmış: (Ergin, 2001: 8)”

2.1.2. Uygur Harfleriyle Yazılmış Metinlerde Kullanılan Noktalama İşaretleri

Ahmet Caferoğlu, Türk Dili Tarihi adlı eserinde Uygur harfleriyle yazılmış metinlerle karakteristik bir özellik olarak gördüğü noktalama işaretleri ile ilgili şu

tespitlerde bulunmuştur: “Uygur metinlerinin aşağı yukarı hepsinde, muayyen bir noktalama usulü tatbik edilmiştir. Eski Budist metinlerinde, noktalama işareti olarak virgüle benzer işaretlere rastlandığı halde, daha sonra bunların yerine, çizgiler kaim olmuştur. (Caferoğlu, 1970: 173)”

Budist metinlerindeki noktalama işaretleri şunlardır:

Mani metinlerinde ise şu işaretler kullanılmıştır:

Budist ve Mani dinine ait metinlerde kullanılan noktalama işaretlerinin farkını belirten Ahmet Caferoğlu, “Birbirinden farklı olan noktalama işaretleri sayesinde, metinlerin münderecatını öğrenmeden, bunların hangi dine ait oldukları, ilk bakışta tayin edilebilmektedir. (Caferoğlu, 1970: 173)” der.

2.1.3. İslâmî Dönem Eserlerinde Kullanılan Noktalama İşaretleri

İslâmî dönemde noktalama işaretleri kullanımı Uygur dönemi eserlerinin bir devamı niteliğinde görülebilir. Mahir Kalfa, İslâmî dönemle ilgili olarak “Uygur yazmalarında görülen sistematikleşmiş ve daha çok süsleme amacıyla kullanılmış olan noktalama işaretleri, bir geleneğin devamı olarak, Arap harfleriyle yazılmış İslâmî Türk edebiyatının ilk ürünlerinden olan Dîvânu Lûgati’t-Türk’te karşımıza çıkmaktadır. Bazı sayfalarda yazım düzenine güzellik kazandırmak düşüncesiyle, belki de daha çok göz zevkine hitap etmek amacıyla kullanılmıştır. (Kalfa, 2000: 6)” der.

Kalfa, Dede Korkut Hikâyeleri’nin Dresden nüshasında cümle sonunda büyükçe bir nokta (●) işaretinin, eserin son bölümünde ise Uygur yazmalarında süsleme amaçlı (●●) işaretinin kullanıldığını bahseder ve noktanın süsleme değil de cümle sonunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söyler. Ayrıca 14. yüzyılda Şeyyad Hamza’nın yazdığı Yusuf ve Zeliha mesnevisinde de virgüle benzeyen (‘) işareti kullanılmıştır. (Kalfa, 2000: 6)

2.1.4. Tanzimat Dönemiyle Birlikte Kullanılmaya Başlanan Noktalama İşaretleri

Bizde noktalama işaretlerinin görevlerinin açıklanarak kullanılması Tanzimat döneminde Şinasi'nin Şair Evlenmesi adlı eseriyle birlikte gerçekleşmiştir. Şinasi, eserin başında “Mu’terize () içinde bulunan kelimeler hâli tarif eder. Şöyle bir hatt-ı ufki __ söz başına delalet eder. Nokta . sözün nihâyetine alâmet olur. (Şinasi, 1966: 33)” açıklamasına yer vermiştir.

Tanzimat Dönemi ve sonrasının önemli dil bilimcilerinden olan Şemseddin Sami, yazdığı yazılar ve sözlükle noktalama işaretleri ve bunların kullanımları hakkında örneklerden yola çıkarak bilgi vermiştir. Usûl-i Tenkîr ve Tertîb adlı eserinde noktalama işaretlerinin tarihi gelişiminden bahsederek kâtı’a (nokta), fâsıla (virgöl), müfreze (noktalı virgöl), şârika (iki nokta), râbîta (kısa çizgi), fârîka (uzun çizgi), mu’terize (ayraç), tefrîkiye (köşeli ayraç), mümeyyize (tırnak), istifhâmiye (soru işareti), ta’accübiye (ünlem işareti), nukât-ı takdiriyye (sıra noktalar), bend (paragraf), yıldız (yıldız) başlıkları altında noktalama işaretleri hakkında bilgi vermiş ve bu işaretlerin kullanımlarını örneklendirmiştir. Bu işaretleri eserlerinde de kullanan Şemseddin Sami, Kâmûs-i Türkî adlı sözlüğünün baş tarafında noktalama işaretlerinden bahsetmiş ancak burada daha önce bilgi verdiği noktalama işaretlerinden 11 tanesine yer vermiş, sözlükte râbîta (kısa çizgi), istifhâmiye (soru işareti), ta’accübiye (ünlem işareti) yer almamıştır. Sözlükte daha önce bahsedilmeyen eşit (=), dik paralel (||) ve yatay paralel (≡) işaretlerine yer verilmiştir. Bu noktalama işaretleri Şemseddin Sami ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. (Kalfa, 2000: 7)

Bu dönemle birlikte daha sistemli bir kullanım kazanan noktalama işaretleri, artık dil bilgisi kitaplarında da yer almıştır. Kitaplarda noktalama işaretlerinin görevlerini ve kullanım yerlerini açıklayan bilgilere yer verilmiştir.

2.1.5. Cumhuriyet Döneminde Noktalama İşaretlerinin Kullanımı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu ile birlikte her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yenilikler yapılmıştır. Derslerin işleniş, hazırlanan programlar

doğrultusunda yapılmıştır. Türkçe eğitimi için de program hazırlanmış ve ders işlenişinde program esas alınmıştır. Programda konular, sınıf seviyelerine göre yer almıştır. Programla birlikte Türkçe öğretiminde sözlük ve imla kılavuzları da ders aracı olarak kullanılmıştır. Bu sebeple çalışmada, noktalama işaretlerinin programda ve imla kılavuzlarında işleniş hakkında değerlendirme yapılmıştır.

2.1.5.1. Türkçe Eğitim Programlarında Noktalama İşaretlerinin Yeri

Millî eğitimin amaçlara uygun gerçekleştirebilmesi için eğitim, bir program dahilinde yapılır. Eğitim programı, eğitimin amacı, o eğitim verilirken izlenecek yol ve yöntemler hakkında bilgi verir. Türkçe programı, Türkçe derslerinin nasıl işleneceği, dersin amaç ve hedeflerinin neler olduğu hakkında bilgi verir. İmla ve noktalama öğretimi de Türkçe öğretiminin bir parçası olarak programlarda yer almış ve imla kılavuzlarında ortaya konulan kuralların uygulanmasında Türkçe programları esas alınmıştır. Bu programlarda imla kurallarının nasıl öğretileceği ve bunların uygulamaya geçirilme süreçleri üzerinde durulmuştur. 1924 yılında hazırlanan ilk Türkçe programından başlamak üzere, Cumhuriyet tarihi boyunca hazırlanan programlarda imla kurallarının öğretilmesine değişik biçimlerde yer verilmiştir. Bu programları gözden geçirdiğimizde şu bilgileri elde edilmektedir:

1924 (1340) İlk Mekteplerin Müfredat Programları'nda noktalama ile ilgili bir maddeye yer verilmediğini görülmektedir. Yazı ile ilgili olarak sadece “Tahrir vazifelerinin tashihinde imlâ, sarf ve fikir hataları nazar-ı dikkate alınır. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 17)” maddesine yer verilmiştir. 1926 İlk Mekteplerin Müfredat Programlarında ise, “İmlâ derslerinde tenkit işaretlerinin istimali de öğretilcektir. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 27)” maddesi ile noktalama kullanımı ilk defa belirtilmiştir ancak kullanılacak noktalama işaretleri ve bunların kullanımları hakkında bilgi verilmemiştir.

1930 İlk Mekteplerin Müfredat Programları'nda önceki programda da olan “İmlâ derslerinde tenkit işaretlerinin istimali de öğretilcektir. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 27)” maddesi yer almaktadır ve önceki programda olduğu gibi bu programda da açıklama yoktur.

1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı'nda noktalama işaretleri kullanımı ile ilgili bir ifadeye yer verilmemiştir.

1948 İlk Okul Programı, sınıflara göre başlıklara ayrılmış ve her sınıf amaçları Dilbilgisi ve İmlâ başlığı altında belirtilmiş. Sınıf seviyesine göre hangi noktalama işaretlerinin kullanılması gerektiği belirtilmekle birlikte bu kazanımların uygulamaları hakkında bilgi verilmemiş. Sınıflara göre noktalama işaretlerinin dağılımı şu şekildedir:

Sınıf 1: Noktalama: Nokta ve soru işareti.

Sınıf 2: Noktalama: Nokta, soru işareti ve virgöl.

Sınıf 3: Noktalama: Nokta, soru işareti, virgöl ve ünlem.

Sınıf 4: Noktalama işaretleri ile ilgili bir kazanım yok.

Sınıf 5: Noktalama işaretlerinin hepsi. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 88-96)

1968 İlkokul Programı'nda noktalama ile ilgili olarak Sözlü ve Yazılı Anlatım'ın Açıklamalar kısmında “İmlâ ve yazı kurallarına uyma. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 111)” maddesine yer verilmiştir. Ayrıca bu maddenin devamı niteliğindeki ayrıntılar *Açıklamalar* kısmındaki *Dilbilgisi ve İmlâ* başlığı altında amaçlar sınıflara ayrılarak verilmiştir. Sınıflara göre noktalama işaretlerinin dağılımı şu şekildedir:

Sınıf 1: Noktalama ile ilgili çalışmalar: Nokta ve soru işareti üzerinde durulmalıdır.

Sınıf 2: Noktalama işareti ile ilgili çalışmalar: Nokta, soru işareti, virgöl, ünlem (Virgölün ve ünlemin cümledeki görevi açıklanacak, fakat öğrenciler kullanmazsa, yanlış sayılmayacaktır) ...

Satır sonuna sığmayan kelimelerin nereden kesileceğini öğretmek.

Sınıf 3: Noktalama işareti ile ilgili çalışmalar: Nokta, soru işareti, virgöl, ünlem.

Sınıf 4: Noktalama işaretlerinin öğretilmesine daha önceki sınıflarda olduğu gibi öğrenim yılı başından başlanarak uygun örneklerle devam edilecektir.

Kesme işareti: Özel isimlere gelen eklerin (‘) (kesme işareti) ile ayrılması: Atatürk’ün, Türkiye’ye vb.

Sınıf 5: Düzeltme işareti: Yabancı dillerden dilimize geçen bazı kelimelerde a,u kalın sesinden önce gelen g, k harfinin ince, l’den sonra gelen a, u veya bir seslinin uzun okunması gerektiğinde(^) düzeltme işareti kullanıldığı; dükkân, lâzım, rüzgâr, âdet vb.

Noktalama işareti ile ilgili çalışmalar: Nokta, virgöl, soru işareti, ünlem işareti, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, tırnak, parantez, kısa çizgi, uzun çizgi.

(Bunlardan yalnız nokta, soru işareti, ünlem, iki nokta, tırnak, kısa çizgi ve mümkün olduğu ölçüde virgölün, öğrencilerin yazılarında kullanılmış olması aranır.) (Temizyürek ve Balcı, 2006: 119-128)

Bu program noktalama işaretlerinin ayrıntılı olarak verildiği ve noktalama işaretlerinin kullanımlarının örneklendirildiği ilk program olma niteliğine sahiptir.

1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’nda *Dilbilgisi* başlığı altındaki *Özel Amaçlar* kısmında “Öğrencilere; Bu sınıflarda kullanılması gereken yazım kurallarını uygulayabilme ve noktalama işaretlerini kullanabilme; (Temizyürek ve Balcı, 2006: 174)” maddesine yer verilmiş ve noktalama işaretleri kazanımları sınıf seviyelerine göre belirtilmiştir. Sınıflara göre noktalama işaretlerinin dağılımı şu şekildedir:

I. Sınıfta: Özel adların ilk harfini büyük harfle yazabilmek, sırası geldikçe ekleri, kesme işareti ile ayırabilmek(kesme işaretinin adı öğretilmeyecek); ...

Cümle sonuna nokta ya da soru işareti koyabilmek;

II. Sınıfta: Özel adların ilk harfini büyük harfle yazabilmek, sırası geldikçe ekleri kesme işareti ile ayırabilmek;

Cümle sonuna nokta ya da soru işareti koyabilmek; ...

Virgülü, sıralama amacı ile kullanabilmek;

III. Sınıfta: Özel adların ilk harfini büyük harfle yazabilmek, sırası geldikçe ekleri kesme işareti ile ayırabilmek; ...

Cümle sonuna nokta, soru işareti, ünlem işareti koyabilmek; ...

Virgülü sıralama amacı ile kullanabilmek; ...

Ses ve heceleri ayırabilmek, satır sonuna sığmayan kelimeleri bölebilmek, (heceleri bölerken küçük çizgi işaretini kullanabilmek)

IV.-V. Sınıflar Özel Amaçlar: Bu sınıfların kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilme ve noktalama işaretlerini kullanabilme;

IV. Sınıfta: Virgülü cümle içinde: (a) öznelerden sonra, (b) birbiri ardınca sıralanan aynı işi gören kelimelerle aynı görevdeki ögeler arasında(bir tamlamanın birden çok tamlayanları, bir adı, sıfatlandıran birden çok niteleme sıfatları, bir yüklem birden çok öznesi, nesnesi vb. gibi) kullanabilmek; ...

Noktay: (a) tarihlerin gün, ay, yıl ögeleri arasında, (b) kısaltma harflerin sonunda, (c) sayılardan sonra –inci anlamında kullanabilmek; ...

Tırnak işaretini, başkalarından alınan sözleri belirtmek amacıyla kullanabilmek; ...

Yazıda konuşma çizgilerini kullanabilmek;

V. Sınıfta: Virgülü cümle içinde: (a) öznelerden sonra, (b) birbiri ardınca sıralanan aynı işi gören kelimeler ve aynı görevdeki ögeler arasında(bir tamlamanın birden çok tamlayanları, bir adı sıfatlandıran birden çok niteleme sıfatları, bir yüklem birden çok öznesi, nesnesi vb. gibi) kullanabilmek; ...

Noktayı: (a) tarihlerin gün, ay, yıl öğeleri arasında, (b) kısaltma harflerin sonunda, (c) sayılardan sonra –inci anlamında (2. ikinci, 50. ellinci) kullanabilmek; ...

Tırnak işaretini, başkalarından alınan sözleri belirtmek amacıyla kullanabilmek; ...

İki noktayı açıklanacak sözlerden sonra, tırnak içine alınan sözlerden önce ve konuşma çizgisinden önce kullanabilmek; ...

Yazıda konuşma çizgilerini kullanabilmek; (Temizyürek ve Balcı, 2006: 175-180)”

Bu programda noktalama işaretlerinin sınıflara göre ayrılmış olması yanında noktalama işaretlerinin kullanımı hakkında da bilgi verilmiş ancak bunlar yeterince örneklendirilmemiştir. Buna rağmen bu program, önceki programlara göre noktalama işaretlerinin en ayrıntılı açıklandığı program olma özelliğine sahiptir.

2004 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bütün sınıflar için ortak olan “*Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.*” kazanımına yer verilmiştir.

“İlköğretim 1-5 sınıflar düzeyinde, dil bilgisi kural ve ilkelerinin sezdirilmesi yolu benimsenmiştir. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 22)”

Programda noktalama işaretlerinin öğretimi ile ilgili kazanımlar *Yazma* becerisi altında verilmiştir. Kazanımların sınıflara göre dağılımı şu şekildedir:

“1.SINIF:

Kazanımlar: Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Noktalama işaretleri verilmeyen bir metinde, gerekli noktalama işaretlerini kullanabilir.

Açıklamalar: Nokta, cümle sonunda; virgül, eş görevli kelimeleri ayırmada; soru işareti, soru bildiren cümlelerin sonunda; kısa çizgi, satır sonuna sığmayan kelimeleri ayırmada; kesme işareti, kişi ve yer adlarının aldığı ekleri ayırmada kullanılır. (MEB, 2004: 41)”

“2.SINIF:

Kazanımlar: Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Noktalama işaretleri verilmeyen bir metinde, gerekli noktalama işaretlerini kullanabilir.

Açıklamalar: Nokta, cümle sonunda ve sıralamalar yaparken; virgül, eş görevli kelimeleri ayırmada ve hitap sözlerinden sonra; soru işareti, soru bildiren cümlelerin sonunda; kısa çizgi, satır sonuna sığmayan kelimeleri ayırmada; kesme işareti, özel adların aldığı ekleri ayırmada; eğik çizgi, adres yazımında kullanılır. (MEB, 2004: 60)”

“3.SINIF:

Kazanımlar: Yazılarında noktalama işaretlerini doğru yazar ve yerinde kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Noktalama işaretleri verilmeyen bir metinde, gerekli noktalama işaretlerini kullanmaları istenebilir.

Açıklamalar: Noktayı, sıralamalar yaparken ve kısaltmaların sonunda; virgülü, özneyi belirtmede; soru işaretini, soru bildiren cümlelerin sonunda; kısa çizgiyi, satır sonuna sığmayan kelimeleri ayırmada; kesme işaretini, özel adların aldığı ekleri ayırmada; eğik çizgiyi, adres yazımında kullanır. (MEB, 2004: 79)”

“4.SINIF:

Kazanımlar: Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Noktalama işaretleri verilmeyen bir metinde, gerekli noktalama işaretlerinin uygun kullanımı istenebilir.

Açıklamalar: Noktayı, kısaltmalarda; virgülü, özneyi belirtmede; iki noktayı, açıklamalarda; ünlem işaretini, seslenme, hitap, uyarı sözlerinden sonra ve anlık duygulara dikkat çekmede; kısa çizgiyi, ilişkili sözcükler arasında; tırnak işaretini, alıntılarda; kesme işaretini, kısaltmaların ve sıralama bildiren sayıların aldığı ekleri ayırmada; uzun çizgiyi, konuşmaları belirtmede; parantezi, bir önceki kavramı açıklamada kullandırınız. (MEB, 2004: 100)”

“5.SINIF:

Kazanımlar: Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Noktalama işaretleri verilmeyen bir metinde gerekli noktalama işaretlerini kullanmaları istenebilir.

Açıklamalar: Noktayı, kısaltmalarda; virgülü, yüklem ve tümleçleri ayırmada; iki noktayı, açıklamada ve örnek vermede; üç noktayı, tamamlanmamış cümlelerin sonunda; ünlem işaretini, seslenme, hitap, uyarı sözlerinden sonra ve anlık duygulara dikkat çekmede; kısa çizgiyi, ilişkili sözcükler arasında; tırnak işaretini, alıntılarda; kesme işaretini, kısaltmaların ve sıralama bildiren sayıların aldığı ekleri ayırmada; noktalı virgülü, birbirine bağlı cümleleri ayırmada; uzun çizgiyi, konuşmaları belirtmede; parantezi, bir önceki kavramı açıklamada; denden işaretini, tekrarlarda kullandırınız. (MEB, 2004: 125)”

Programda noktalama işaretlerinin kullanıldığı yerler açıklanmış ancak örneklere yer verilmemiş.

1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı’nda noktalama işaretleri ile ilgili herhangi bir maddeye yer verilmemiştir.

1929 Ortamektep Türkçe Programı’nda Gramer derslerinde birinci sene konuları içerisinde Noktalama başlığı var ancak açıklama yapılmamıştır. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 236)

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı'nda Gramer dersi 1. Sınıf konularında Noktalama (punctuation) başlığı ile verilmiş ancak açıklama yapılmamıştır. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 247)

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda Dilbilgisi-Gramer dersi yoktur.

1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda *Dilbilgisi* dersi konuları içinde *İmlâ kuralları ve noktalama işaretleri*. Maddesine yer verilmiştir. Ayrıca “Düzeltilmeler başlığı altında da ...ımlâ ve yazı kurallarını, noktalama işaretlerini kullanmada başarı derecesi... (Temizyürek ve Balcı, 2006: 285)” ifadesine yer verilmesi noktalama işaretlerinin öğretimden sonra kontrol edileceğini de göstermektedir.

Programda “Düzeltilmelerde esas kaynaklar, Türkçe Sözlük ve İmlâ Kılavuzudur. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 292)” açıklaması vardır.

İmlâ başlığı altında “İmlâ kuralları ve noktalama işaretleri. (a- İmlâ kuralları: Büyük harflerin kullanılışı, ayrı ve bitişik yazılan ekler, birleşik kelimeler, düzeltme işareti, eski metinlerin yazılışı. b- Noktalama işaretleri: Şekil, görev ve kullanılışları, nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, sıra noktalar, ünlem işareti, soru işareti, çizgi, tırnak işareti, parantez, köşeli parantez, paragraf.) (Temizyürek ve Balcı, 2006: 292)”maddesine yer verilmiştir.

1962 Ortaokul Türkçe Programı'nda 1949 programında yer alan *Dilbilgisi* dersi konuları içinde *İmlâ kuralları ve noktalama işaretleri*. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 337) maddesine yer verilmiş. Düzeltilmeler başlığı altında “...ımlâ ve yazı kurallarını, noktalama işaretlerini kullanmada başarı derecesi...(Temizyürek ve Balcı, 2006: 332)” ifadesine yer verilmesi noktalama işaretlerinin öğretimden sonra kontrol edileceğini de göstermektedir.

“İmlâ başlığı altında İmlâ çalışmalarında aşağıdaki konuların işlenmesi uygun olacaktır. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 339)” ifadesi ile konular sıralanmıştır.

“İmlâ kuralları ve noktalama işaretleri. (a- İmlâ kuralları: Büyük harflerin kullanılışı, ayrı ve bitişik yazılan ekler, birleşik kelimeler, düzeltme işareti, eski metinlerin yazılışı. b- Noktalama işaretleri: Biçim, görev ve kullanılışları, nokta,

virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, sıra noktalar, ünlem işareti, soru işareti, çizgi, tırnak işareti, parantez, köşeli parantez, paragraf.) (Temizyürek ve Balcı, 2006: 339)” maddesine yer verilmiştir.

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı’nda *Dil Bilgisi*’nin *Özel Amaçlar* başlığı altında “Noktalama işaretlerini tam ve doğru kullanabilme. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 379)” maddesine yer verilmiş.

Sınıflar için ayrı ayrı hazırlanan *Öğrencilere Kazandırılacak Davranışlar* başlığı altında; 6, 7. ve 8. sınıflar için “Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek (Temizyürek ve Balcı, 2006: 381)” maddesine yer verilmiştir. Bu programda uygulamayla ilgili bir açıklama yoktur.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda noktalama işaretlerinin öğretimi ile ilgili kazanımlar *Yazma* başlığı altında, sınıf seviyelerine göre şu şekilde verilmiştir:

“6-7-8.SINIF:

Amaç ve Kazanımlar: Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

Açıklamalar: Yazma kurallarının uygulanmasında Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu’nun son basımı esas alınır. (MEB, 2005: 29)”

“6-7-8.SINIF:

Amaç ve Kazanımlar: Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

6.SINIF:

Amaç ve Kazanımlar: Yazım ve noktalama kurallarını uygulama.

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.

2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

Etkinlik Örnekleri: “Noktalama İşaretleri Görevde”: Sınıftaki tüm öğrencilere, “nokta, kesme işareti, tırnak, konuşma çizgisi, ünlem, iki nokta, kısa çizgi”yi temsil görevi verilir. Öğretmen bir metin okur. Noktalama işaretinin olduğu yerde, bu işaretlerin temsilcilerinin ayağa kalkması için duraklar (2. kazanım).

Dil bilgisinde noktalama işaretleri: Eklerin yazımında, fiil kök ve gövdelerinin gösteriminde kısa çizginin kullanımına dikkat çekilir (2. kazanım).

Açıklamalar: Bu sınıfta ele alınacak noktalama işaretleri şunlardır: nokta (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. maddelerdeki işlevlerine değinilir. 3 ve 8. madde sayıların yazımı ile ilişkilendirilir.), virgül (6, 7, 8, 9, 10, 12. maddelerdeki işlevlere değinilir. 12. madde sayıların yazımı ile ilişkilendirilir.), noktalı virgül (1. maddedeki işlevine değinilir.), iki nokta (4 ve 6. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), üç nokta (4, 5, 6. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), kısa çizgi (3, 4, 5, 8. maddelerdeki işlevlerine değinilir. Satır sonunda hece bölme konusuyla ilişkilendirilir.), eğik çizgi (1, 3, 4, 6. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), tırnak işareti (2, 3. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), yay ayraç (2, 3, 4, 7. maddelerdeki işlevlerine değinilir. 7. madde nokta işaretiyle ilişkilendirilir.), kesme işareti (1, 2, 3, 4. maddelerdeki işlevlerine değinilir. 3. madde kısaltmaların yazımı, 4. madde sayıların ve ünsüz benzeşmesine uğrayan kelimelerin yazımı ile ilişkilendirilir.).

Noktalama işaretlerinin işlevlerine ilişkin maddelerin belirlenmesinde TDK Yazım Kılavuzu (2005) esas alınmıştır.

Noktalama işaretlerinin İlköğretim 1-5. sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımlar okuma, yazma, dil bilgisine yönelik çalışmalar sırasında ilişkili olduğu konularla birlikte verilebileceği gibi bağımsız etkinlikler aracılığıyla da verilebilir.

Öğrencilere, yazımını bilmedikleri kelimeler için Yazım Kılavuzu’na başvurmaları, sınıf içi çalışmalarda, özellikle yazılı anlatım etkinliklerinde yanlarında Yazım Kılavuzu bulundurmaları önerilir.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde; çalışma kâğıtları, proje değerlendirme formları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları kullanılabilir. (MEB, 2005: 35)”

“7.SINIF:

Amaç ve Kazanımlar: Yazım ve noktalama kurallarını uygulama.

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

Etkinlik Örnekleri: “Yerimi Kaybettim, Bulur musun?”: Noktalama işaretleri kullanılmamış bir metne uygun noktalama işaretleri konur.

Açıklamalar: Bu sınıfta ele alınacak noktalama işaretleri şunlardır: virgül (13. maddedeki işlevine değinilir.), noktalı virgül (2. maddedeki işlevine değinilir.), iki nokta (5. maddedeki işlevine değinilir.), üç nokta (2, 3. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), soru işareti (2. maddedeki işlevine değinilir.), ünlem işareti (3. maddedeki işlevine değinilir.), kısa çizgi (7. maddedeki işlevine değinilir.) eğik çizgi (5. maddedeki işlevine değinilir.), tırnak işareti (4. maddedeki işlevine değinilir.), yay ayraç (5, 6. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), köşeli ayraç (1, 2. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), kesme işareti (5, 6. maddelerdeki işlevlerine değinilir.)

Noktalama işaretlerinin işlevlerine ilişkin maddelerin belirlenmesinde TDK Yazım Kılavuzu (2005) esas alınmıştır.

Noktalama işaretlerinin daha önceki sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımlar okuma, yazma, dil bilgisine yönelik çalışmalar sırasında ilişkili olduğu konularla birlikte verilebileceği gibi bağımsız etkinlikler aracılığıyla da verilebilir.

Öğrencilere, yazımını bilmedikleri kelimeler için Yazım Kılavuzu'na başvurmaları, sınıf içi çalışmalarda, özellikle yazılı anlatım etkinliklerinde yanlarında Yazım Kılavuzu bulundurmaları önerilir.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde; çalışma kâğıtları, proje değerlendirme formları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları kullanılabilir. (MEB, 2005: 36)”

“8.SINIF:

Amaç ve Kazanımlar: Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

Etkinlik Örnekleri: Boşluk doldurma: Noktalama işaretleri kullanılmamış bir metne uygun noktalama işaretleri konur (2. kazanım).

Açıklamalar: Bu sınıfta ele alınacak noktalama işaretleri şunlardır: virgül (2, 3, 4, 5. maddelerdeki işlevlerine değinilir.), kısa çizgi (2. maddedeki işlevine değinilir.).

Noktalama işaretlerinin işlevlerine ilişkin maddelerin belirlenmesinde TDK Yazım Kılavuzu (2005) esas alınmıştır.

Noktalama işaretlerinin daha önceki sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.

Bu sınıfta özellikle pekiştirmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımlar okuma, yazma, dil bilgisine yönelik çalışmalar sırasında ilişkili olduğu konularla birlikte verilebileceği gibi bağımsız etkinlikler aracılığıyla da verilebilir.

Öğrencilere, yazımını bilmedikleri kelimeler için Yazım Kılavuzu'na başvurmaları, sınıf içi çalışmalarda, özellikle yazılı anlatım etkinliklerinde yanlarında Yazım Kılavuzu bulundurmaları önerilir.

Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde; çalışma kâğıtları, proje değerlendirme formları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları kullanılabilir. (MEB, 2005: 37)”

Son program, önceki programlarla karşılaştırıldığı zaman programın amaç ve kazanımlarının etkinliklerle zenginleştirildiği görülmektedir. Bu programda ezber anlayışına karşı, uygulama ile kazanım ön planda tutulmuş, dil bilgisinin diğer konularında olduğu gibi noktalama öğretiminde de farklı öğretim tekniklerinin uygulanması gerektiği belirtmiştir.

2.1.5.2. İmla Kılavuzlarında Noktalama İşaretleri

Bir dil kuralları ile birlikte yaşar ve gelişir. Dilin kurallarını belirleyen ana unsurların başında o dilin imla kuralları gelmektedir. Bu kuralların uygulanmasında kargaşa yaşanmaması için de ortak bir kılavuza ihtiyaç duyulmaktadır. Türk dilinin imla kurallarını belirleyen bir kılavuza ihtiyaç ilk defa 1929 yılında duyulmuş ve bu tarihten başlamak üzere, değişik tarih ve dönemlerde imla kılavuzları yayımlanmıştır. Her imla kılavuzu da kendi içinde devamlılık gösteren kuralları tekrar etmenin yanında, günün ihtiyaçlarına ve yapılan bilimsel araştırma sonuçlarına paralel olarak bazı kural değişikliklerine de yer vermiştir.

1929–2005 yılları arasında 12 adet imla kılavuzu yayımlanmıştır. Bu kılavuzlar değişik yayın evleri ve kuruluşlar tarafından yayımlanmakla birlikte, Türk Dil Kurumu uzmanlarından oluşan bir heyet tarafından hazırlanmış kılavuzların daha etkili ve geçerlidir ve diğer kılavuzlar da bu kılavuzu esas almıştır.

Yayımlanan imla kılavuzlarında ortak olarak ele alınan kurallar şunlardır:

2.1.5.2.1. Nokta (.)

Noktalama işaretlerinden nokta (.), yayımlanan bütün imla kılavuzlarında yer almakla birlikte, zaman içinde kimi kılavuzlarda noktanın kullanımı ile ilgili farklılıklar olmuştur. Söz gelimi noktanın kullanımı ile ilgili 1929 yılında yayımlanan imla kılavuzunda kullanım özellikleri ve çeşitleri üzerinde durulmazken 1941 yılında yayımlanan imla kılavuzunda nokta işaretinin kullanım özelliklerine yer verilmiştir. Bu kurallar şöyle ifade edilmiştir:

“I. Mânası tam olan bir cümlemin sonuna konulur. Bunlardan sonra yeni başlayan cümlemin ilk harfi büyük yazılır.

II. Bir veya birkaç kelimenin ilk harfleri veya bir iki harflik kısımları kısaltma halinde yazılırsa bu kısaltmalardan sonra konulur.

P.T.T. (posta, telgraf, telefon), Dr. (doktor), Prof. (profesör), B. (bay), Bn. (bayan), bk. (bakınız), v.b. (ve başkaları) gibi.

III. Bahis başlarına konulan rakamlar ve harflerden sonra konulur ve rakamdan sonra “-nci” anlamını gösterir.

IV. Günü gösteren tarih işaretlerinde gün, ay, yıl sayılarını işaret eden rakamları ayırır: 31.VII.1922 gibi. (TTK, 1941: XXV)”

1941 kılavuzunda noktanın işlevlerinden beş tanesine yer verilmiş ancak sadece ikisi örneklendirilmiştir.

Bu kılavuzda 1929 İmlâ Lûgatı’ndan farklı bir kullanım olarak rakamdan sonra “-nci” anlamını vermesi ve tarihlerde gün, ay ve yılı bildiren rakamlar arasına konması maddelerine yer verilmiştir.

1965 Yeni İmla Kılavuzunda 1941 kılavuzuna ek olarak noktanın kullanımı ile ilgili şu hususlara yer verilmiştir:

“Nokta, (-i)-nci ekinin yerini de tutar: Beşinci yerine 5., altıncı yerine 6. gibi. Bu nedenle sıra gösteren rakam ve harflerden sonra konulur: 1., 2., 3., a., b., c., ç. gibi. (TTK, 1965: 34)”

Kılavuzda önceki kılavuza ek olarak madde bildiren rakam ve harflerin yazılışı ile ilgili açıklama ve örnekler genişletilmiştir.

Bu kılavuzda 1941 yılında hazırlanan kılavuzdan farklı olarak “Saat ve sayı rakamlarının arasına konulur: Saat 11.30’da, 11.335.73 lira gibi. (TTK, 1965: 34)” maddesine yer verilmiştir. Ayrıca maddelerin geneli örneklendirilmiştir.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda 1965 Yeni İmla Kılavuzu’ndan farklı olarak “Tırnağa ve ayraç içine alınan sözlerden sonra konu bitiyorsa nokta, tırnağın ya da ayraçın dışına konulur: ‘Dil, milletimizin başlıca temelidir. O, ne kadar Türkçe olursa, biz de o kadar Türk oluruz’. (TTK, 1970: 33)”maddesine yer verilmiştir.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda daha önceki kılavuzlarda yer alan fakat birlikte değerlendirilen saat ve sayı basamakları yazımına ayrı maddelerde yer verilmiştir.

“Kısaltmalardan sonra konur: Dr. (doktor), Prof. (profesör), bkz. (bakınız), vb. (ve benzerleri, M.E.B. (Milli Eğitim Bakanlığı) ... gibi .

Büyük harften sonra konulan kısaltma noktaları, kolaylık sağlamak amacıyla, atılabilir: T.C. (Türkiye Cumhuriyeti), TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), PTT (Posta, Telgraf, Telefon), TDK (Türk Dil Kurumu) ... gibi. (TTK, 1977: 34)”

1941 İmlâ Kılavuzu’nda kısaltma örneği verilirken *P.T.T.* (*posta, telgraf, telefon*) yazımında kısaltma harflerinin açılımının yazılışında büyük harf kullanılmamasından kaynaklanan hata 1977 tarihli kılavuzda *PTT* (*Posta, Telgraf, Telefon*) olarak düzeltilmiştir. Ayrıca bu kılavuzda PTT, TDK gibi kısaltmalarda kolaylık sağlamak amacıyla noktaların atılabileceği açıklamasına yer verilmiştir.

“Sayı basamaklarının arasına konur: 11.357.88, 26.393.006. (TTK, 1977: 39)”

Sayıların yazılışı ile ilgili özellikler önceki kılavuzlarda saat ile birlikte verilirken burada ayrı ve daha açıklayıcı bir şekilde verilmiştir.

“Alt bölümlerden sonra kapama ayracı da konabilir. (bkz. Ayraç, 60. b. m.) :
I. 1) ya da 1. a) (TTK, 1977: 39)”

Bölümleri belirten sayı ya da harflerden sonra nokta yerine kapama ayracının da konulabileceği ifadesine ilk olarak burada yer verilmiştir. Önceki kılavuzlarda madde belirten harflerin hepsinin sonunda kapama parantezi yer almasına rağmen, bu şekilde bir açıklamaya yer verilmemiştir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu, 1977 tarihli kılavuzla aynı maddelere sahip olmakla birlikte örneklerde farklılıklar görülmektedir.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda daha önceki kılavuzlarda yer almayan kitap, dergi, başlık ya da kurum, kuruluş ve tabela yazılışıyla ilgili maddelere yer verilmiştir.

“Gazete, dergi, kitap, şiir, yazı ve bölüm başlıklarından sonra kullanılmaz:

Türk Yurdu

Nutuk

Anayasa

Ülkü

Sessiz Gemi

Han Duvarları

Otuz Beş Yaş

Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok

Giriş

II. bölüm

Buna karşılık, başlıktan sonra satır başı yapılmayıp söze devam edildiği zaman nokta kullanmak gerekir: Kelime türleri. Türkçede sekiz kelime türü vardır...

Başlıklarda soru ve ünlem işaretleri de kullanılır: Bu vatan kimin? Çanlar Kimin İçin Çalışıyor?

Kuruluş adlarından sonra nokta kullanılmaz:

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

İş ve İşçi Bulma Kurumu

Bunun gibi, tabelâ ve levhalarda da nokta kullanılmaz:

Çiçek Sineması

Sağlık Yurdu

Durak

Giriş

Başkan

Kapıcı (TTK, 1985: 27-28)”

Kısaltmaların yazılışı ile ilgili değişiklik ve yenilikler de aşağıdaki şekliyle ifade bulmuştur:

“Sık sık geçen birtakım kısaltmalardan sonra kullanılır:

T.C. (Türkiye Cumhuriyeti)

Prof. (profesör)

Dr. (doktor)

Alb. (albay)

s. (sayfa)

vb. (ve başkaları, ve benzerleri)

Son yıllarda kuruluş adlarının ilk harflerini yan yana getirerek yapılan kısaltmalarda çoklukla nokta kullanılmamaktadır:

TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi); NATO (North Atlantic Treaty Organization); ABD (Amerika Birleşik Devletleri); AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu); BM (Birleşmiş Milletler). (TTK, 1985: 28)”

“Sıra bildirmek için sayılardan sonra konur: 3. (üçüncü), 15. (on beşinci), IV. (dördüncü); II. Mehmet; XIV. Louis; XV. yüzyıl. --Sıra göstermek üzere satır başlarına konan sayı ve harflerden sonra da kullanılır.

Sıra bildiren sayılar 1’inci (birinci), 2’nci (ikinci), 3’üncü (üçüncü)... biçiminde de gösterilir. Ancak bu yazılışların bir bölümünde kısaltma sağlanamaz. Örnek olarak üçüncü biçiminin 3’üncü yazılışında kısaltmadan söz edilemez. Özellikle onuncu biçimi yerine kullanılan 10’uncu yazılışı kısaltma sayılamaz. (TTK, 1985: 28)”

Noktanın kullanımı ile ilgili açıklamalar, madde bildiren rakamlar ile sıra bildiren rakamları ayırması açısından önemlidir.

1988 İmlâ Kılavuzu ve 1993 İmlâ Kılavuzu 1985 tarihli kılavuzla aynı maddelere sahiptir.

Önceki kılavuzlarda kısaltmaların yazılışı ile ilgili “*yazılabilir*” şeklindeki ifade 1996 İmlâ Kılavuzu netlik kazanmış ve kısaltmalarla ilgili kurallar aşağıdaki gibi yer almıştır:

“Kısaltmaların sonuna konur: Alb. (albay), Dr. (doktor), Yard. Doç. (Yardımcı Doçent), Prof. (profesör), Cad. (cadde), Sok. (sokak), s. (sayfa), sf. (sıfat), vb. (ve başkaları, ve benzerleri, ve bunun gibi); T. (Türkçe), Alm. (Almanca), Ar. (Arapça), Far. (Farsça), Fr. (Fransızca), İng. (İngilizce), Lât. (Lâtince) (bk. Kısaltmalar).

Ancak bazı kısaltmalarda nokta kullanılmaz: TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK (Türk Dil Kurumu); KB (Kutadgu Bilig), TD (Türk Dili); B (batı), D

(doğu), GB (güneybatı), GD (güneydoğu); l (litre), hl (hektolitre); C (karbon), Fe (demir) (Ayrıntı için bk. Kısaltmalar). (TDK, 1996: 51)”

“Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur: 3. (üçüncü), 15. (on beşinci), IV. (dördüncü); II. Mehmet, XIV. Louis, XV. yüzyıl; 2. Cadde, 20. Sokak (bk. Sayıların yazılışı)

UYARI: Cadde ve sokak numaralarında nokta mutlaka kullanılmalıdır. Nokta kullanılmadığı takdirde yukarıdaki örneklerden 2 adet cadde, 20 adet sokak anlaşılır. (TDK, 1996: 51)”

Önceki kılavuzlarda da sayıların yazılışı ile ilgili maddelere yer verilmesi yanında bu kılavuzla birlikte adres yazımlarında önemli olan sokak ve cadde yazımları da bir kurala bağlanmıştır.

“Bir yazının maddelerini gösteren rakam ve harflerden sonra konur:

I.	1.
II.	2.
A.	a.
B.	b. (TDK, 1996: 51)”

Madde yazımının örneklendirilişi diğerlerine göre daha ayrıntılıdır.

“Üçlü gruplara ayrılarak yazılan büyük sayılarda gruplar arasına konur: 16. 551.000, 22.465.660. Gruplara ayrılan sayılarda nokta kullanılmaması da mümkündür (bk. Sayıların yazılışı 4). (TDK, 1996: 52)”

Sayıların basamaklarına ayrılarak nokta kullanılması önemli bir açıklama olarak yer almıştır.

“Bibliyografik künyelerin sonuna konur:

Agâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Ankara 1960. (TDK, 1996: 51)”

“Matematikte çarpı işareti yerine kullanılır: $4.5=20$ (TDK, 1996: 52)”

Biyografik künye yazılışlarında ve matematikte çarpı işareti olarak kullanılışı ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

2000 İmlâ Kılavuzu’nda 1996 İmlâ Kılavuzu’na ilave olarak, “Arka arkaya sıralanan virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan sadece sonuncu rakama nokta konur: 3, 4 ve 7. maddeler; XII-XIV. yüzyıllar arasında. (TDK, 2000: 53)”maddesine yer verilmiştir.

2005 Yazım Kılavuzu’nun 2000 İmlâ Kılavuzu’ndan farklı olan yönü noktanın kısaltmalarda kullanımıyla ilgili “Bazı kısaltmaların sonuna konur. (TDK, 2005: 32)” ifadesidir.

2.1.5.2.2. Virgül(,)

Noktalama işaretlerinden virgül (,), yayımlanan bütün imla kılavuzlarında yer almakla birlikte, zaman içinde kimi kılavuzlarda noktanın kullanımı ile ilgili farklılıklar olmuştur. Virgülün kullanımı ile ilgili 1929 yılında yayımlanan imla kılavuzunda “Virgül ve noktalı virgülle iki noktadan sonra gelen kelimelerin ilk harfleri, yukarıdaki tarife göre, her vakit büyük yazılan kelimeler sınıfında bulunmadıkça ufak yazılırlar. (TTK, 1929: XV)” açıklamasına yer verilmiştir. Kılavuzda bağlaçlardan sonra da virgül kullanılmıştır.

1941 İmlâ Kılavuzu’nda virgül(,) ile ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Cümlede birbiri ardında sayılan isimler, sıfatlar, zamirler veya birbirine bağlı fiiller v.b. arasına;

b) Cümlede özne (fail veya müpteda) olan kelime, kendinden sonra gelen sözlere karışabilecek halde ise, bu kelimedenden sonra;

c) Mektuplarda hitap sözlerinden sonra;

d) Cümle içinde ayrı bir varlık anlatan kelime grubunun başına ve sonuna konulur. (TTK, 1941: XXV)”

Kılavuzda virgölün işlevlerinden dört tanesine yer verilmiş ancak hiçbiri örneklendirilmemiştir.

1965 Yeni İmlâ Kılavuzu’nda 1941 yılında hazırlanan kılavuzdan farklı olarak,

“Ayrıca cümlelerinin başına ve sonuna;

Uzun cümlelerde, öznenin sonra konulur.

Günü gösteren tarih rakamlarında gün, ay, yıl sayılarını ayırır: 17, I, 1964 (bkz. s. 38, Gün Bildiren Tarihlerin Yazılışı). (TTK, 1965: 34)” maddelerine yer verilmiş ancak maddeler örneklendirilmemiştir.

1970 Yeni Yazım (İmlâ) Kılavuzu’nda virgöl ile ilgili kullanım ve özellikler 1965 Yeni İmla Kılavuzu’nun aynısıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu, öncekilere göre daha ayrıntılıdır. Ayrıca maddeler de örneklendirilmiştir. Virgöl kılavuzda şu şekilde yer almıştır:

“a) Eş görevli sözcükleri, sözcük öbeklerini ve sıralı tümceleri ayırmakta kullanılır: Her canlı, doğar, yaşar, büyür ölür. Damlar, sokaklar, kırlar, her yer karla örtüldü. Kemancı, uzun saçlı, papyon kravatlı, zayıf yüzlü bir adamdı. Ulusumuzun ilerlemesi, yurdumuzun kalkınması, insanlığın mutluluğu için çalışmalıyız. O gün akşama doğru, arkadaşım ile eve gittik. Kalktı, kitaplarını topladı, çantasını aldı, sokağa çıktı.

b) Özneye yüklem arasına başka öğeler girmişse ya da öznenin vurgulu bir biçimde belirtilmesi gerekiyorsa, öznenin sonra konur: Babam, uzun bir yolculuktan sonra, bu akşam gelecek. O, bir çocuk gibi ağlamaya başladı. İradesiyle kendini vergilendiren halk, millettir.

c) Tümcede, vurgulu bir şekilde belirtilmesi gereken öğelerden sonra konur: O gün, işte, okulda haftalardır hazırlanan bir tören yapılacaktı. Uyumak, uzun uzun uyumak, bıraksalar, günler, haftalar boyunca uyumak geliyordu içinden. Atatürk, gündelik politika işlerinde, işte, böylesine soğukkanlı, telaşsız, hesaplı ve hatta hoşgörülü bir insandı.

ç) Seslenmelerden sonra kullanılır: Sevgili Anneciğim, Sayın Öğretmenim, Saygıdeğer Büyüğüm, Çocuklar, buraya gelsenize! gibi.

d) Arasöz ve aratümcelerin başında ve sonunda kullanılır: O isterse, pek ummam ya, gidebilir. Bütün dostları, zaten onun pek dostu da yoktu, kendisini bırakıverdiler. Birdenbire, nasıl anlatayım, ne olduğunu anlayamadım.

e) Tırnak içine alınmamış aktarma tümcelerinin sonunda, tırnak imi yerine kullanılır: Bugün geliyorum, dedi. Bundan böyle ben bu evin hiçbir işine karışmam, diye bağırdı.

f) Sayıların ondalık kısımlarını belirtmede kullanılır: 138,47; 238.357,13 gibi. (TTK, 1977: 39-40)”

Vurgulanan öğelerden sonra kullanılması, seslenme sözlerinden sonra kullanılması, tırnak içine alınmayan aktarma sözlerden sonra kullanılması ve ondalıklı sayıların yazımında kullanılması bu kılavuzda ilk defa yer alan kullanımlardır. Ayrıca ara söz ve ara cümleleri belirtmede kullanımı da açıklanmıştır.

Kılavuzda önceki kılavuzlarda yer alan tarih rakamlarında gün, ay ve yıl bildiren sayıların arasında kullanılması özelliği bu kılavuzda yer almamıştır.

Kılavuzda ilk maddede yer alan “*Her canlı, doğar, yaşar, büyür ölür.*” örneğinde “*büyür*” kelimesinden sonra virgül(,) kullanılmaması bir kusur olarak dikkat çeker.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu, 1977 tarihli kılavuzla aynı maddelere ve örneklere sahip olması yanında aralarındaki tek fark 1977 tarihli kılavuzda hata olarak değerlendirdiğimiz “*Her canlı, doğar, yaşar, büyür ölür.*” örneğinde “*büyür*”

kelimesinden sonra virgül(,) kullanılmaması, bu kılavuzda düzeltilmiş ve büyür kelimesinden sonra virgül kullanılmıştır. “Her canlı, doğar, yaşar, büyür, ölür. (TTK, 1981: 39)”

1985 İmlâ Kılavuzu’nda şu maddelere yer verilmiştir:

“Yazıda sıralanan eş görevli kelimeler ve cümleler arasına konur: Türk, öğün, çalış, güven. (Atatürk) Umduk, bekledik, düşündük. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu) Bir varmış, bir yokmuş. Veni, vidi, vici.

Cümlede özel olarak vurgulanması gereken kelimelerden sonra kullanılır: Binaenaleyh, biz her vasıttan, yalnız ve ancak, bir nokta-i nazardan istifade ederiz. (Kemal Atatürk)

Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmaya yarar: Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir sual sorayım... (Kemal Atatürk)

Cümle içindeki ara sözler ve ara cümleler çizgi veya parantez içinde de gösterilebilir: Örnek olsun diye –örnek istemez ya- söylüyorum.

Sayıların yazılışında ondalık bölümleri ayırmak için kullanılır: 38,6 (otuz sekiz onda altı).

Cümlede, özellikle uzun cümlelerden sonra kullanılır: Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir. (Kemal Atatürk)

Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur:

Akşam, yine akşam, yine akşam,

Göllerde bu dem bir kamış olsam!

(Ahmet Haşim)

Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur: Efendiler, bilirsiniz ki, hayat demek, mücadele, müsademe demektir. (Kemal Atatürk)

Resmi yazılarda ve mektuplarda hitap kelimelerinden sonra kullanılır:

Sayın Başkan,

Sayın Profesör,

Sevgili kardeşim,

Değerli arkadaşım,

Sıralamaların sonunda yer alan vb. kısaltmasından önce virgül kullanılmaz.

Dilimizde ve, veya bağlaçlarından önce ve sonra virgül kullanılmaz:

Sen ve ben

Ve deniz

Ve bu akşam ki lerzesiz, sessiz,

Topluyor bu-yı ruhunu gûya

Uzak ve mai gölgeli bir beldeden cüda kalarak.

Bu nefy ü hücre müebbet bu yerde mahkûmuz...

(Ahmet Haşim, O Belde)

Bir durum, düşünce veya soruya veya reddetmek için kullanılan evet, yok, hayır gibi kelimelerden sonra kullanılır: Evet, kırk seneden beri Türkçe merhale merhale Türkleşiyor. (Yahya Kemal Beyatlı)

— Yoo, güvercinlerime dokunmayınız, dedi. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Yazışmalarda yer adlarını tarihlerden ayırmada kullanılır: Kuşadası, 7 Şubat (Reşat Nuri Güntekin, Çalı Kuşu) (TTK, 1985: 29-30)”

Bu kılavuzda virgülün kullanım yerleri ve kullanım örneklerinin daha açıklayıcı olarak verilmesi yanında ilk defa bu kılavuzda yer alan kurallar da vardır.

Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasında, resmi yazılarda ve mektuplarda hitap kelimelerinden sonra, bir durum, düşünce veya soruda kabul veya reddetmek için kullanılan *evet, yok, hayır* gibi kelimelerden sonra, yazışmalarda yer adlarını tarihlerden ayırmada kullanılacağı, sıralamaların sonunda yer alan vb. kısaltmasından önce, dilimizdeki *ve, veya* bağlaçlarından önce ve sonra virgül kullanılmayacağı ilk defa bu kılavuzda yer almıştır.

1981 tarihli kılavuzda yer alan *“Tırnak içine alınmamış aktarma tümcelerinin sonunda, tırnak imi yerine kullanılır.”* ifadesi bu kılavuzda çıkarılmıştır.

1988 İmlâ Kılavuzu’nda virgül ile ilgili kullanım ve özellikler 1985 İmlâ Kılavuzu’nun aynısıdır.

1993 İmlâ Kılavuzu’nda virgül ile ilgili kullanım ve özellikler 1988 İmlâ Kılavuzu’nun aynısıdır. Sadece *“Cümlede, özellikle uzun cümlelerden sonra kullanılır.”* maddesi çıkarılmıştır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda virgül ile ilgili kullanım ve özelliklere, 1988 İmlâ Kılavuzu’ndakilere ek olarak şu maddelere yer verilmiştir:

“Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş ögeleri belirtmek için konur:

Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak izlerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi, koltuğundan fırlamış ve kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Panorama)

Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur:

Akşam, yine akşam, yine akşam,

Göllerde bu dem bir kamış olsam!

(Ahmet Haşim)

Kopar sonbahar tellerinden

Derinden, derinden, derinden

Biten yazla başlar keder musikisi

(Yahya Kemal Beyatlı)

Ancak, ikilemelerde kelimeler arasına virgöl konmaz: akşam akşam, yavaş yavaş, bata çıka, koşa koşa.

İkilemeler arasına virgöl koyulmayacağı ifadesi ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur:

Datça'ya yarın gideceğim, dedi. (TTK, 1988: 52-53)"

Bu madde 1977 ve 1981 tarihli kılavuzlarda yer almış ancak daha sonraki kılavuzlardan çıkarılmıştır. Kılavuzda tekrar yer alması 1996 İmlâ Kılavuzu'yla olmuştur.

Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek için kullanılır:

Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır.

(Halit Ziya Uşaklıgil, İzmir Hikâyeleri)

Bu gece, eğlenceleri içine sinmedi.

(Reşat Nuri Güntekin, Bir Kadın Düşmanı)

Yazışmalarda, başvurulanan makamın adından sonra konur:

Türk Dil Kurumu Başkanlığına,

Bibliyografik künyelerde yazar, eser, basım evi vb. maddelerden sonra konur:

Falih Rıfkı Atay, Tuna Kıyıları, Remzi Kitap Evi, İstanbul 1938.

Yazarın soyadı öne yazılmışsa soyadından sonra da virgöl konur:

Ergin, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Ankara 1958. (TDK, 1996: 53-54)"

Bu maddeler ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

“UYARI: Metin içinde ve, veya, yahut bağlaçlarından önce de, sonra da virgül konmaz:

Nihat sabaha kadar uyuyamadı ve şafak sökerken Faik’e bol teşekkürlerle dolu bir kâğıt bırakarak iki gün evvelki cephe dönüşü kıyafeti ile sokağa fırladı.

(Peyami Safa, Mahşer) (TDK, 1996: 54)”

Bu maddede bağlaçtan sonra virgül (,) koyulmayacağı ifade edilirken “de” bağlacından sonra virgül koyulmuştur.

2000 İmlâ Kılavuzu’nda virgül ile ilgili kullanım ve özelliklere, 1996 İmlâ Kılavuzu’ndan farklı olarak,

“Konuşma çizgisinden önce konur:

Hatta bahçede gezen hanımefendi bile işin farkına varıp,

— Nen var senin çocuğum, diye sormak zorunda kaldı.

(Haldun Taner, Hikâyeler) (TDK, 2000: 54)”

maddesine yer verilmiştir.

2005 Yazım Kılavuzu, 2000 İmlâ Kılavuzu’yla aynı olmakla birlikte “Uyarı” başlıklarıyla virgülün kullanılmaması gereken yerler ve bunlarla ilgili örnekler verilmiştir.

“UYARI: Metin içinde ve, veya, yahut bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz:

Nihat sabaha kadar uyuyamadı ve şafak sökerken Faik’e bol teşekkürlerle dolu bir kâğıt bırakarak iki gün evvelki cephe dönüşü kıyafeti ile sokağa fırladı.
(Peyami Safa)

Ben Atatürk’le üç veya iki defa karşılaştım.

(Burhan Felek)

Ya şevk içinde harap ol ya aşk içinde gönül

Ya lale açmalı göğsümüzde yahut gül! (Yahya Kemal Beyatlı)
(TDK, 2005: 35)”

1996 ve 2000 tarihli kılavuzlarda bağlaçtan sonra virgül konmaz denilen maddede bağlaçtan sonra virgül koyulmuştu. Bu yanlış 2005 Yazım Kılavuzu’nda düzeltilmiş.

UYARI: Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz:

Hem gider hem ağlar.

Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli. (Atasözü)

Gerek nesirde gerek nazımda yeni bir söyleyişe ılaşılmıştır.

Siz ister inanın ister inanmayın, bir gün bile durmam.

Ne kız verir ne dünürü küstürür.

UYARI: Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da/de bağlacından sonra virgül konmaz:

İmlamız, lisanımız düzelince lisanımız da kafamız düzelince düzelecek, çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil! (Yahya Kemal Beyatlı)

UYARI: Metin içinde –ınca / -ince anlamında zarf-fiil görevinde kullanılan mı / mi ekinden sonra virgül konmaz:

Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense. (Orhan Kemal)

Öyle zekiler vardır, konuştular mı ağızlarından bal akıyor sanırsın. (Atilla İlhan)

UYARI: Şart ekinden sonra virgül konmaz:

Tenha köşelerde ağız ağıza konuşurken yanlarına biri gelecek olursa hemen susuyorlardı. (Reşat Nuri Güntekin)

Gör gözlerinle de aklın yatarsa anlatıver millete. (Tarık Buğra)

UYARI: Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz:

Cumaları bahçede buluştukça kıza kendisinin adı bir mektep talebesi olmadığını anlatmaya çalışıyordu. (Halide Edip Adivar)

Şimdiye dek, ben kendimi bildim bileli kimse Değirmenoluk köyünden kaçıp da başka köyde çobanlık, yanaşmalık etmedi. (Yaşar Kemal)

Meydanlığa varmadan bir iki defa İsmail kendisini gördü mü diye kahveye baktı. (Necati Cumalı)

Ancak yemekte bir karara varıp arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu. (Samim Kocagöz) (TDK, 2005: 35-36)”

2.1.5.2.3. Noktalı Virgül (;)

1929 İmlâ Lûgatı’nda noktalı virgül ile ilgili olarak “Virgül ve noktalı virgülle iki noktadan sonra gelen kelimelerin ilk harfleri, yukarıdaki tarife göre, hervakit büyük yazılan kelimeler sınıfında bulunmadıkça ufak yazılırlar. (TTK, 1929: XV)” ifadesi yer almaktadır.

Noktalama işaretlerini görevlerinin, kullanım yerlerinin açıklandığı ilk kılavuz olan 1941 İmlâ Kılavuzu’nda noktalı virgül (;) ile ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Birbirine bağlı, fakat her biri kendi içinde yarı müstakil ihtimalleri;

b) İçinde virgüle ayrılmış parçalar bulunan iki takımı veya cümleyi;

c) Bir cümlenin hükmünden ayrılan ve “ancak, fakat, lâkin, şu kadar ki, bununla beraber ...” gibi bir ayırıcı sözle başlayan cümleyi ayırmağa yarar. (TTK, 1941: XXV)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’ndaki noktalı virgül (;) özellikleri 1941 imlâ kılavuzu ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda noktalı virgül(;) ile ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Birbirine bağlı bulunmalarına karşın, her biri kendi içinde bağımsız olan tümceleri ayırmak için kullanılır: “İçim içime sığmıyor; bağırarak, haykırmak istiyorum”, “Dokuz aydan beri başlayan ulusal uyanış ve çalışma, durumu ve görünüşü değiştirdi; daha da çok değiştirecektir.” (Atatürk) “Ulusumuz, bu çağın ülkülerini yüce bilir; teknik, sanayi ve iktisadi durumumuzu ve bize gerekli olanları iyice anlar.” (Atatürk) “Benim evimin keten perdeleri vardır; ben yaptırdım; perdeleri açınca oda güneş dolar; kapayınca dışardan hiç ışık giremez.” (M. Ş. E.)

b) Bir tümcede virgüllere ayrılmış örnek kümeleri ya da değişik örnekler arasında kullanılır: “Ankara’da öğrenci kaydına başlayan fakülte ve yüksekokullar: Hukuk Fakültesi, Fen Fakültesi; Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Basın Yayın Yüksekokulu”, “Belirteçler iyelik, çoğul ya da ad durum eklerini alınca adlaşırlar: ilerisi, yukarsı, yukarılar, aşağılar, ileriye, yukarıda...”, “Komutanı yakından görmek; bölgeleri, çevreleri, düşünceleri üzerinde görüşmek, bence çok istenilir bir gereksinmeydi.”

c) İki tümce birbirine ve, ama, fakat, çünkü, ancak, ne var ki, bu nedenle gibi bağlaçlarla bağlanıyorsa, birinci tümceden sonra noktalı virgül konur:

“Rauf Bey, gerçekten İstanbul’dan çıkmak gereğini duymuş ve çıkmış; ama benim yanıma gelmedi.” “Palamut para ediyor; ancak pazara ulaştırması zor.” “Güneş çoktan batmıştı; fakat çiftlik yine gündüzkü gibi canlıydı. (TTK, 1977: 40-41)”

Bu kılavuzdaki noktalı virgöl özellikleri önceki kılavuzlardakilerle aynı olmasına rağmen 1977 Yeni Yazım Kılavuzu'nda maddeler örneklendirilmiştir. Noktalı virgölün kullanımı anlatılırken b maddesinde örnekte noktalı virgöl kullanılmamış.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu'ndaki noktalı virgöl özellikleri 1977 tarihli imlâ kılavuzu ile aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu'nda noktalı virgölün iki görevi vardır:

“Birbirine bağlı cümleleri ayırmak için kullanılır: At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.

Cümle içinde veya sıralamalarda virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır: *Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Taş, Kaya; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.* (TTK, 1985: 30)”

Önceki kılavuzlarda yer alan bağlaçlardan önce noktalı virgöl kullanımı bu kılavuzda çıkarılmıştır.

1988 İmlâ Kılavuzu ve 1993 İmlâ Kılavuzu'ndaki noktalı virgöl özellikleri, 1981 tarihli imla kılavuzu ile aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu'nda daha önce hazırlanan kılavuzlarda yer alan maddelere ek olarak şu maddelere yer verilmiştir:

“Virgülle ayrılmış örnekleri farklı örneklerden ayırmak için konur: Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakû.

Kendilerinden evvelki cümleyle ilgi kuran ancak, yalnız, fakat, lâkin, çünkü, yoksa, bundan dolayı, binaenaleyh, sonuç olarak, bununla birlikte, öyleyse, vb. cümle başı bağlaçlarından önce konur:

Halis bir şiir fena okunabilir; lâkin sahte bir şiir iyi okunamaz. (Yahya Kemal Beyatlı)

Bir millet ordusunu kaybedebilir, bağımsızlığını da kaybedebilir; fakat dilini sakladıkça o millet yaşıyor demektir. (Nihal Atsız, Türk Ülküsü)

Sıralı cümleler arasında ancak, fakat, çünkü vb. cümle başı bağlayıcılarından önce yazar, araya nokta, virgöl, noktalı virgöl koymakta serbesttir. Bu husus yazarın üslûptaki tercihiyle ilgilidir. (TDK, 1996: 54-55)”

Sıralı cümleler arasındaki bağlaçlardan önce noktalı virgöl kullanılacağı maddesi 1981 tarihli kılavuzla çıkarılırken bu kılavuzda tekrar yer bulmuş ancak kullanımı keyfiyete bırakılmıştır.

2000 İmlâ Kılavuzu’ndaki noktalı virgöl özellikleri 1996 tarihli imla kılavuzu ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda noktalı virgöl (;) ile ilgili şu iki maddeye yer verilmiştir:

“1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur: Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir. Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakü.

2. Öğeleri arasında virgöl bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur: Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırmak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum. At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır. (TDK, 2005: 37)”

Son hazırlanan imla kılavuzu ile noktalı virgölün kullanımında üslup tercihlerine yer verilmemiştir.

2.1.5.2.4. İki Nokta (:)

İki nokta, bugüne kadar hazırlanan bütün imla kılavuzlarımızda yer alan bir noktalama işaretidir. 1929 İmlâ Lûgatı’nda iki nokta ile ilgili “Virgöl ve noktalı virgülle iki noktadan sonra gelen kelimelerin ilk harfleri, yukarıdaki tarife göre, hervakit büyük yazılan kelimeler sınıfında bulunmadıkça ufak yazılırlar. (TTK,

1929: XV)” ve “Başka bir müellife ait cümleler, bir veya iki nokta ile biten bir cümleden sonra gelirlerse, muterizalı veya muterirasız ve her nevi yazı ile dizilirlerse dizilsinler, büyük harfle başlarlar. (TTK, 1929: XV)” açıklamaları yer almaktadır.

1941 İmlâ Kılavuzu, iki noktanın özelliklerinin ilk olarak verildiği kılavuzdur. Kılavuzda şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Bir cümlede ifade edilen hükmü örneklerle göstermek üzere cümlelerin nihayetine;

b) Bir sözde birkaç ihtimal olduğu halde, bu ihtimalleri saymak veya sıralamak lâzımgeldiği zaman, bu sayma ve sıralamadan önce;

c) Söz arasında bir yerden veya bir kimseden nakledilen ve tırnak içine alınan sözden önce kullanılır. (TTK, 1941: XXVI)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda 1941 tarihli kılavuza ek olarak “Bir cümleden sonra sıralanacak örnekleri, açıklamaları göstermek üzere cümlelerin ya da sözlerin sonuna konulur. Verilen örneklerin büyük harfle başlaması gerekir. (TTK, 1965: 35)”maddesine yer verilmiştir. Bu madde 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda ise dipnot olarak verilmiştir.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda iki nokta(:) ile ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Bir tümceden ya da sözcükten sonra örnekler, açıklamalar sıralanacaksa, bu tümcenin ya da sözcüğün sonuna konur: Bir varlığı bildiren sözcüğe, ad denir: Ahmet, at, gül... gibi. Sıfatlar iki türdür: Niteleme sıfatları, belirtme sıfatları. Beğenilecek, sevicecek, övünmeye değer bir tek dayanışma vardır: Düşünceleri bir olan kişilerin dayanışması.

b) Başkasından aktarılan yazı ya da sözlerde, tırnaktan ya da konuşma çizgisinden önce genellikle iki nokta konur:

Çocuk yavaşça:

— Anne! Diye seslendi.

Deveye: “Boynun neden eğri?” diye sormuşlar.

Doktor yüksek sesle dedi ki:

— Gel otur şöyle, gel de bakalım. (TTK, 1977: 41-42)”

Konuşma çizgisinden önce iki nokta (:) konacağı ilk olarak bu kılavuzda belirtilmiş.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’nun iki nokta ile ilgili özellikleri 1977 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda iki noktanın kullanım özellikleri şu maddelerle belirtilmiştir:

“Bir cümleden sonra örnek veya açıklamalar verilecekse, bu cümlenin sonuna konur:

Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi:

Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.
(Kemal Atatürk)

Yeni harfler alındıktan sonra eski yazı ile bir tek kelime bile yazmayan iki kişi görmüşümdür: Atatürk ve İnönü! (Falih Rıfkı Atay, Çankaya)

... Nedim’in dillerde gezer, maruf bir mısraı vardır; bu mısra da Nedim, bir anda duyduğu şedit bir şevki ifade etmiştir. Mısra budur:

Dökülen mey kırılan şişe-i rindan olsun (Yahya Kemal Beyatlı)

Bu işaretten sonra gelen açıklamalar bağımsız bir cümleyle başlıyorsa, bu cümlenin ilk kelimesi büyük harfle başlar: Bilmeyenlere söyleyeyim: Höyük, vaktiyle kale ve gözcü kuleleri kurmak için toprak yığılarak yükseltilmiş tepelere denir. (Refik Halit Karay)

Buna karşılık, bu işaretten sonra birtakım örnekler sıralanıyorsa, örnekler küçük harfle yazılır: Hamdullah Suphi, Türkçenin son merhalesine bir ad bulmuş: çıplak Türkçe. (Yahya Kemal Beyatlı)

Corot'nun bir tablosu: kavaklar, iki keçi, bulanıkça bir gök ve birkaç bulut... (Refik Halit Karay)

Altında da bir tarih: sekiz mart otuz yedi... (Faruk Nafiz Çamlıbel) (TTK, 1985: 30)”

Kılavuzda yer alan ilk madde diğer kılavuzlarda da bulunmakla birlikte burada küçük-büyük harf kullanımıyla ilgili kesin bir ifadeye yer verilmiş olması önemlidir.

“Gönderme, sıralama ve kataloglarda yazar adı ile eser başlığı arasına konur: Yahya Kemal Beyatlı: Kendi Gök Kubbemiz; Falih Rıfkı Atay: Çankaya; Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Yaban; Faruk Nafiz Çamlıbel: Bir Ömür Böyle Geçti; Refik Halit Karay: Memleket Hikâyeleri; Ruşen Eşref Üneydin: Diyorlar ki; Cahit Sıtkı Tarancı: Otuz Beş Yaş; Hamdullah Suphi Tanrıöver: Dağ Yolu; Tarık Buğra: Küçük Ağa; Haldun Taner: Şişhaneye Yağmur Yağıyordu. — Ancak, metin içinde yazar adı ile eser başlığı arasında özel bir işaret kullanılmaz. (TTK, 1985: 30-31)”

İki noktanın bu kullanımına ilk olarak bu kılavuzda yer verilmiştir.

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu'nun iki nokta ile ilgili özellikleri 1985 tarihli kılavuz ile aynıdır.

Önceki kılavuzlarda yer alan maddeler örneklendirme farklılıklarıyla 1996 İmlâ Kılavuzu'nda da yer almıştır.

“Ses biliminde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır: a:ile, ka:til, usu:le, i:cat.

Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur:

Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

Üstten gök çökmedikçe

alttan yer delinmedikçe

ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?

Koro : Göğ e erer başımız

başınla senin !

Bilge Kağan : Ulusum birleşip yücelsin diye

gece uyumadım, gündüz oturdum.

Türklerim Bilge Kağan der bana.

Ben her şeyi onlar için bildim.

Nöbetteyim ! (A. Turan Ofazoğlu, Anıtkabir)

Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $56:8=7$, $100:2=50$. (TDK, 1996: 56)”

İki noktanın ses biliminde uzun ünlüyü göstermekte, edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra, matematikte bölme işareti olarak kullanıldığı ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

2000 İmlâ Kılavuzu’nun iki nokta ile ilgili özellikleri 1996 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu, 1996 ve 2000 tarihli kılavuzlarla aynı olmakla birlikte bu kılavuzda “*Kütüphanecilik alanında yazar adı ile eser başlığı arasına konur.*” maddesi çıkarılmıştır. Ayrıca teknik kullanımlar da dikkate alınarak “Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.org.tr> (TDK, 2005: 38)” maddesine yer verilmiştir.

2.1.5.2.5. Üç Nokta (...)

1929 İmlâ Lûgatı'nda üç nokta kullanımı yoktur. Üç nokta (...)’nın özellik ve kurallarına yer veren ilk kılavuz 1941 İmlâ Kılavuzu’dur. Kılavuzda üç nokta(...) ile ilgili şu madde vardır:

“Üç nokta(...), cümle bitmeden sözün mânalı kesilişini göstermek, yahut birtakım kısımlar veya örnekler sayıldıktan sonra, bunların başka benzerlerinin de o hükme sokulacağını anlatmak için kullanılır. (TTK, 1941: XXVI)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nun iki nokta ile ilgili özellikleri 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu, üç nokta(...) ile ilgili özelliklerin örneklendirilerek verildiği ilk kılavuzdur. Kılavuzda şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Birtakım bölümler, örnekler sayıldıktan sonra vb. anlamında kullanılır: Kimi eylemler, bir oluş bildirirler: Sararmak, büyümek, buruşmak... Annesinin öğütleri bitmiyordu: Çalış, erken kalk, erken gel...

b) Herhangi bir nedenle bitmemiş tümcelerin sonuna konur: Sonra, alabildiğine uzanan yemyeşil bir ova... Onu bir yakalasam... Amacım yakınmak değil, yalnız şu çektiklerimizi düşünüyorum da...

c) Bir metinden yapılan alıntılarda, atlanan yerler, üç nokta ya da sıra noktalarla gösterilir: “... dilimiz yabancı sözcüklerden arındığı gün...”, “Böyle bilimsel çabalama sonuçlarının... aydınlatıcı bilgiler vereceği düşünülmüştür.”

d) Söz arasında söylenmeyen, söylenmek istenilmeyen sözcüklerin yerine kullanılır: “Dün ... adında bir genç geldi.” “... köyünden biri, bunları uzun uzun anlattı. (TTK, 1977: 42)”

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki üç nokta özellikleri ve örnekleri 1977 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda 1981 tarihli kılavuzda yer alan özelliklere yer verilmekle birlikte örneklerde farklılıklar vardır. Kılavuzda maddeler ve örnekler ayrıntılı verilmekle birlikte “*Kaba sayılan sözlerin yerine kullanılır.*” ifadesine ilk defa burada yer verilmiştir. Ancak “Alıntılarda atlanan yerleri göstermek için çoklukla üç nokta konur. (TTK, 1985: 31)” ifadesindeki çoklukla sözü kuralda bir kesinliğin olmadığını sezdirmektedir.

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu’ndaki üç nokta özellikleri ve örnekleri 1985 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzlarda yer alan maddeler değişik örneklerle yer alırken ilk defa bu kılavuzda verilen özellikler şunlardır:

“Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

— Koca Ali... Koca Ali, be!...

(Ömer

Seyfettin. Diyet)

Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır:

— Yabancı yok!

— Kimsin?

— Ali...

— Hangi Ali?

— ...

— Sen misin, Ali usta?

— Benim!..

— Ne arıyorsun bu vakit buralarda?

— Hiç...

— Nasıl hiç? Suya çekicini mi düşürdün yoksa !..

— !.. (Ömer Seyfettin, Diyet)

UYARI: Türk imlâsında iki nokta yan yana kullanılmaz.(TDK, 1996: 57-58)”

2000 İmlâ Kılavuzu’nda üç nokta ile ilgili özellikler ve örnekler 1996 tarihli kılavuz ile aynıdır.2005 Yazım Kılavuzu’nda üç nokta ile ilgili özellikler 1996 ve 2000 tarihli kılavuzlar ile aynı olmakla birlikte örneklerde farklılıklar vardır.

2.1.5.2.6. Sıra Noktalar (.....)

Sıra noktalar, hazırlanan 12 kılavuzdan, 1941-1981 yılları arasında hazırlanan 5 tanesinde yer alan bir noktalama işaretidir. 1941 İmlâ Kılavuzu sıra noktaların kullanım özelliklerine yer verilen ilk kılavuzdur. Kılavuzda sıra noktalar (.....) ile ilgili şu madde vardır:

Sıra noktalar, bir bahisten başka bir bahse geçişi, yahut söylenmeden geçilen birtakım şeyleri belli etmek üzere ayrı bir veya iki satırın nokta ile geçilmesinde kullanılır.

Söz arasında bir ismi söylemeden işaretlemek için birkaç nokta veyahut bir harfle birkaç nokta kullanıldığı gibi, bu hallerde nokta yerine (*) yıldız konulduğu da vardır. (TTK, 1941: XXVI)

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nun üç nokta ile ilgili özellikleri 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan madde önceki kılavuzlarla aynı olması yanında kullanımın örneklendirilmiş olması önemlidir:

“Söylenmeden geçilen satırları belirtmek için sıra noktalar kullanılır: “Ey Türk gençliği! Birinci ödevin; Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyetini, sonsuzluğa değin korumak ve savunmaktır.

Bunun için gereken güç, damarlarındaki soylu kanda vardır.” (Atatürk) (TTK, 1977: 43)”

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki sıra noktalar ile ilgili özellik 1977 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2.1.5.2.7. Ünlem İşareti (!)

Ünlem işareti, 1929 İmlâ Lûgatı dışındaki bütün imla kılavuzlarında yer almıştır. 1941 İmlâ Kılavuzu’nda ünlem işaretinin kullanımıyla ilgili şu iki özelliğe yer verilmiştir:

“Nida veya ünlem işareti (!), nidalardan ve şaşırma, acınma, heyecan gibi duyguları gösteren sözlerden sonra konulur.

Söz arasında () parantez içinde (!) nida işareti konulursa söylenilen lâkırdıya inanılmadığını şaşıldığı anlatılır. (TTK, 1941:XXVI)

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nun ünlem işareti ile ilgili özellikleri 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır. Bu kılavuzlarda yer alan maddeler 1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda açıklama ve örneklendirmeler ile aşağıdaki şekilde yayınlanmıştır:

“a) Ünlem bildiren sözcüklerden, tümcelerden sonra konur: Ayy!, Ey Türk gençliği! Ne mutlu Türküm diyene!, Ya öyle mi!, Şimdi senin kulaklarını çekerim!, Bölük, dur!, Hepiniz buraya gelin!

b) Ünlem imi, küçümseme, yeme, alay bildirmek için ilgili sözcüğün ya da tümcenin sonunda kimi kez soru imiyle ya da sıra noktalarla birlikte kullanılır: Bu bilgin kişi(!), evinde kurduğu laboratuarda(!), her gece sabahlara dek çalışırdı(?!).

Almanya’da çok çalıştın ya Allah için! Ya!... Kırk odalı konak mı olacak?! (TTK, 1977: 43)”

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan ünlem işareti ile ilgili özellikler 1977 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzlarda yer alan özellikler açıklamalı olarak ele alınmış ve örneklendirilmiştir. Kılavuzda ünlem işareti (!) ile ilgili özellikler şunlardır:

“122. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur:

Ne mutlu Türk’üm diyene! (Atatürk)

Gurbet o kadar acı

Ki ne varsa içimde

Hepsi bana yabancı

Hepsi başka biçimde! (Kemalettin Kâmi Kamu)

123. Söylev ve hitabelerde de ünlem işareti kullanılır:

Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri!(Atatürk)

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir. (Atatürk)

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! (Atatürk)

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle! (Yahya Kemal Beyatlı)

Ey köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar,

Dönmeyen yolculara ağlayan yaşlı yollar! (Faruk Nafiz Çamlıbel)

Dur, yolcu! Bilmeden gelip bastığın

Bu toprak bir devrin battığı yerdir. (Necmettin Halil Onan)

Ancak, doğrudan doğruya bir cümleye bağlı olan hitapları bir virgülle ayırıp ünlem işareti cümle sonuna konur:

Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken

Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! (Faruk Nafiz Çamlıbel, Sanat)

Söz arasında parantez içinde bir kelimeye dikkat çekmek için kullanılır. Ayrıca, alay bildirmek için ilgili kelimedenden sonra parantez içinde ünlem işareti kullanılır. (TTK, 1985: 32-33)”

Bu kılavuzda kullanım yerlerine farkı olarak ünlem işaretinin seslenişlerde kullanımı eklenmiş.

1988 İmlâ Kılavuzu, 1993 İmlâ Kılavuzu, 1996 İmlâ Kılavuzu ve 2000 İmlâ Kılavuzu’nda ünlem işareti ile ilgili özellikler 1985 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda ünlem işareti ile ilgili özellikler ve örnekler 2000 tarihli kılavuz ile aynıdır ancak kılavuza ünlem işaretinden sonra üç nokta kullanımı ile ilgili bir kural eklenmiştir:

“UYARI: Ünlemden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

Gök ekini biçer gibi!.. Başaklar daha dolmadan. (Tarık Buğra) (TDK, 2005: 41)”

2.1.5.2.8. Soru İşareti (?)

Soru işareti, 1929 İmlâ Lûgatı dışındaki bütün imla kılavuzlarında yer almıştır. Soru işareti (?)’nin kullanım özellikleri 1941 İmlâ Kılavuzu’nda şu şekilde yer almıştır:

“Soru işareti (?), soru anlamı gösteren cümle veya kelimedenden sonra konulur.

Söz arasında () parantez içinde (?) soru işareti konulursa söylenilen lâkırdının şüpheli görüldüğünü, ne demek istenildiğinin anlaşılmadığını gösterir.

Beğenilen, şaşılın ne demek istenildiği sorulan yerlerde bu gibi duyguların aşırılığını göstermek üzere birkaç soru veya nida işareti veya hem soru, hem nida işareti konulduğu da vardır. (TTK, 1941: XXVI)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda soru işareti ile ilgili özellikler 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır. 1977 Yeni Yazım Kılavuzu ile 1981 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan maddeler önceki kılavuzlarla aynı olması yanında kuralların örneklendirilmiş olması önemlidir.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzlarda yer almayan “Gerçek soru bildirmeyen cümlelerden sonra bu işaret kullanılmaz: Kim söyledi, bilmiyorum. (TTK, 1985: 32)”maddesine ilk olarak bu kılavuzda yer verilmiştir.

1988 Yeni Yazım Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu’nda soru işareti ile ilgili özellikler 1985 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda soru işareti ile ilgili özellikler şu şekilde verilmiştir:

“Soru vurguyla belirtildiği zaman da soru işareti kullanılır:

Gümrükteki memur başını kaldırdı:

— Adınız?

Soru bildiren cümle veya sözlerde bazen cevabın ne olacağı sözün gelişinden belli olur. Bu tür cümle ve sözlerin sonunda da soru işareti kullanılır: Haksız mıyım? Liderler içinde Atatürk bibisi var mı?

Yoksa bu sözümde yalan var mı?

(Bilge Kağan)

2. Bilinmeyen yer, tarih vb. durumlar için kullanılır: Yunus Emre (1240?-1320), (Doğum yeri: ?).

Türk halk felsefesinin, Türk nüktecilüğünün ve mizah dehasının büyük mümessili Nasreddin Hoca da (Hâce Nasirüddin) bu asırda yaşamıştır (1208 ?-1284). (Türk Dünyası El Kitabı)

3. Bir bilginin şüpheyile karşılandığı veya kesin olmadığı durumlarda yay ayraç içinde soru işareti kullanılır:

Ankara'dan Konya'ya 1,5 (?) saatte gitmiş.

1496 (?) yılında doğan Fuzuli ...

UYARI : mı / mi eki -ınca / -ince anlamında zarf-fiil işleviyle kullanıldığında soru işareti konmaz: Akşam oldu mu sürüler döner. Hava karardı mı eve gideriz.

Alp Er Tonga öldi mü

Esiz ajun kaldı mu

Ödlek öçin aldı mu

Emdi yürek yırtılır.

Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı içimi geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı. (Haldun Taner, Onikiye Bir Var)

UYARI : Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur:

Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?

Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklar'dan mı? (Yahya Kemal Beyatlı)

Ruhunu karartan neydi, yağmur mu yağıyordu; yoksa şimşekler mi çakıyordu? (TTK, 1985: 58-59)

2000 İmlâ Kılavuzu ile 2005 Yazım Kılavuzu'nda işareti ile ilgili özellikler 1996 tarihli kılavuzlar ile aynıdır.

2.1.5.2.9. Çizgi

İmlâ kılavuzlarında çizgi, kısa çizgi, uzun çizgi ve noktalı çizgi olmak üzere üç başlık altında değerlendirilmiştir. Değerlendirmemizde bu üçünü ayrı başlıklar altında ele aldık.

2.1.5.2.9.1. Kısa Çizgi (-)

Kılavuzlarda kısa çizgi ve birleştirme çizgisi olarak adlandırılmıştır. 1929 İmlâ Lûgatı'nda bu noktalama işareti ile ilgili açıklamaya yer verilmemiştir. 1941 İmlâ Kılavuzu'nda kısa çizginin kullanıldığı yerler şu şekilde sıralanmış ve bir örneklendirilmiştir:

“Kısa çizgi ve birleştirme çizgisi (-), satır sonunda tam bitmeyen kelimenin öteki satıra geçen kısmının birleştirileceğini anlatmak üzere satır sonundaki parçanın sonuna konulur.

Bu gibi ayırmalarda satır sonunda hecenin tam bitmesine dikkat edilmelidir.

Paragraf-çengel § 28'de sözü geçen birleştirme çizgileri de kısa çizgidir.

İki millet veya iki tarih arasına veya iki şeyin ortalığını göstermek üzere de birleştirme çizgisi kullanılır.

1914-1918 harbi, İngiliz-Fransız anlaşması, mide-barsak yangısı, Ural-Altay dilleri gibi. (TTK, 1941: XXVI-XXVII)”

Bu noktalama işareti, 1965 Yeni İmla Kılavuzu'nda “*Kısa Çizgi ya da Birleştirme Çizgisi*” başlığı altında anlatılmış ve şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Satır sonunda tam bitmeyen kelimenin öteki satıra geçen kısmının birleştirileceğini anlatmak üzere satır sonuna konulur.

Bu gibi ayırmalarda, satır sonunda hecenin tam bitmesine dikkat edilmelidir.

b) İki kelimenin anlamının gösterdiği başlangıç ile sonu ve aralarındaki belirtmek için birleştirme çizgisi kullanılır: 1914-1918 savaşı, Ankara-Haydarpaşa treni, İngiliz-Fransız antlaşması, Ural-Altay dilleri güney-doğu, kuzey-batı gibi.

1. Son zamanlarda, (-) çizgi işaretinin yerli yersiz kullanıldığı görülmektedir: Kıp-kırmızı, sırıl-sıklam, ateş-kes, kaptı-kaçtı sözlerinde olduğu gibi.

Bu kullanılış birçok imlâ ve anlam yanlışına yol açtığı için doğru değildir. Kıpkırmızı, sırılsıklam gibi pekiştirmeli sıfatlar, ateşkes, kaptıkaçtı gibi birleşik kelimeler çizgisiz, bitişik yazılır. (Dipnot)

c) Arapçada tanım harfi denilen el’li tamlamalar, bu tanım harfinin başına ve sonuna birer küçük birleştirme çizgisi konularak yazılır. Böyle yazıldığı zaman tanım harfini belli etmek üzere çizgiler arasına sadece –al, -el yazmak ya da tanım harfinden sonra gelen harfin Arapçada okunuşunu göstermek yollarından biri tutulur: Keşf-al-zunun, Tac-üt-tevarih, Et-Tuhfet-el-zekiyye ya da Et-Tuhfet-üz-zekiyye, Lisan-el-Arap veya Lisan-ül-Arap gibi.

ç) Farsça kurallara göre yapılan isim ve sıfat tamlamalarının birinci kelimesi sonuna gelen ve uyuma göre dört türlü okunabilen ünlüden önce küçük bir birleştirme çizgisi konabilir. Böyle yapıldığı zaman çizgiden sonra gelen ünlü dört türlü ya da sadece ı,i olarak gösterilir: Mekteb-i Mülkiye, tul-i kamet ya da tul-ü kamet, balâ-yı cebel, vuzuh-i beyan ya da vuzuh-u beyan gibi.

1. Arapça ve Farsça kelimelerin arasına gelen ve ilk kelimeye bağlanarak okuna ve bağlaciyle yapılmış atıf terkiplerindebağlantı gösteren u ya da ü iki kelime arasında ayrı olarak yazılır: Gül ü bülbül, hüsn ü aşk, sıhhat ü maraz, kaza vü kader,belâ vü kader gibi. (Dipnot)

d) Günü gösteren tarih rakamlarında gün, ay, yıl sayılarını ayırır: 17-1-1964 (bkz. s.38, Gün Bildiren Tarihlerin Yazılışı). (TTK, 1965: 36-37)”

Kurallar ve kısa çizginin kullanımı daha çok Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışıyla ilgilidir. Kurallar verilirken örneklendirme de yapılmıştır.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu, 1965 tarihli kılavuzla aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu, önceki kılavuzdan farklı olarak hazırlanmış ve kılavuzda şu maddelere yer verilmiştir:

“a) Satır sonuna sığmayan sözcükleri, dilbilgisi kurallarına uygun biçimde ayırmak için kısa çizgi kullanılır.

Özel adların heceleri, çok gerekmedikçe satır sonunda bölünmez. (Dipnot)

Bugünlerde işleriniz için Ankara’ya gittiniz mi?

b) İki sözcüğün gösterdiği başlangıçla sonu ve aralarındaki ilgiyi belirtmek için kullanılır: 1914-1918 Savaşı, Saat 13-17 arası, Ural-Altay dilleri, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Okul-Aile Birliği, Et-Balık Kurumu, Teknik-İş Sendikası, Osmanlıca-Türkçe Sözlük.

c) Arasözleri, aratümceleri, ayrıntı sayılabilecek açıklamaları belirtmek için kullanılır: Bursa’da –kimisi Osmanlı Devletinin ilk dönemlerinden kalmış- değerli tarihsel yapıtlar vardır. Dilekçenizi –doğaldır ki, işlemleri tamamlandıktan sonra- ilgili yere vereceğim. Ankara’ya –Eskişehir’de, Sivrihisar’da birer gece kaldıktan sonra- üç günde varabildim.

ç) Ekleri belirtmek için, bunların başına ya da eylemlik ekinin yerine eylem kök ya da gövdelerinden sonra konur: -acak, -ecek, -ış, -iş, ara-ş-tır-ıl-dı, yak-ıt, güzel-leş-tir-me; gel-, bak-, iç- ... gibi. (TTK, 1977: 44)”

Bu kılavuzda öncekilerden farklı olarak arasözleri ayırmada, eklerden önce ve kelimeyi eklere ayırmada kullanıldığı belirtilmiştir. Bu kılavuzda Arapça ve Farsça ile ilgili kuralların çıkarılmış olması önemlidir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki kurallar ve örnekler 1977 tarihli kılavuzla aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu'nda *Birleştirme Çizgisi* başlığıyla verilen noktalama işareti ile ilgili önceki kılavuzlardan farklı olarak şu özelliklere yer verilmiştir:

“Satır sonuna gelen özel adlardan sonra kesme işareti konulursa birleştirme çizgisi kullanılmaz:

...Bursa’

dan...

...Yakup Kadri Karaosmanoğlu’

nun..

Dil bilgisinde kökleri ve ekleri ayırt etmek için kullanılır: al-; dur-; gör-; ver-; al-ım, al-ış; dur-um, dur-ak; Dur-sun, Dur-muş; dur-uş, gör-üş; ver-im, ver-iş; gör-gü-süz-lük; ev-len-dir-mek; yaş-lan-mak...

Kelimelerin hecelerini ayırmak için de kullanılır: a-raş-tır-ma; du-ruş-ma; bi-le-zik; kar-puz; ku-yum-cu-luk; ya-zar-lık; prog-ram; bir-leş-tir-mek; ba-lık-çı-lık; ge-çim; se-çim; don-dur-ma; bo-yun-du-ruk; büs-bü-tün; göm-gök; sap-sa-rı; kap-ka-ra...

128. Eski yazı dilinde kullanılan Arapça ve Farsça birleşik kelimelerdeki kök ve eki ayırmak için kullanılır: resm-i geçit; Cemiyet-i Akvam; Hakimiyet-i Milliye; Servet-i Fünun; Nevsal-i Millî; hokka-baz; ateş-perest; menfaat-perest;

Paris’te genç iken koyu Boudlaire-perest idim.

Balkon’la, Yolculuk’la, Güzellik’le mest idim. (Yahya Kemal Beyatlı)

129. İkili soy adlarını birleştirmek için kullanılır: Joliot-Curie; Lévy-Bruhl; Saint-Saëns; Saint-Simon; Sainte-Beuve; Mendelssohn-Bartholdy...

Bunun gibi yabancı yer adlarında da yerine göre kullanılır: Alsace-Lorraine; Champs-Élysées; Saint-Bernard; Saint-Germain; des-Prés; Saint-Gothard; Saint-Tropez; Boulogne-sur-Mer; Bouches-du-Rhône; Salins-les-Bains.

130. İki veya daha çok millet (ülke, dil) adı arasındaki bağ, çizgi ile belirtilir: Türk-Alman ilişkileri; Türkçe-Fransızca sözlük; Türkiye-Almanya spor karşılaşmaları.

131. İki veya daha çok özel ad (kişi adı, yer adı) arasındaki bağ da çizgi ile belirtilir: Aydın-İzmir yolu; Ankara-İstanbul uçak seferleri; Trabzon-Tebriz kervan yolu.

132. İki veya daha çok sayı arasında süre bakımından bir bağı belirtmek istediğimiz zaman da çizgi kullanırız: 1912-1913 Balkan Savaşı; 1914-1918 Dünya Savaşı; 1982-1983 öğretim yılı; Ömer Seyfettin (1884-1920). (TTK, 1985: 33-34)”

Kılavuz hazırlanan kılavuzlar arasında en ayrıntılı ve en kapsamlı olanıdır.

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu’nda kısa çizgi(-) ile ilgili özellikler ve örnekler 1985 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda farklı olan şu özellikler vardır:

“Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır: al-, dur-, gör-, ver-; başar-, kana-, okut-, taşla-, yazdır-.

Eklerin başına konur: -den, -ış, -lık, -ak. (TDK, 1996: 61)”

Bu özellikler kesin bir kural olarak ilk defa bu kılavuzda yer almıştır.

“Kelimeler arasında “-den...-a, ve, ile, ilâ, arasında” anlamlarını vermek üzere kullanılır: Türkçe-Fransızca Sözlük, Aydın-İzmir yolu, Ankara-İstanbul uçak seferleri, Türk-Alman ilişkileri, Ural-Altay dil grubu, 09.30-10.30, Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması, Manas Destanı’nda soy-dil-din üçgeni, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1995-1996 öğretim yılı. (TDK, 1996: 61)”

Bu madde ile ilgili özellikler önceki kılavuzlarda ayrı maddelere olarak incelenirken bu kılavuzla tek madde olarak ele alınmıştır.

“Bazı terim ve kuruluş adlarında kelimeler arasına konur: sıfat-fiil, zarf-fiil; Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi....

Adres yazarken semt ile şehir arasına konur: Kurtuluş-ANKARA

Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır: $50-20=30$ (TDK, 1996: 61)”

Kısa çizginin bu kullanımları ilk olarak 1996 tarihli kılavuzda yer almıştır.

2000 İmlâ Kılavuzu’nda yer alan kısa çizgi(-) ile ilgili özellikler ve örnekler 1996 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda önceki iki kılavuzdan farklı olarak günümüz kullanımları gereği aşağıdaki iki madde çıkarılmıştır:

“Eski harfli metinlerin yeni yazıya aktarılmasında Arapça ve Farsça kurallara göre yapılmış tamlamaların, birleşik ve türemiş kelimelerin öğelerini ayırmak için kullanılır: darü’l-fünun, resm-i geçit, resm-i kabûl, Cemiyet-i Akvam, Hâkimiyet-i Milliye, Servet-i Fünûn, hokka-baz, âteş-perest, menfaat-perest, bî-bedel, nâ-mağlûp, fî-sebilillâh, min-tarafillâh, bilâ-ücret.”

“Yabancı özel adlarda ve henüz dilimize mal olmadığı için özgün imlâlarıyla yazılan yabancı kelimelerde kullanılır: Joliot-Curie; Lévy-Bruhl; Saint-Gotthard; Sainte-Beuve; Boulogne-sur-Mer; Bouches-du-Rhône; Salins-les-Bains, by-pass, check-up, Aix-en-Provence.”

2.1.5.2.9.2. Uzun Çizgi (—)

Kılavuzlarda uzun çizgi ya da konuşma çizgisi olarak adlandırılmıştır ve işlevi farklı olsa da bütün kılavuzlarda yer almıştır. 1929 İmlâ Lûgatı’nda uzun çizgi ile ilgili “—Çizgili veya çizgisiz satır başlarında ve nokta ile nihayetlenen bir cümleden sonra gelen sözlerin başında, harfle büyük yazılır. (TTK, 1929: XV)” ifadesi yer almaktadır.

1941 İmlâ Kılavuzu’nda uzun çizginin kullanıldığı yerler şu şekilde belirtilmiştir:

“Uzun çizgi (—), cümle içinde ayrıca bir anlamı ifade için araya sokulan sözlerin iki tarafına konulur. Karşılıklı konuşma veyahut birinin ağzından bir söz nakletme hallerinde bu çizgi, tek olarak konuşma sözlerinin başına konur.

Konuşmada karşılıklı konuşanların isimleri veya isimlerinin bazı harfleri gösterilirse çizgi bu isimlerden veya harflerden sonra gelir. (TTK, 1941: XXVII)”

Burada uzun çizginin ara sözü belirtmede kullanılması önemlidir.

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki kurallar ve örnekler 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda uzun çizginin kullanımı tek madde olarak:

“Karşılıklı konuşmada, konuşan değiştikçe, sözlerinin başına konur:

Teyze — Bakkal iyi bir adam; oturdum, başladık konuşmaya...

Anne — Eee, sonra ne oldu? (TTK, 1941: 44-45)”şeklinde belirtilmiş ve örneklendirilmiştir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki kural ve örnek 1977 tarihli kılavuzla aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda uzun çizgi, çizgi adı altında değerlendirilmiştir. Kılavuzda çizginin özellikleri şu şekilde verilmiştir:

“Çizgi, yazıda konuşmaları göstermeye yarar:

— Yabancı yok!

— Kimsin?

— Ali...

— Hangi Ali?

— ...

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

— Koca Ali... Koca Ali, be...

— ...

— Sen misin. Ali usta?

— Benim!...

— Ne arıyorsun bu vakit buralarda?

— Hiç...

— Nasıl hiç? Suya çekicini mi düşürdün yoksa!...

— !... (Ömer Seyfettin, Diyet)

Arabamız tutarken Erciyes'in yolunu:

“Hancı, dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu?”

Gözleri uzun uzun burkulu kaldı bende,

Dedi:

— Hana sağ indi, ölü çıktı geçende! (Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları)

Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:

— Eski şehri gezdin mi?

— Rothschild'in evine gittin mi?

— Goethe'nin evini gezdin mi? (Ahmet Haşim, Frankfurt Seyahatnamesi)

— Yoo, güvercinlerime dokunmayınız, dedi. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
(TTK, 1985: 33)”

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu'ndaki adlandırma, kural ve örnek 1985 tarihli kılavuzla aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu'nda işaret “Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna *konuşma çizgisi* de denir. (TDK, 1996: 61)” şeklinde tanımlanmış ve işaretin anlamı ve kullanım özelliklerine 1993 tarihli kılavuza ek olarak şu özelliklere yer verilmiştir:

“Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra konabilir:

Sıtkı Bey — Oğlum ben kalenin teslimini düşünmüyorum. Kurtarmağa çare arıyorum. Kalenin teslimini düşünen seninle müzakere etmez a!

İslam Bey — Kurtarmağa çare... Kavga ederiz... Ölürüz... Teslim olmayız...

Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.

İslam Bey — Ben daha ölmedim. (Namık Kemal, Vatan Yahut Silistre)

UYARI : Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz. (TDK, 1993: 62)”

2000 İmlâ Kılavuzu ile 2005 Yazım Kılavuzu'ndaki adlandırma, kurallar ve örnekler 1996 tarihli kılavuzla aynıdır.

2.1.5.2.9.3. Noktalı Çizgi (.—)

Noktalı çizgi, 1941-1981 yılları arasında hazırlanan imla kılavuzlarında yer alan ve kullanılan bir noktalama işaretidir. 1941 İmlâ Kılavuzu'nda “Noktalı çizgi (.—), bahis başlarını ayırmak için satır başındaki başlıklardan sonra konulur. (TTK, 1985: XXVI-XXVII)” ifadesi yer almaktadır.

1965 Yeni İmla Kılavuzu ile 1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu'ndaki noktalı çizgi ile ilgili özellikler 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda noktalı çizgi ile ilgili yeni bir maddeye yer verilmiş ve kullanım örnekleri verilmiştir:

“a) Madde sıralamalarında, konu başlarını ayırmak için noktalı çizgi kullanılır: Sıfat .— Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklerdir.

b) Kesri belirtilmemiş ya da bulunmayan (tam sayılı) ölçülerde, kesir yerine kullanılır: 10.— lira, 120.— m. (TTK, 1977: 45)”

1981 Yeni Yazım Kılavuzu, 1977 tarihli kılavuz ile aynı özelliklere yer vermiştir.

2.1.5.2.10. Tırnak İşareti (“ ”)

Tırnak İşareti (“ ”), ilk olarak 1941 İmlâ Kılavuzu’nda, şu şekilde yer almıştır:

“Tırnak işareti (“ ”), bir başkasının yazısından veya sözünden nakledilen kısımların başına ve sonuna konulduğu gibi, cümle arasında geçen ve başında ayrı bir punto ile belli edilmeyen kitap ve makale başlıkları ve cümlede dikkati çekmesi istenilen sözler bu işaret içinde yazılır.

Bir yerden nakledilen uzunca ibarelerin başına ve her satırına tırnak işaretinin açma şekli (“) konulup sonuna kapama şekli (”) konulduğu da vardır. (TTK, 1941: XXVII)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda yer alan tırnak işareti özellikleri 1941 tarihli kılavuz ile aynıdır ancak ikinci maddeye “Ayrıca, üstte yazılı olan kelimeyi altta tekrarlamamak için tırnak işaretinin kapama şekli kullanılır ve denden işareti adını alır. (TTK, 1965: 37)” ifadesi eklenerek denden işaretini özelliği de tırnak işareti ile birlikte verilmiştir.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda yer alan tırnak işareti özellikleri 1965 tarihli kılavuz ile aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu'nda tırnak işareti “tırnak imi” olarak adlandırılmış ve şu şekilde yer almıştır:

“a) Bir metnin içinde, başkasından aktarılan yazı ya da sözlerin başına ve sonuna konur: *“Ey Türk Gençliği! Birinci ödevin, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyetini, sonsuzluğa değin korumak ve savunmaktır.”* (Atatürk)

b) Önemi belirtilmek istenen, özgün biçimde aktarılan sözcüklerin başına ve sonuna konur: Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere “sıfat” denir. Bu “İmlâ Lûgati”, 1941’e değin işyerlerinde ve okullarda on üç yıl kullanılmıştır.

c) Üst satırdaki bir sözcük ya da sayı alt satırda da yineleniyorsa, bu sözcük ya da sayının altına –bir tek- (”) imi (denden) konur:

1. Yalın adlar

2. Türemiş ”

3. Bileşik ” (TTK, 1977: 45)”

Kılavuzda yer alan tırnak işareti özellikleri 1965 ve 1970 tarihli kılavuzlar ile aynı olmakla birlikte özellikler örneklendirilmiştir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu'nda yer alan tırnak işareti özellikleri ve örnekleri 1977 tarihli kılavuz ile aynıdır.

“Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözlerin başında ve sonunda kullanılır: *“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.”* (Atatürk)

“Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri!” (Atatürk)

“Ne mutlu Türk’üm diyene!” (Atatürk) (TTK, 1985: 35)”

Yukarıda kullanım özelliği 1985 İmlâ Kılavuzu'ndan önceki kılavuzlarda da yer almaktadır. Ancak 1985 İmlâ Kılavuzu'nda aktarmalarla ilgili farklı özelliklere de yer verilmiştir:

“Aktarmalarda iki yol vardır. Başka bir kimseden veya yazıdan aldığımız sözleri olduğu gibi verdiğimiz zaman orijinal aktarmadan söz edilir. Orijinal biçimiyle aktarılan sözler tırnak içinde gösterilir:

Bakınız, şair vatanı ne güzel tarif ediyor:

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.”

Orijinal biçimiyle verilen alıntılar, bir cümle veya metin içinde geçmiyor ve bir anıt veya yazıtta yer alıyorsa, tırnak işareti kullanılmaz:

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.

(K. Atatürk)

Türk, öğün, çalış, güven.

(K. Atatürk)

Başka bir kimseden ya da yazıdan aldığımız sözleri az çok değişik bir biçimde verdiğimiz zaman ise içerik (muhteva) aktarmasından söz ederiz. İçerik aktarması tırnak içine alınmaz: Kanunî Sultan Süleyman’a göre, cihanda en büyük devlet, sıhhattir.

Yahya Kemal’e göre, Türkçenin çekilmediği yerler vatandır.

Orijinal biçimiyle aktarılan sözleri veren cümlelerin sonuna normal olarak iki nokta konur; tırnak içine alınan alıntı büyük harfle başlar ve sonundaki işaret (nokta, soru veya ünlem işareti) tırnak işareti içinde kalır: Dindar ve Müslüman Namık Kemal için hürriyet, ferde Allah tarafından verilen bir haktır. Tercüme edelim: “İnsan hür doğar.” (Ahmet Hamdi Tanpınar) ...

Cümle içinde özel olarak belirtilmek istenen birtakım sözler tırnak içine alınır. Tırnak içine alınan sözler daha çok alay yollu kullanılır. Bundan başka tırnak içindeki sözün ciddiye alınmadığı da dile getirilir: *Yeni bir “barış taarruzu” başladı.* (TTK, 1985: 35)”

Bu maddede önceki kılavuzlara göre değişiklikler yapılmış ve yeni özelliklere yer verilmiştir:

“Bilimsel yazı ve yayınlarda kelimelerin anlamlarını içine alır: Höyük sözü Anadolu’da “tepe” olarak kullanılır.

Kitapların, edebî eserlerin, bilimsel yayınların, yazıların birkaç kelimeden oluşan başlıkları metin içinde çoklukla tırnak içine alınır:

“Han Duvarları”; “Yaban”; “Göl Saatleri”; “Yaprak Dökümü”; “Memleket Hikâyeleri”; “Otuz Beş Yaş”; “Savaş ve Barış”; “Karamazov Kardeşler”

Yahya Kemal'in şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı. “Yaprak Dökümü” son yirmi yılın en güzel romanlarından biridir. (Ahmet Hamdi Tanpınar) Cahit Sıtkı'nın “Şairin Ölümü” şiirini Yahya Kemal çok sevmişti. (Ahmet Hamdi Tanpınar) Erich Maria Remarque'ın “Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok” adlı romanında... Bu günün gençleri “Dar Kapı”yı okumalıdır. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz:

“Göl Saatleri”ndeki küçük manzumeler çok güzeldir.

“Otuz Beş Yaş”ı okuduğum zaman ilk duyduğum şey...

Gazete ve dergi başlıkları tırnak içine alınmaz: Türk Yurdu’nda çıkan bir yazıda... (TTK, 1985: 35-36)”

Bu kullanım özellikleri ilk defa 1985 İmlâ Kılavuzu’nda yer almıştır.

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu, örneklerde farklılıklar olmakla birlikte 1985 İmlâ Kılavuzu ile aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzda yer alan özellikler yanında yenileri de verilmiştir:

“UYARI: Aynen alınmayan söz ve yazılar tırnak içinde gösterilmez.

UYARI: Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır: “Akıl yaşta değil baştadır.” atasözü yüzyılların tecrübesinden süzülüp gelen bir gerçeği ifade etmiyor mu?

“İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!” diyorlar. (Yahya Kemal Beyatlı)

UYARI: Uzun alıntılarda her paragraf ayrı ayrı tırnak içine alınır. (TDK, 1996: 63)”

Bu uyarılar önceki kılavuzlarda yer alan birinci maddeye ilave olarak verilmiştir. Kılavuzdaki şu maddeler ise ilk defa bu kılavuzda yer almıştır:

“2. Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır: Yeni bir “barış taarruzu” başladı.

Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınmadan koyu yazılarak veya altı çizilerek de gösterilebilir:

Höyük sözü Anadolu'da tepe olarak geçer.

3. Kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır:

Yahya Kemal'in bazı şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı.

(Ahmet Hamdi Tanpınar)

“İmlâ Kuralları” bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir.

Kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın koyu yazılarak veya eğik yazıyla (italik) dizilerek de gösterilebilir:

Cahit Sıtkı'nın “Şairin Ölümü” şiirini Yahya Kemal çok sevmiştir.

(Ahmet Hamdi Tanpınar)

Bu günün gençleri “Dar Kapı”yı okumalıdır. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

UYARI: Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz. (TDK, 1996: 63)”

Özel olarak belirtilmek istenen sözler ile kitapların ve yazıların adları ve başlıklarının tırnak içine alınmaksızın koyu yazılarak veya eğik yazıyla (italik) gösterilebileceği ifadesi ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

2000 İmlâ Kılavuzu’ndaki tırnak işareti(“ ”) özellikleri ve örnekleri 1996 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda yer alan örneklerde farklılıklar görülmekle birlikte özellikler 2000 tarihli kılavuzla aynıdır. “Bibliyografik künyelerde makale adları tırnak içinde verilir. (TDK, 2005: 44)” maddesi ise ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır.

2.1.5.2.11. Yay Ayraç (Yay Parantez) (())

Parantez ile ilgili kurallar ilk olarak 1941 İmlâ Kılavuzu’nda yer almıştır. Noktalama işaretleri ile ilgili kurallar kılavuzda şu şekilde yer almıştır:

“Parantez işareti (()) cümle içinde geçen sözün, o cümleye bağlı olmayan bir izahını veya başka bir dilden karşılığını içine alır.

Birtakım maddeler sayıldığı sırada 1, 2, 3, gibi rakamlar veya a, b, c, gibi harfler konuldukça onlardan sonra yalnız parantezin kapalı şekli “)” konulur. (TTK, 1941: XXVII)”

1941 İmlâ Kılavuzu ile 1965 Yeni İmlâ Kılavuzu ve 1970 Yeni Yazım (İmlâ) Kılavuzu’nda yer alan özellikler aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda “yay ayraç” başlığıyla verilen noktalama işaretinin kullanım özellikleri ve 1970 tarihli kılavuzla aynı olmakla birlikte bu kılavuzda örneklendirmelerde farklılıklar vardır:

“a) Bir tümce ya da sözcükle ilgili açıklamanın başına ve sonuna konur: Renk adları da kimi eklerle (-mtırak, -msı, -sı, -ce) sıfat görevinde kullanılır. Ataç’ın

düzyazı türleri (roman, öykü, deneme, oyun...) üstüne oldukça ilginç görüşleri vardı. Anne (birden sesini yükselterek) artık gelmelisin, diye bağırdı. Orhan Veli (1914-1950) genç yaşta yitirdiğimiz bir ozandır.

b) Maddelerin sıralanışında, altbölümleri belirten sayı ya da harflerden sonra, ayraçın kapama biçimi “)” kullanılabilir: 1)...., 2)...., 3)... ; a)...., b)...., c)... gibi. (TTK, 1977: 45-46)”

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan yay ayraç özellikleri 1977 tarihli kılavuzla aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzlardan farklı olarak, yay parantezin ara sözlerin veya ara cümlelerin belirtilmesinde kullanılacağı belirtilmiştir:

“Cümle içinde ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur: Mimariyi artık Çin ve Hindistan’ın uzak eyaletlerinde (o da bilmem ne zamana kadar) aramak... (Ahmet Haşim) (TTK, 1985: 36)”

1988 İmlâ Kılavuzu ile 1993 İmlâ Kılavuzu’nda yer alan yay ayraç özellikleri 1985 tarihli kılavuzla aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda daha önceki kılavuzlarda yer alan özellikler yanında birçok yeni kullanım yeri örneklendirilerek verilmiştir. Kılavuzda yer alan özellikler şunlardır:

“1. Cümlelerin yapısıyla doğrudan doğruya ilgili olmayan açıklamalar için kullanılır:

Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç, Söyleşiler)

Süleyman Şah’ın cenazesi sudan ihraç olunarak (çıkarılarak) hemen orada defnedilmiştir ki makarrı (durağı) hâlâ “Türk Mezarı” namıyla maruftur (tanınmıştır). (Refik Halit Karay, Bir İçim Su)

UYARI : Hakkında açıklama yapılan söze ait ek, ayraç kapandıktan sonra yazılır:

Yunus Emre (1240?- 1320)'nin...

UYARI: Yani ile yapılan açıklamalar yay ayraç içine alınmaz.

2. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

İhtiyar – (Yavaş yavaş Kaymakama yaklaşır.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın...

Kaymakam – (hiddetle) Ne olacak baba... Oğlunun katili ecnebi tebaasıymış... Düşman gemileri üstümüze toplarını çevirmişler, Adalı'yı istiyorlar... Sağ salim onu teslim edecekmişiz.

İhtiyar – (Evvelâ vurulmuş gibi sendeler, sonra derin ve saf bir bakışla Kaymakam ve arkadaşlarına) Etmeyin Efendiler... Benim gibi dertli bir ihtiyarla eğlenmek günahdır... Sizin gibi efendilere yakışmaz... (Reşat Nuri Güntekin, İstiklâl)

3. Alıntıların aktarıldığı eseri veya yazarı göstermek için kullanılır:

Cihanın tarihi, vatanı uğrunda senin kadar uğraşan, kanını döken bir millet daha gösteremez. Senin kadar kimse kendi vatanına sahip olmaya hak kazanmamıştır. Bu vatan ya senindir, ya kimsenin. (Ahmet Hikmet Müftüoğlu)

Eşin var, aşıyanın var, baharın var ki beklerdin

Kıyametler koparmak neydi ey bülbül, nedir derdin? (Safahat)

4. Alıntılarda, başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir (bk. Üç nokta 1).

5. Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır (bk. Üç nokta 3).

6. Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır. (bk. Soru işareti 3). (TDK,1996: 64-65)”

Kılavuzda yay ayraçın diğer noktalama işaretleri ile birlikte kullanımına yer verilmiş olması bu kılavuzun en önemli farkıdır.

2000 İmlâ Kılavuzu’nda 1996 tarihli kılavuza ek olarak aşağıdaki maddeye yer verilmiştir:

“Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayraç konur:

I)	1)	A)	a)	
II)	2)	B)	b)	(TDK, 2000: 67)”

2005 Yazım Kılavuzu’nda yer alan yay ayraç özellikleri 2000 tarihli kılavuzla aynıdır.

2.1.5.2.12. Köşeli Ayraç (Köşeli Parantez) ([])

Köşeli parantez, 1929 İmlâ Lûgatı, 1985 İmlâ Kılavuzu, 1988 İmlâ Kılavuzu ve 1993 İmlâ Kılavuzu dışındaki bütün kılavuzlarda yer almıştır.

Noktalama işaretlerinin açıklandığı ilk kılavuz olan 1941 İmlâ Kılavuzu’nda köşeli parantezle ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

“Köşeli parantez ([]), cümleden tamamiyle ayrı bir söz veyahut haşiyeye müracaat için konulan rakam, harf, yıldız gibi işaretleri çevreler.

Parantez ve köşeli parantez, birbirinin yerine de kullanılabilir. (TTK, 1941: XXVIII)”

1965 Yeni İmlâ Kılavuzu’nda noktalama işaretinin özelliği tek madde halinde, şu şekilde verilmiştir:

“Köşeli ayraç [], ayracın () kullanıldığı yerlerde kullanılır. Ayrıca ayraç içine yerleştirilmiş sözlerle dışındakileri çerçevelemede kullanılır. (TTK, 1965: 38)”

Bu kılavuzdaki kullanım özelliği 1941 tarihli kılavuza göre daha kesin ifade edilmiştir.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda yer alan köşeli ayraç kullanım özellikleri 1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki “Ayraç içinde bulunan bir anlatımda, ayrıca ayraç içine alınması gereken bir açıklama, köşeli ayraç içine alınır: Beş Hececiler’den biri olan Yusuf Ziya Ortaç (ötekileri: Faruk Nafiz Çamlıbel [1898-1973], Orhan Seyfi Orhon [1890-1972], Halit Fahri Ozansoy [1891-1949]) bir gülmece yazarı olarak ün yapmıştır. (TTK, 1977: 46)” özelliği ilk olarak bu kılavuzda yer almıştır. Ayrıca köşeli ayracın kullanım özellikleri ilk defa bu kılavuzla örneklendirilmiştir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki köşeli ayraç kullanım özellikleri ve örnekleri 1977 Yeni İmla Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda köşeli ayraçla ilgili şu özellik vardır:

“Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır:

Mongolın Ertney Tüüh (Arheologiyn Nayruulal) [Moğolistan’ın Eski Tarihi (Arkeolojik Araştırmalar)], BNMAU-ın Şinjele Uhaanı Akademi Tuuhıyn Hureelen, Ulaanbaatar 1977. (TDK, 1996: 66)”

Kılavuzda yer alan bu özellik önceki kılavuzdaki kullanımın aksidir. Köşeli ayraç, yay ayraç içinde değil, dışında kullanılmıştır.

Köşeli ayracın bibliyografik künyelerde kullanımına ilk olarak bu kılavuzda, şu madde ile yer verilmiştir:

“Bibliyografik künyelere ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır: *Reşat Nuri [Güntekin], Çalığışu, Dersaadet, 1922.*

Yekta Bahir [Ömer Seyfettin], Yeni Lisan, Genç Kalemler.

Bibliyografik künyelere a, metinde bulunmayan veya silinmiş olan, fakat araştırmacı tarafından tamamlanan bölümler köşeli ayraç içine alınır:

Babam kağan öldüğünde küçük kardeşim Kül-tegin ye[di yaşında kaldı...].

(Çözülmüş Orhon Yazıtları) (TDK, 1996: 66)”

2000 İmlâ Kılavuzu’ndaki köşeli ayraç kullanım özellikleri ve örnekleri 1996 İmla Kılavuzu ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda 1996 ve 2000 tarihli kılavuzlardan farklı olarak “*Bibliyografik künyelere ait, metinde bulunmayan veya silinmiş olan, fakat araştırmacı tarafından tamamlanan bölümler köşeli ayraç içine alınır.*” maddesi çıkarılmıştır.

2.1.5.2.13. Paragraf veya Çengel (§)

Paragraf işareti (§)’nin ilk olarak kullanıldığı 1941 İmlâ Kılavuzu’nda bu işaretle ilgili sadece “Paragraf işareti § ayrı maddeleri az çok değişik olan konuları veya örnekleri birbirinden ayırmak için kullanılır. (TTK, 1941: XXVIII)” açıklamasına yer verilmiştir.

1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda paragraf işareti şu özellikleri ile yer almıştır:

“Çengel işareti § ayrı maddeleri, az çok değişik olan konuları ya da örnekleri birbirinden ayırmak için kullanılır....

Büyük ya da büyükçe bölümleri ayırmada üç yıldız (***) konur. Küçük bölümleri ayırmada ise, I., II., III.; 1., 2., 3.; A., B., C., a., b., c. Sayı ve harfleri kullanılır. (TTK, 1965: 38)”

Kılavuzda 1941 tarihli kılavuza ek olarak kullanımın ne şekilde olduğu da belirtilmiş ve bu bilgi dahilinde “Alfabe harfleri rakam yerine kullanıldığı zaman

Türk alfabesinin harflerini atlamak doğru değildir. Batı eserlerinde sıra a, b, c, d... olarak gösterilirse de Türkçe eserlerde bu sıra a, b, c, ç... olarak gösterilmelidir. (TTK, 1965: 38)” dipnotuna da yer verilmiştir.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’nda yer alan paragraf işareti ile ilgili kullanım özellikleri 1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda önceki kılavuzdan farklı olarak “Çengel imi, ayrı maddeleri, ayrı konuları, değişik yazı bölümlerini (paragrafları) ayırmak için kullanılır. (TTK, 1977: 48)” maddesine yer verilmiş ve bu konu dahilinde “Noktalama imlerine dipnot göstermekte kullanılan * imi de eklenebilir. (TTK, 1977: 48)” dipnotuna yer verilmiştir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan paragraf işareti ile ilgili kullanım özellikleri 1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

Bu işaret, 1985 İmlâ Kılavuzu, 1988 İmlâ Kılavuzu, 1993 İmlâ Kılavuzu, 1996 İmlâ Kılavuzu, 2000 İmlâ Kılavuzu ve 2005 Yazım Kılavuzu’nda noktalama işaretleri içinde değil de yazıda sık kullanılan işaretler arasında verilmiştir.

2.1.5.2.14. Kesme İşareti (’)

1929 İmlâ Lûgatı’nda kesme işareti, Türkçe olmayan kelimelerin yazımında Arap imlâsı gereği bir kullanımla yer almıştır. Kılavuzda kesme işaretinin kullanımı ile ilgili “Türk diline mahsus sedalar arasında bulunmıyan, bununlabaraber tesir ve nüfuzu yeni türk yazımımızda bile göze çarpan hemze ile ayn-ın yerine, önceleri, her yerde kullanılan apostrof yani kesme (’) işareti, sonradan, birçok yerlerde lüzumsuz görülmüş, ve bu sebepten kullanılması asgarî hadde indirilmiştir. Kelimenin sonunda, bir saitten yahut bir harekeden sonra gelen hemze ile ayın-lar, telaffuz edilmediklerinden, bunları gösteren kesme işareti büsbütün kaldırılmıştır: mebde, içtima, kari, sami, tedebbü kelimelerinde olduğu gibi. Kelimenin sonunda, bir samitten sonra gelen hemze ve ayın-lar, bazen, kaldırılmış, bazen da, i, ı, ü ve u ile gösterilmiştir: def, cüz; cemi katı, rubu gibi. Şukadarki, bu kelimelerin muhtelif isim hallerinde arzettikleri telâffuz hususiyetlerine göre değişen şekilleri, İmlâ

Lûgatinde muteriza içinde işaret edilmiştir; mebde (i), içtima (ı), kari(i), sami (i), tettebbü(ü); def(f'i), cüz(z'ü), cemi(m'i), katı(t'ı), rubu(b'u) kelimelerinde görüldüğü gibi. Kelimelerin dahilinde ise mamur ve memur-de olduğu gibi, bir sedalıdan sonra gelince, hemze ve ayın gösterilmediği halde mes'ele, mel'anet kelimelerinde olduğu gibi bir sedasızdan sonra kesme işaretile gösterilmiş; bununlaberaber telâffuzda hissedilmeyen veya pek az hissedilip gittikçe kaybolacağı sezilen hemze ve ayın-ları gösteren kesme işareti kaldırılmıştır: neşe, heyet, sürat, cuma-da olduğu gibi. (TTK, 1929: XII-XIII)” bilgisi verilmiştir.

1941 İmlâ Kılavuzu’nda kesme işareti ile ilgili bilgiler Özel İmlâ Kuralları başlığı altında, şu şekilde verilmiştir:

“Bir harften sonra konulan ve “kesme” denilen “ ’ ” işaret ki beş türlü iş görür:

I. Kelime içinde bir sessizden sonra gelirse bu sessizin kendisinden sonraki sesliye bağlanmıyarak sesli okunacağını gösterir.

II. Bir kelimedede bir harf düşerse onun yerine tutar.

III. Bir özel addan sonra konulursa o özel adı ekinden ayırır ve özel adda ve ekinde sessiz benzeşmesinin yazıda gösterilmediğini belli eder.

IV. Ek alınca başka bir kelime ile karışması mümkün olan kelimeler ekten bu işaretle ayrılabilir.

V. Rakamlarla ek arasına da bu işaret konulabilir. 1956’da gibi. (TTK, 1941: XXI)”

Kılavuzda ayrıca şu özelliklere de yer verilmiştir:

“İki kelime aynı harflerle yazıldığı halde biri kesik okunmak suretiyle aynı anlam gösterirse kesik okunan sessiz harften sonra “ ’ ” işareti konulmak lâzımdır.

Örnekler: defî- def’i, refî – ref’i, katı – kat’ı, tavan – tav’an, katan – kat’an gibi.

Yukarıda sayılan lüzumlar dışında bir kelimedede harf uzaması, ses kelimesi, harf düşmesi, harf düşmesi gibi halleri bir işaretle göstermek yanlış sayılmaz. Bir kelimenin arzu edilen şekilde okunmasını belli etmek için “ ^ ” veya “ ’ ” işaretleri kullanılabilir.

Dipnot: Kılavuzda geçen Arapça ve Farsça kelimelerde harf düşmesi veya ses kesilmesi gibi haller “ ’ ” işareti ile gösterilmiştir. (TTK, 1941: XXII)”

“Nazımda vezin için kaldırılan harfin yerine bir “” konulabilir.

Ne ola yerine n ‘ola, ki ola yerine k’ola gibi. (TTK, 1941: XXIV)”

1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda kesme işaretinin kullanılışı şu maddelerle yer almıştır:

“Kesme işareti (’), kimi kelimeleri, ekleri, sesleri ayırmada veya kalıpları olduğu gibi koruma görevlerinde kullanılır:

1) Bir kelimeyi benzeri kelimededen ayırt etmede: Tav’an (isteyerek), tavan (tabanın karşıtı); meri (yemek borusu), mer’i (yürürlükte olan) gibi.

2) Bütün özel adlara “ -i, -e, -de, -den, -in, -le, -ce” ekleri getirilince kesme işareti kullanılır: Ömer’i, Gülден’e, İnci’ye, Faruk’ta, Neşe’den, Asım’ın, Oya’nın, Aksoy’la, Emre’yle, Semra’ca, Etlik’e, Paris’e, Ankara’nın, Akdeniz’de, Uludağ’dan gibi.

Özel adlar “-li, -siz, -ci, -ler, -gil” gibi eklerle kullanıldıkları zaman kesmeyle ayrılmaz: Romalılardan, Avrupalılara, Sabuncugillerden gibi. Dipnot: Latin alfabesiyle yazılan yabancı kişi ve yer adları imlâda yazıldığı gibi korunur; bağlanacak ekler, bir kesme işareti ile özel addan ayrılır ve eklerin ünlüler, özel adın son ünlüsüne uyar: Verlaine’e, Balzac’tan gibi. Latin alfabesi dışındaki özel adların okunuşları Türk imlâsına aktarılır. Şehir, dağ ve nehir bildiren yabancı özel adlar ise Türk dilinde tanındığı şekilde imlâya geçirilir: München değil Münih, London değil Londra, Nice değil Nis gibi. (bkz. s. 50, mad. d.). Büyük harfle başlayan her türlü

kurum ve benzeri adlardan sonra kullanılan eklerin de kesme işareti ile ayrılması gerekmez: Ticaret Odasına, Kızılay Kurumundan gibi.

Önemi belirtilmek istenen kelimelerden sonra da kesme işareti konur: Bugün Batı'nın ulaştığı uygarlık..., bu konu Kurultay'da tartışılacaktır... gibi.

3) Türkçe ve yabancı kelimelerin bölge ağızlarında ve eski metinlerde kaybolan seslerini göstermede kesme işareti kullanılır: Var m'ola, n'ideyim, eş'ar, is'af gibi ve

Ey Fuzulî âteş-i ah ile yandırdın beni

Galiba sandın ki şem'-i külbe-i ahzanınem gibi.

4) Rakamlardan sonra kullanılan ekler de kesme işareti ile ayrılır: 1963'te, 1965'ten, 1308'li, 1910'da gibi (bkz. s. 31, mad. 10).

5) Bir harf ya da ekten sonra gelen eki ayırmada: a'nın, -li'den gibi.

6) Romanlarda ve tiyatro eserlerinde, genellikle konuşmayı olduğu gibi aktarmaya çalışan özel yazılarda kesme işareti kullanılır: N'apsınlar gibi. (TTK, 1965: 31-32)"

Bu kullanım özellikleri ve örneklendirmeler ilk defa 1965 tarihli kılavuzda yer almıştır.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu'nda 1965 tarihli kılavuzdan farklı olarak şu maddelere yer verilmiştir:

“Özel adlardan sonra gelen bu ekler, satır sonuna rastlıyorsa, yalnız kesme işareti ile ayrılır:
Atatürk'
 ün,
Gökalp'
 in gibi.

Kısaltmalardan sonra gelen ekler kesme ile ayrılır ve kısaltmaların okunuşuna göre ek alır: PTT'nin, TÖS'ün, AP'nin, CHP'nin gibi. (TTK, 1970: 31-32)”

1977 Yeni Yazım Kılavuzu'nda 1965 ve 1970 tarihli kılavuzlarda yer alan maddeler içinden şu maddeler çıkarılmıştır:

Bir kelimeyi benzeri kelimedenden ayırt etmede: Tav'an (isteyerek), tavan (tabanın karşıtı); meri (yemek borusu), mer'i (yürürlükte olan) gibi.

Türkçe ve yabancı kelimelerin bölge ağızlarında ve eski metinlerde kaybolan seslerini göstermede kesme işareti kullanılır: Var m'ola, n'ideyim, eş'ar, is'af gibi.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu'ndaki kesme işareti kullanım özellikleri 1977 Yeni Yazım Kılavuzu'nda yer alan özelliklerle aynıdır.

1985 İmlâ Kılavuzu'nda daha önceki kılavuzlarda yer alan kullanım özelliklerinden farklı olarak şu maddelere yer verilmiştir:

“Özel adlara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: Doğan'dan; Kemal'e; Edirne'den; Aydın'ın; Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban'ı; Kuzey Amerika'da; Frankfurt Seyahatnamesi'nde.

Gerçek kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: TBMM'nin; BM'de; ABD'de; AT'nin.

Sayılarla getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: “1919 senesi Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.” 1985'te; 8'inci madde; 2'nci kat.

Bir kelime içinde bir ünlünün düştüğünü belirtmek için kullanılır: N'oldu? N'etsin? N'apalım?

Bir harf veya ekten sonra gelen ekleri ayırmak için konur: A'dan Z'ye kadar; b'nin m'ye dönüşmesi; Türkçede -daş'la yapılmış birçok örnek vardır.

m (metre), l (litre), km (kilometre) gibi kısaltmalardan sonra kesme işareti kullanılmaz: Yolun 25 km lik kesimi; beş l lik bir kap.

Basımda başlıklar değişik harflerle (italik veya siyah) dizilmek suretiyle ayırt edilir. Değişik harflerle dizilen başlıklardan sonra getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılır:

Han Duvarları'nın

Yolcuyum bir kuru yaprak misali,

Rüzgârın önüne katılmışım ben

mısraları çok sevilmiştir.

Cahit Sıtkı'nın Otuz Beş Yaş'ı...

Gazete ve dergi başlıklarına getirilen ekler çoklukla kesme işaretiyle ayrılır: Anayasa, Resmî Gazete'de yayımlandı.

Özel adlardan türetilen isim, fiil (mastar) ve sıfatlarda kesme işareti kullanılmaz: Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Araplaşmak, Arnavutluk, Aydınli, Çankırılı, Bolulu, Oslolu, Tokyolu, Salamancalı, Budapeşteli, Romalı, Helsinkili... Yalnız sonunda okunmayan harfler bulunan yabancı özel adlardan sonra getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılır: Lille'li, Bordeaux'lu, Bruxelles'li... gibi.

Kurum ve kuruluş adlarına getirilen ekler çoklukla kesme işareti ile ayrılmaz. (TTK, 1985: 36-37)”

1988 İmlâ Kılavuzu'nda 1985 tarihli kılavuza ek olarak verilen özellikler şunlardır:

“Ahmet, Mehmet, Murat, Fuat, Sedat, Vedat gibi kişi adlarına getirilen çekim eklerinin kesme işaretiyle ayrılmasının (Ahmet'i, Mehmet'i, Murat'ı...) ahmedi, mehmedi... yerine ahmeti, mehmeti gibi birtakım yanlış söyleyişlere yol açtığı gözlenmiştir. Sinop, Zonguldak gibi yer adlarında kesme işaretinin kullanılması da sinobu, zonguldağı yerine sinopu, zonguldakı söyleyişlerini yaygınlaştırmıştır. Bu

bakımdan bu gibi adların kesme işareti kullanılmadan Ahmedî, Mehmedî... ve Sinobu, Zonguldağı olarak yazılmasına özen gösterilmesi gerekir.

Türkçe o zamirinin cümle içinde büyük harfle (O) yazılması ve kesme işaretiyle O’nu, O’nun, O’ndan gibi biçimlerde ayrılması yanlıştır.

O zamiri yalnız Atatürk’ten söz edildiği zaman büyük harfle yazılabilir. Bu anlamda kullanılan O zamirinin kesme işaretiyle O’nu, O’nun, O’ndan gibi biçimlerde ayrılması doğaldır:

“Baştan başa donanmış, şehir günlerdir O’nu bekliyor.” (Ruşen Eşref Üneydin) (TTK, 1985: 36-37)”

1993 İmlâ Kılavuzu, 1988 tarihli kılavuzla aynı özelliklere sahip olmakla birlikte 1988 tarihli kılavuzda o zamirinin yazılışıyla ilgili istisna içeren *O zamiri yalnız Atatürk’ten söz edildiği zaman büyük harfle yazılabilir. Bu anlamda kullanılan O zamirinin kesme işaretiyle O’nu, O’nun, O’ndan gibi biçimlerde ayrılması doğaldır:*

“Baştan başa donanmış, şehir günlerdir O’nu bekliyor.” (Ruşen Eşref Üneydin) maddesi bu kılavuzda çıkarılmıştır.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda önceki kılavuzlarda yer alan maddelerin birçoğu değiştirilmiş ve kesme işareti kullanımında farklılıklar olmuştur. Kılavuzda kesme işareti kullanım özellikleri ve örnekleri şöyledir:

“1. Özel adlara getirilen iyelik ve hâl eklerini ayırmak için konur: Fatih Sultan Mehmet’e, Atatürk’üm, Türkiye’m, İnönü’dan, Yurdakul’dan, Kâzım Karabekir’i, Yunus Emre’yi, Ziya Gökalp’tan; Türk’e, Alman’ı; Jüpiter’dan, Venüs’ü; Türkiye’de, Van Gölü’ne, Ağrı Dağı’nın; Ziya Gökalp Bulvarı’nda, Çankaya Köşkü’ne, Sait Halimpaşa Yalısı’ndan; Kiralık Konak’ta, Sinekli Bakkal’ı.

Ancak kurum ve kuruluş adlarından sonra kesme işareti kullanılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına.

Ayrıca, kişi adlarından sonra kullanılan unvanlara gelen ekler de kesmeyle ayrılmaz: Zeynep Hanıma, Ayhan Beyden, Ahmet Mithat Efendinin, Enver Paşayı.

UYARI: Ahmet, Halit, Mehmet, Murat, Recep; Gazi Antep, Sinop, Zonguldak gibi örneklerde kesme işareti kullanılır. Ancak kelimeler Ahmeti, Haliti, Mehmeti, Muratı, Recepti, Gazi Antepi, Sinopu, Zonguldakı şeklinde telaffuz edilmez; Ahmedî, Halidî, Mehmedî, Muradî, Recebî, Gazi Antebî, Sinobu, Zonguldağı şeklinde telaffuz edilir.

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan “o” zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

2. Yabancı özel adlardan sonra getirilen çokluk ve yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılır: Nice’ler, Lille’li, Bordeaux’lu, Honolulu’lu.

UYARI: Yabancı özel adlar dışındaki özel adlara getirilen yapım ekleri ve çokluk eki kesmeyle ayrılmaz: Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaştırmak, Aydınli, Konyalı, Bursalı; Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadriler, Ereğliler. Bu eklerden sonra da kesme işareti kullanılmaz: Türklüğün, Türkleşmekte, Türkçenin, Müslümanlıkta, Hristiyanlıktan, Aydınlıdan.

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: TBMM’nin, TDK’nin, BM’de, ABD’de, TV’ye.

UYARI: küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu; büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır: kg’dan, cm’yi, mm’dan; BDT’ye, THY’de, TRT’den. Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde bu okunuş esas alınır: ASELSAN’da, BOTAŞ’ın, NATO’dan, UNESCO’ya.

UYARI: Sonunda nokta bulunan kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan sonra ve kelimenin okunuşuna uygun olarak yazılır: vb.leri, mad.si, Alm.dan, İng.yi, NU.dan.

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur: “1919 senesi Mayısının 19’uncu günü Samsun’a çıktım.” 1985’te, 8’inci madde, 2’nci kat.

UYARI: Sıra sayıları ekle gösterildiği zaman rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır; ayrıca nokta konmaz: 8.’inci değil 8’inci, 2.’inci değil 2’inci.

UYARI: Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla gösterilir: 6’şar değil altışar, 10’ar değil onar.

5. Dilimizde kolmak, netmek, neylemek, napmak gibi fiiller yoktur. Ancak konuşmada ve vezin dolayısıyla şiirde bu tür kullanışlar ortaya çıkabilmektedir. Seslerin vezin dolayısıyla şiirde veya konuşma sırasında düştüğünü göstermek için kesme kullanılır: K’oldu, N’oldu? N’etsin? N’eylesin? N’apalım?

Bir ok attım karlı dağın ardına

Düştü n’ola sevdiğimin yurduna

İl yanmazken ben yanarım derdine

Engel aramızı açtı n’eyleyim (Karacaoğlan)

6. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur: A’dan Z’ye kadar; b’nin m’ye dönüşmesi; Türkçede -daş’la yapılmış birçok söz vardır.

7. Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığı takdirde kesme işareti yay ayraçtan sonra konur: Yunus Emre (1240?-1320)’nin, Yakup kadri (Karaosmanoğlu)’nin.

Ancak, cins isimler için yapılan açıklamalarda yay ayraçtan sonra doğal olarak kesme işaretine gerek yoktur: İmek fiili (ek fiil)nin geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir. (TDK, 1996: 66-67-68)”

1996 tarihli kılavuzda yer alan bütün özellikler 2000 İmlâ Kılavuzu’nda da yer almaktadır ancak bu kılavuzda 1996 tarihli kılavuza ek olarak verilen şu maddeler vardır:

“Ancak aşağıda belirtilen özel adlardan sonra kesme işareti kullanılmaz:

...

Akım, çağ ve dönem adları: Eski Çağın, Yükselme Döneminin, Klasik Türk Edebiyatına, Millî Edebiyat Akımının, Edebiyat-ı Cedide Topluluğunun.

Ay ve gün adları: 29 Ekime..., 30 Ağustos Çarşambadan sonra

Deyimlerde geçen özel adlar: Allahtan hayırlısı, Allaha emanet; Alinin külâhını Veliye, Velinin kül3ahını Aliye. (TDK, 2000: 68-69)”

2005 Yazım Kılavuzu, 2000 tarihli kılavuzla ortak maddelere sahip olmakla birlikte, bu kılavuzda önceki kılavuza göre ayrıntılı açıklamalara yer verilmiş ve yeni maddeler de eklenmiştir. Son kılavuzda kesme işareti maddesi şu şekilde yer almıştır:

“1. Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

a. Kişi adları, soyadları ve takma adlar: Atatürk’üm, Fatih Sultan Mehmet’e, Muhibbi’nin, Gül Baba’ya, Sultan Ana’nın, Yurdakul’dan, Kâzım Karabekir’i, Yunus Emre’yi, Ziya Gökalp’tan, Refik Halit Karay’mış, Ahmet Cevat Emre’dir, Namık Kemal’si.

UYARI: Özel adlar için yay ayrıç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayrıçtan sonra konur: Yunus Emre (1240?-1320)'nin, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)'nin.

Ancak cins isimler için yapılan açıklamalarda yay ayrıçtan sonra doğal olarak kesme işaretine gerek yoktur: İmek fiili (ek fil)nin geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir.

UYARI : Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

b. Millet, boy, oymak adları: Türk'üm, Alman'sınız, İngiliz'den, Rus'muş, Oğuz'un, Kazak'a, Kırgız'ım, Özbek'e, Karakeçili'nin, Hacımusalı'ya.

c. Devlet adları: Türkiye Cumhuriyeti'ni, Osmanlı Devleti'ndeki, Amerika Birleşik Devletleri'ne, Azerbaycan Cumhuriyeti'nden.

ç. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar: Allah'ın, Tanrı'ya, Cebrail'den, Zeus'u.

d. Kıta, deniz, nehir, göl, dağ, boğaz, geçit, yayla; ülke, bölge, il, ilçe, köy, semt, bulvar, cadde, sokak vb. coğrafyayla ilgili yer adları: Asya'nın, Marmara Denizi'nden, Akdeniz'i, Meriç Nehri'ne, Van Gölü'ne, Ağrı Dağı'nın, Çanakkale Boğazı'nın, Zigana Geçidi'nden, Uzunyayla'ya, Türkiye'dir, İç Anadolu'da, Doğu Anadolu'ya, Ankara'yımış, Sungurlu'ya, Ziya Gökalp Bulvarı'ndan, Yıldız Mahallesi'ne, Taksim Meydanı'ndan, Reşat Nuri Sokağı'na.

UYARI: Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır: Hisar'dan, Boğaz'dan.

e. Gök bilimiyle ilgili adlar: Jüpiter'den, Venüs'ü, Halley'in, Merih'e, Büyükayı'da, Yedikardeş'ten, Samanyolu'nda.

f. Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. adları: Dolmabahçe Sarayı'nın, Çankaya Köşkü'ne, Sait Halim Paşa Yalısı'ndan, Ankara Kalesi'nden, Horozlu Han'ın, Galata Köprüsü'nün, Bilge Kağan Abidesi'nde, Çanakkale Şehitleri Anıtı'na.

g. Kitap, dergi, gazete ve sanat eseri (tablo, heykel, müzik vb.) adları: Nutuk'ta, Safahat'tan, Kiralık Konak'ta, Sinekli Bakkal'ı, Hürriyet'te, Resmî Gazete'de, Onuncu Yıl Marşı'nı, Yunus Emre Oratoryosu'nu, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nü.

ğ. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge adları: Millî Eğitim Temel Kanunu'na, Medeni Kanun'un, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü'nde, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği'nin.

UYARI: Belli bir kanun, tüzük, yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan kanun, tüzük, yönetmelik sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır: Bu Kanun'un 17. maddesinin c bendi... Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre... vb.

h. Hayvanlara verilen özel adlar: Sarıkız'ın, Karabaş'a, Pamuk'u, Minnoş'tan.

UYARI: Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığının; Bakanlar Kurulunun, Danışma Kurulundan, Yürütme Kuruluna; Mavi Köşe Bakkaliyesinden, Gimanın.

UYARI : Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Aydınlı, Konyalı, Bursalı, Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadriler, Türklerin, Türklüğün, Türkleşmekte, Türkçenin, Müslümanlıkta, Hollandalıdan, Hristiyanlıktan, Atatürkçülüğün.

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur: Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan, Mahmut Efendi'ye, Enver Paşa'ya vb.

UYARI: Unvanlardan sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Cumhurbaşkanınca, Başbakanca, Türk Dil Kurumu Başkanına göre vb.

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye.

UYARI: Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır: vb.leri, Alm.dan, İng.yi; cm³e (santimetre küpe), m²ye (metre kareye), 6⁴ten (altı üssü dörtten).

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur: 1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 9,65'lik.

1919 senesi Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.

(Mustafa Kemal Atatürk)

5. Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır:

Bir ok attım karlı dağın ardına

Düştü n'ola sevdiğimin yurduna

İl yanmazken ben yanarım derdine

Engel aramızı açtı n'eyleyim (Karacaoğlan)

6. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur: a'dan z'ye kadar, b'nin m'ye dönüşmesi, Türkçede -lık'la yapılmış sözler.

UYARI: Akım, çağ ve dönem adlarından sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Eski Çağın, Yükselme Döneminin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatına. (TDK, 2005: 46-49)”

2.1.5.2.15. Eğik Çizgi (/)

Eğik çizgi, kılavuzların bir kısmında yer almıştır. 1929 İmlâ Lûgatı ve 1941 İmlâ Kılavuzu’nda noktalama işaretleri arasında eğik çizgi yoktur. İlk olarak 1965 Yeni İmla Kılavuzu(TTK, 1965: 38)’nda kullanılan noktalama işareti *Gün Bildiren Tarihlerin Yazılışı* başlığı altında 17/X/1965 tarihi yazımı örneğiyle eğik çizgi yer almıştır.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’ndaki eğik çizgi kullanım örneği 1965 tarihli imla kılavuzu ile aynıdır.

1977-1993 yılları arsında yayınlanan kılavuzlarda noktalama işaretleri arasında eğik çizgiye yer verilmemiştir.

1996 İmlâ Kılavuzu'nda bir başlık altında verilen eğik çizginin kullanımı örneklerle açıklanmıştır:

1. Şiirlerden yapılan alıntılarda, mısraların yan yana yazılması gereken durumlarda mısraları belirlemek için kullanılır: Ne sen, ne ben / Ne de hüsnünde toplanan bu mesâ / Ne de âlâm-ı fikre bir mersâ / Olan bu mâi deniz / Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz. (Ahmet Haşim, O Belde)

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına konur: Altay Sokağı, Nu.: 21/6

3. Adres yazarken semt ile şehir arasına konur: Altay Sokağı, Nu.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA

4. Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır: -a/-e, -an /-en, -lık /-lik, -madan /-meden.

5. Bölme işareti olarak kullanılır: 70/2=35 (TDK, 1996: 62)”

2000 İmlâ Kılavuzu'ndaki eğik çizgi kullanım özellikleri ve örnekleri 1996 tarihli kılavuz ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu'nda 1996 ve 2000 tarihli kılavuzlardan farklı olarak adres yazımıyla ilgili maddeler birleştirilerek “Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur: Altay Sokağı, Nu.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA (TDK, 2005: 64)” şeklinde yazılmıştır.

Tarih yazılışı ile ilgili “Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur: 18/11/1969, 15/IX/1994. (TDK, 2005: 64)” maddesine ilk olarak bu kılavuzda yer verilmiştir.

“Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.gov.tr> (TDK, 2005: 64)” kullanımı da ilk kez bu kılavuzda yer almıştır.

2.1.5.2.16. Tek Tırnak İşareti (‘ ’)

Tek tırnak işareti ilk olarak 1996 İmlâ Kılavuzu’nda, şu şekilde yer almıştır:

“1. Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır: Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.

“Şinasi’nin ‘safî Türkçe’ ile yazdığını söylediği şiirlerden sonra vardığı bu konuşulan dil fikri şüphesiz ki ondan gelen en büyük kazancımızdır.”

(Ahmet Hamdi Tanpınar)

2. Dil yazılarında verilen örneğin anlamını göstermek için kullanılır: Göktürk Anıtları’nda geçen fakat günümüze ulaşmayan bazı örnekler: bodun ‘millet, kavim’, sab ‘söz’, eçü apa ‘ecdat, atalar’, tüketi ‘tamamen, bütünüyle’. (TDK, 1996: 64)”

2000 İmlâ Kılavuzu’ndaki tek tırnak işareti kullanım özellikleri 1996 tarihli imla kılavuzu ile aynıdır.

1996 ve 2000 tarihli kılavuzlarda iki kullanım özelliği varken 2005 Yazım Kılavuzu’nda tek maddeye yer verilmiştir:

“Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır:

Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.

“Atatürk henüz ‘Gazi Mustafa Kemal Paşa’ idi. Benden ona dair bir kitap için ön söz istemişlerdi. (Falih Rıfkı Atay) (TDK, 2005: 44)”

2.1.5.2.17. Denden İşareti (")

1929 İmlâ Lûgatı ve 1941 İmlâ Kılavuzu’nda noktalama işaretleri arasında yer almayan denden işareti (") ile ilgili ilk madde 1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda verilmiştir. İşaret 1965 tarihli kılavuza “*Ayrıca, üstte yazılı olan kelimeyi altta*

tekrarlamamak için tırnak işaretinin kapama şekli kullanılır ve denden işareti adını alır.” (TTK, 1965: 37) ifadesi eklenerek denden işaretini özelliği de tırnak işareti ile birlikte verilmiştir.

1970 Yeni Yazım (İmla) Kılavuzu’ndaki denden işareti ile ilgili kullanım özellikleri 1965 Yeni İmla Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda işaret şu maddeyle yer almıştır:

“Üst satırdaki bir sözcük ya da sayı alt satırda da yineleniyorsa, bu sözcük ya da sayının altına –bir tek- (") imi (denden) konur:

1. Yalın adlar
2. Türemiş "
3. Bileşik " (TTK, 1977: 45)”

Kılavuzda denden işareti, tırnak işareti ile birlikte verilmekle birlikte kullanımın örneklendirilmiş olması bir yeniliktir.

1981 Yeni Yazım Kılavuzu’ndaki kullanım özellikleri ve örneklendirme 1977 Yeni Yazım Kılavuzu’nda yer alan özelliklerle aynıdır.

Denden işareti ("), 1985 İmlâ Kılavuzu, 1988 İmlâ Kılavuzu ve 1993 İmlâ Kılavuzu’nda noktalama işaretleri içinde değil de yazıda sık kullanılan işaretler arasında verilmiştir.

1996 İmlâ Kılavuzu’nda denden işareti ilk defa bir başlık altında verilmiştir:

“Denden işareti (")

Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin veya söz gruplarının tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır:

- a. Etken fiil

b. Edilgen "

c. Dönüslü "

d. İşteş " (TDK, 1996: 64)”

2000 İmlâ Kılavuzu’nda yer alan denden işareti ile ilgili kullanım özellikleri ve örneklendirme 1996 İmlâ Kılavuzu ile aynıdır.

2005 Yazım Kılavuzu’nda 1996 ve 2000 tarihli kılavuzlara ek olarak sayıların yazımında da kullanıldığı bilgisine yer verilmiştir.

2.1.5.2.18. Ters Eğik Çizgi (\)

Bu noktalama işareti sadece 2005 Yazım Kılavuzu’nda, şu özelliklerle yer almıştır:

“Bilgisayar yazılımlarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır: C:\Dos>MD \Oyun (TDK, 2005: 45)”

Cumhuriyet dönemi içinde yayınlanan imla kılavuzları genel olarak değerlendirildiği zaman şu özellikler dikkat çekmektedir:

1941 tarihli kılavuzda tarih bildiren sayılar arasında nokta kullanılacağı ifade edilirken 1965 tarihli kılavuzda bu kullanımda nokta ve virgölün kullanılabileceği belirtilmiştir.

1996 tarihli kılavuzda tırnak içinde verilen sözün alay bildirdiği ifade edilmiştir. Bu kullanım günümüzde parantez içinde soru işareti (?)’nin görevidir.

1985 tarihli kılavuzda arasöz parantez içinde gösterilmiştir. Ara söz ya da ara cümle bugünkü kullanımda iki kısa çizgi ya da iki virgöl arasında verilmektedir.

1977 tarihli kılavuz konuşma çizgisinden önce iki nokta(:) kullanılan ilk kılavuzdur. Bu kılavuzdan sonraki bütün kılavuzlarda bu kural geçerli olmuştur. 2000 ve 2005 tarihli kılavuzlarda ise iki nokta(:)’nın bu görevine virgül(,)’ün görevleri arasında yer verilmiştir. Ancak başta imla kılavuzlarındaki örnekler olmak

üzere, kullanımda bu kural uygulanmamıştır. Kullanımda yine iki nokta(:)'ya yer verilmiştir.

1941 tarihli kılavuzda parantez içinde ünlem işareti(!) inanılmayan sözleri belirtmek için kullanılırken bugün bu anlamı veren noktalama işareti parantez içinde soru işareti(?)'dır.

1965 tarihli imla kılavuzunda iki nokta(:)'dan sonra büyük harf kullanılırken 1970 tarihli kılavuzda iki nokta(:)'dan sonra küçük harf kullanılmıştır.

2005 Yazım Kılavuzu'na kadar yayınlanan bütün kılavuzlarda bağlaçlardan önce noktalama işaretleri kullanılmış, özellikle “ve ancak, ama, fakat, lâkin gibi” bağlaçlardan önce noktalı virgül(;) kullanılması gerektiği belirtilmiş ve kullanımda bu kural uygulanmıştır.

Türk Dil Kurumu'na hazırlanan imla kılavuzları tarihi süreçleri içinde değerlendirilmekle birlikte bu çalışmada esas alınan 2005 Yazım Kılavuzu'dur.

2.2. Dil Bilgisi Öğretimi

“Dil insanların birbiriyle anlaşmalarını, duygu ve düşüncelerini birbirlerine iletmelerini sağlayan, geçmişten geleceğe iletişimin temelini oluşturan ve kültür taşıyıcısı olan sistemler bütünüdür. Dilin bu görevi yerine getirebilmesi; o dili konuşan insanların iyi bir ana dili eğitiminden geçmiş olmasına bağlıdır. (Özbay, 2006: 143)” Dil eğitimi temel amacı, bireylerin düşünme ve iletişim becerisini geliştirmektir. İletişimin sağlıklı ve etkili olabilmesi de bireylerin düşüncelerini doğru bir şekilde ifade etmesine bağlıdır.

Her dilin belli kuralları vardır ve bu kurallar öğretimde dil bilgisi konuları içerisinde yer alır. Dil bilgisi sesleri, kelimeleri, cümleleri anlam ve yapı gibi çeşitli yönleriyle inceler. Dil bilgisi, dilin kurallarını ve bu kuralların birbiriyle olan ilişkisini ortaya koyarak düşüncelerimizi, yazılı ya da sözlü olarak daha düzgün bir şekilde aktarmamızı sağlar. “Dil bilgisi sesleri, sözcükleri cümleleri inceler. Daha doğru, daha kusursuz düşünmemize yardımcı olur. Doğru konuşmamızda ve yazmamızda etkili olur. (Kavcar vd. 2003: 74)” Dil bilgisi öğretiminin amacı

bireylerin dili etkili olarak kullanarak, yazıda ve konuşmada etkili bir iletişim kurmasını sağlamaktır.

Eğitimin temelinde iyi bir ana dili öğretimi vardır. Eğitimin en iyi şekilde yapılabilmesi için öğrenciye öncelikle iyi bir dil bilinci ve dil eğitimi verilmelidir. Dil, doğal bir süreç içinde öğrenilmiş olsa da en doğru kullanım, kurallarının öğrenilmesiyle sağlanabilir. Dil bilgisi, bu özelliğiyle sadece Türkçe derslerinde değil bütün eğitim sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Türkçe dersi bir bütündür ve bu bütün içinde dil bilgisi amaç değil araçtır. Türkçe öğretiminde amaç, dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşan dört temel dil becerisini kazandırmaktır. Anlamayı oluşturan dinleme ve okuma becerileri ile anlatmayı oluşturan yazma ve konuşma becerileri, birbirleri ile ilişkili olarak gelişmekte ve ilerlemektedir. Bu dersle ilgili çalışmalar, öğrencilerin anlama, anlatma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır.

“Doğru konuşmak, doğru yazmak, doğru anlamak ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabilir. Dil bilgisel kurallar sıralanarak, ezberletilerek değil, her bir dil bilgisel biçim birimin işlevi sezdirilerek, anlatıma katkısı kavratılarak, hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir, hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur. (Özbay, 2006: 149)” Dil bilgisinde önemli olan kuralların ezberle değil de işlevleri ile örnek uygulamalar ile öğretimidir. Sezdirme yoluyla ve uygulama etkinlikleri ile öğretimin hem etkili hem de kalıcı olması sağlanır.

Bütün bilim dallarında olduğu gibi dil biliminde de gelişmeler olmaktadır. “Dilin modern dil bilimi tarafından ortaya çıkarılan önemli bir özelliği de çift eklemlidir. Yani dilin bir şekil yönü; bir de anlam yönü vardır. Türkçe öğretiminde dilin bu özelliği de göz ardı edildiği için ya şekil ya da anlam bakımından yaklaşılmakta, bu da çelişkilere sebep olmaktadır. Bütün bunlar Türkçe öğretiminin dil biliminin ortaya koyduğu yeni yöntemler ve yeni yaklaşımlarla ele alınması gerektiği sonucunu ifade etmektedir. (Özbay, 2006: 152)” Dil biliminin gelişim ve değişimlere uyum sağlaması öğretimin daha etkili olmasını sağlamaktadır.

1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda Türkçe öğretiminin gerekçesi şu şekilde yer bulmuştur: “Türkçe bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersidir. Öğrencinin zihin ve ruh gelişmelerinde iyi bir ana dili öğretiminin rolü, başka hiçbir dersle ölçülemeyecek kadar büyüktür. Türkçe dersleri, öğrencinin:

a) Ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilincini ve ulusal coşkusunu;

b) Dil bilgisi öğretimindeki ayrıntıları inceleyerek kuralı sezme ve kuralla varma çalışmalarıyla usa vurmasını;

c) Güzel metinlerin zevkini tatma duygusunu ve Türk diline olan sevgisini;

ç) Türlü metin incelemeleriyle doğru karar verme yeteneğini;

d) Okuma ve özellikle yazma çalışmalarıyla düşünme gücünü;

e) Söz ve yazıyla anlatım konusundaki çalışmalarla da güzel konuşma ve yazma alışkanlığını geliştirecektir. (MEB, 1981: 329)”

Eğitimde başarılı olabilmenin temelinde Türkçede başarılı olmak vardır. Çünkü öğrenmenin ilk aşaması bireylerin konuşulan ya da okunanları anlaması, ikinci aşaması ise bireylerin anladıklarını sözlü ya da yazılı olarak anlatmasına dayanır.

Dil bilgisi öğretiminde ağırlık verilmesi gereken beceri alanları doğru söyleyiş, kelime bilgisi, doğru cümle kurma, yazım kuralları ve noktalama işaretleri olarak sıralanabilir. (Kavcar vd. 2003: 81)

Dil bilgisi, sadece ders için değil hayatın her aşamasında iletişim gücünü geliştirmek açısından da önemlidir. Etkili ve doğru bir iletişim için dil bilgisi öğretimi önemlidir. Buna rağmen dil bilgisi öğretimi etkili olarak yapılamamakta, öğrenciler dil bilgisi konusunda yeterli olamamaktadır. Dil bilgisi öğretimi konusunda bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Özbay, dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili bir değerlendirme yapmıştır.

“Dil bilgisi öğretimi konusunda tespit edilen ortak sorunları şöyle sıralayabiliriz:

1- Öğretmenler bugün dil bilgisi öğretiminde geleneksel anlayışa bağlı yani dil bilgisi kuramlarından habersiz, dil bilgisini kendilerine öğretildiği ya da kitaplarda gösterildiği biçimde öğretmektedirler.

2- Ezbere dayalı bir dil bilgisi öğretimi yapılmaktadır.

3- Öğretmenler ve dil bilgisi kitapları yazarları arasında gerek tanım, terim, gerek sınıflandırma bakımından görüş farkları öğrencilerin kafasında karışıklık yaratmakta, ana dili öğrenimini öğrencinin gözünde zorlaştırmaktadır.

4- Dilin iyi öğrenilmemesi, konuşma ve yazmada eksikliklere neden olmaktadır.

5- Dil bilimin ortaya koyduğu yaklaşımlar, dil öğretimine ve Türkçe dil bilgisi kitaplarına yansıtılmamaktadır.

6- Dil bilgisi kitaplarında konulara ya şekil ya anlam bakımından yaklaşılmakta bu durum da çelişiklere neden olmaktadır. (Özbay, 2006: 153)”

Dil bilgisi öğretiminde en etkili çözüm tabii ki öğretimde birlik sağlanması ile olacaktır. Dil bilgisi kurallarının kitaplarda bir bütünlük içerisinde, kullanımı en fazla olan kurallara öncelik verilerek öğretilmesi öğrencinin dilin kurallarını, kendi kullanımından yola çıkarak öğrenmesini sağlayacağı için anlatımı etkili kılacaktır. Bunun yanında hazırlanan kaynak kitaplarda birlik olması, anlatımın uygulamalarla desteklenmesi ve konu değerlendirme sorularına yer verilmesi –dönüt alınması- öğretimi etkili kılacaktır.

2.2.1. Noktalama Öğretimi

Noktalama işaretleri, Yazım Kılavuzu’nda “Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve

anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır. (TDK, 2005: 32)” açıklamasıyla verilmiştir.

Konuşmada duygu ve düşüncelerimizi daha iyi ifade etmek için ses tonumuzu ayarlarız. Sesimizi yükselerek ya da alçaltarak konuşmalarımızı destekleriz. Tonlama ve duraklamalarımız anlatımımızı destekler. Konuşmalarımızda ayrıca jest ve mimiklerimizden de faydalanırız. Konuşmalarımızdaki bu imkânlar yazılı anlarımızda yoktur. Yazılı anlatımda bunun yerini noktalama işaretleri tutar. Kavcar ve arkadaşları noktalama işaretlerinin kullanılma gereğini ve önemini şu sözlerle açıklamıştır: “...noktalama işaretleri olmasa, her şeyden önce tam bir iletişim kurulamaz. Çünkü bu işaretler, yazının anlaşılmasını kolaylaştırır. Anlatımın temel birimi olan cümleleri ayırır, anlamı etkili kılar. Yine bu işaretler, okumanın düzenli yapılmasını, anlamın aydınlığa kavuşmasını ve okuyucunun ilgisini uyanık tutmasını sağlar. Yazılardan noktalama işaretlerini atarsak, anlam karışır. Anlama zorlaşır. Yanlış ve ters anlamalar çıkar ortaya. (Kavcar vd. 2003: 84)”

Noktalama işaretlerin kullanım amacı, doğru bir sözlü anlatımı doğru bir yazılı anlatımla desteklemektir. Bu sebeple noktalama işaretlerinin kullanımı işleve yönelik olmalı ve noktalama işareti yazının içinde süs ya da ayrıntı olarak görülmemelidir.

Noktalama işaretleri kullanımı öğrenciye ayrı bir konu olarak değil, Türkçe konularının bütünlüğü içinde öğretilmelidir. “Dil bilgisinin bütün sorunları, yalın değil, cümle içinde ele alınmalıdır. Çünkü düşüncelerimiz, cümle olarak anlatılır ve cümle olarak biçimlenir, sorunlar bu biçimlendirmelerde, cümle içinde belirir. Noktalama işaretleri cümle dışında açıklanamaz. Ad durumları, eylem çekimleri cümleye kolayca bağlanır. Adla, sıfatla betimlemeler de örnek olarak alınacak cümle içinde açıklanmalıdır. (Özbay, 2006: 153)”

Noktalama işaretlerinin kullanım gerekliliği yanında öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Etkili ve kalıcı bir öğretim için dikkat etmemiz gereken hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Noktalama işaretlerini işlevleri ile öğretmeliyiz.

Noktalama işaretleri içerisinde en çok kullanılanı şüphesiz ki noktadır. Okullarımızda eğitime yeni başlayan öğrencilerin de tanıdığı ilk işaret budur. Bu işaret, cümle bilgisi ile birlikte, cümlenin olmazsa olmazı olarak öğretilmeli ve bu sayede öğrenciye her noktanın bir cümleyi belirttiği bilgisi verilmelidir. Bu şekilde noktalama işaretleri öğrenciye işlevleri ile öğretilecektir.

Küçük elmaları yedi.

Küçük, elmaları yedi.

Bu cümlelerinin yazılışı aynı olmakla birlikte anlamları farklıdır. Birinci cümlede elmaları niteleyen küçük kelimesi sıfat görevi yaparken ikinci cümlede aynı kelime küçük birinin yerini tutmuş yani isim(adlaşmış sıfat) göreviyle kullanılmıştır. Bu cümleler arasındaki farklılığın sebebi virgölün kullanılmasıdır. Yani virgülle anlam değişmektedir. Bu da gösteriyor ki virgölün kullanımı ya da kullanılmaması anlamda eksikliğe, anlatım bozukluğuna yol açmaktadır. Konuşmada tonlama ya da vurgu ile sağlanabilecek bu anlam, yazıda noktalama işareti ile sağlanacaktır. Bu noktalama işaretinin işlevini ortaya koyar.

2- Noktalama işaretlerinde esas kaynak imla kılavuzu olmalıdır.

Noktalama işaretleri öğretiminde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri de öğretim aracıdır. Noktalama öğretiminde kullanılacak temel araç imla kılavuzu olmalıdır. Öğretimde kullanılan bütün araç-gereç imla kılavuzu kaynak alınarak hazırlanmalı ve öğrenci de kuralları imla kılavuzundan öğrenebilmelidir. İmla kılavuzu öğrenci için bir kaynak olma yanında, ders kitapları ve okuma kitapları da kılavuza göre hazırlanmalı ve öğrencinin kuralları ezberlemek yerine kullanımları ile öğrenmesine yardımcı olmalıdır.

3- Noktalama işaretlerinin öğretimine birinci sınıftan itibaren başlanmalı ve öğrencinin anlatım becerisi ve kullandığı cümlelere paralel olarak gerekli noktalama işaretleri kullanımıyla öğrenme sağlanmalıdır.

4- Noktalama öğretimi belli başlı metinlere dayandırılmalı ve metinler aracılığıyla noktalama kullanımı öğretilmelidir.

İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi gibi kaynak metinlerden yola çıkarak noktalama işaretlerinin hem düz yazıda hem de manzumelerde kullanım özellikleri örnek okuma aracılığıyla kazandırılmalıdır.

5- Noktalama işaretleri bir bütünlük içinde verilmelidir.

Türkçe dersi bir bütündür ve dersin kuralları ders araçları ile birlikte kullanılarak verilir. Bu sebeple noktalama işaretleri okunan ya da işlenen metinden hareketle öğretilmelidir. Bu şekilde öğretim, öğrenci için daha faydalı olacak, öğrenci noktalama işaretinin bütün yazılarda kullanıldığını ve kullanılması gerektiğini anlayacaktır.

6- Noktalama öğretiminde cümle esas alınmalıdır.

Anlatımda esas olan cümledir ve her cümle kendi içinde bir bütünlük arz eder. Metnin tamamının anlatımındaki doğruluk, cümlelerin her birinin doğru olmasına bağlıdır. Cümle içinde ya da cümle sonunda kullanılan işaretler öğretilmezse bunların doğru kullanılması mümkün olmaz. “Hey, buraya bak!” cümlesinin “Hey! Buraya bak.” şeklinde yazılması da doğrudur. Ancak bunu öğretebilmek için kuralları, cümlelerden yola çıkarak anlatmak gerekir.

7- Noktalama işaretlerinin hepsi birden öğretilmemelidir.

Noktalama işareti öğretiminde dikkat edilmesi gereken bir husus da kuralların art arda sıralanmasıdır. Öğrenci noktalama öğrenimini, noktalama işaretlerinin kullanım yerlerinin ezberlenmesi olarak görmektedir. Bu sebeple noktalama öğretiminde kuralları art arda sıralamak ya da bir işaretin kullanıldığı yerleri aynı anda öğretmek istemek yanlış ve faydasız bir uğraştır. Doğru bir öğretim için cümlede kullanılan işaretin kullanım görevini açıklamak yeterlidir.

8- Yazı türleri ve noktalama işaretleri arasında ilişki kurulmalıdır.

Yazı türlerinin hepsinde kullanılan birçok noktalama işareti vardır. Ancak bazı yazı türlerinde sık kullanılan noktalama işaretleri vardır ve bu türler noktalama işaretleri öğretiminde araç olarak kullanılabilir. Mesela mektup türünden yola

çıkarak hitap sözünden sonra virgül kullanılması gerektiğini öğretebiliriz. Tiyatro metni ile uzun çizgiyi ya da makaleden yararlanarak tırnak işaretini öğretebiliriz. Böyle bir öğretim öğrenci için hem daha eğlenceli hem de daha faydalı olacaktır.

9- Sınavlarda noktalama işaretleri kullanımını ölçen sorulara yer verilmelidir.

Öğretimimizde en önemli sorunlardan biri, dönüt almaktadır. Öğretimin doğru ya da faydalı olup olmadığını anlamamanın tek yolu, o konu ile ilgili sorular sormak ve verilen cevapları değerlendirmektir. Noktalama işaretleri, temel dil becerilerinden özellikle yazma ve okumada önemli bir husustur. Bu sebeple, derste anlatılan diğer konularda olduğu gibi noktalama konusunda da sınavlarda soru sorulmalıdır. Çünkü sınav soruları, öğretime olumlu bir destektir.

10- Ödevler ve yazılı sınavlar noktalama yönünden de değerlendirilmelidir.

Noktalama kullanımını destekleyici bir husus da öğrencilerin yazılarında kullandıkları noktalama işaretlerinin değerlendirilmesidir. Noktalama işaretlerinin doğru kullanımı puan olarak belirtilmese de öğrencinin kullanımında yanlışlık ya da eksik olursa bunun puan kaybına sebebiyet vereceğini bilmesi gerekir.

Noktalama işaretleri öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususları bu şekilde sıraladıktan sonra dikkat etmemiz gereken bir husus da noktalama işaretleri öğretiminde kullanılacak yöntemlerdir. Adıgüzel, noktalama öğretiminde, amaç ve seviye dikkate alınarak kullanılabilecek yöntemleri “Teknikler” başlığı altında, şu şekilde sıralamıştır:

1. Noktalama Tablosu Tekniği: Bu teknikte boş bir tablo hazırlanır. Hazırlanan tablo, noktalama işaretlerinin her biri için ya da bütün noktalama işaretleri için ortak kullanılır. Tabloda kuralların karşısına o kuralı karşılayan bir örnek yazılır. Bu teknik, ilköğretimde “önce örnek, sonra kural”, ortaöğretimde ve yükseköğretimde ise “önce kural, sonra örnek” şeklinde uygulanmalıdır.

2. Atıf Tekniği: Bu teknikte birden fazla kullanımı olan noktalama işaretleri için her seferinde daha önce öğretilenlere –varsa- daha sonra öğretileceklere atıf

yapılır. Bu şekilde hem daha önce öğrenilen kurallar pekiştirilmiş olur hem de ileride öğretilecekler hatırlatılmış olur.

3. Diyalog Tekniği: Bu teknik konuşma çizgisi ve soru işaretinin öğretiminde kullanılabilir. Öğrenciye yazdırılacak bir konuşma metni, öğrencinin bu noktalama işaretlerini yazısında uygulayarak öğrenmesini sağlayacaktır.

4. Özdeyiş Tekniği: Teknik, özdeyişlerin öğrencilerin ilgisini çekmesinden yararlanır. Cümle özelliklerinden yola çıkarak –sıralı cümlede cümleler arasında virgül kullanılması gibi- kullanabilecek bir tekniktir.

5. Test Tekniği: Bu teknikle hazırlanan sorularda noktalama işaretlerinin görevleri ya da verilen boşluklarda kullanılması gereken noktalama işaretleri sorulabilir.

6. İroni Tekniği: Bu tekniğin özelliği zıtlıklardan yararlanılmasıdır. Yani “Kısa cümlelerden sonra virgül koymak yasaktır. Virgül kullananlar cezalandırılacaktır.” örneğinde olduğu gibi kuralların tersini söyleyerek doğrusunun yapılması istenir.

7. Canlandırma Tekniği: Bu teknik özellikle ilköğretimde uygulanabilecektir. Çünkü teknikte öğretmen tarafından hazırlanan bir hikâyenin kişileştirilerek, karşılıklı konuşmalarla öğretimi söz konusudur. Tekniğin en önemli özelliği dikkat çekici ve öğrencileri isteklendirici olmasıdır.

8. Boşluk Doldurma Tekniği: Hazırlanan bir metinde noktalama işaretlerinin yeri boş bırakılır. Bırakılan boşluklara hangi noktalama işaretlerinin getirilmesi gerektiği sorulur. Öğrenci kâğıdın alt tarafında yer alan noktalama işaretlerini uygun boşluklara koyar.

9. Dikte Tekniği: Bu teknikte kısa bir metin seçilir. Bu metnin eğlenceli ve düşündürücü olması da önemlidir. Etkinlikte okunan metnin öğrenciler tarafından yazılması istenir ve daha sonra yazıda doğru noktalama işaretleri kullanılıp kullanılmadığı kontrol edilir.

10. Karşılaştırma Tekniği: Metinler farklı şekillerde noktalanabilir. Farklı şekillerde noktalanmış metin örneklerinden yola çıkarak noktalama işaretlerinin kullanım özellik ve gereklilikleri hakkında bilgi verilebilir.

11. İnceleme Tekniği: Teknik, noktalama işaretleri öğretiminde her metinden faydalanılabileceğini ifade eder ve ilköğretimde üzerinde özellikle durulması gereken iki metni örnek gösterir. Bunlar bütün kitaplarda aynı noktalama ile verilen İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'dir. Konunun öğretimi için bu metinler, seviyesine göre öğrenciye ödev olarak verilir. (Adıgüzel, 2004: 221-241)

2.2.2. Türkçe Ders Kitaplarında Noktalama İşareti Öğretimi

Öğretimde temel araç, ders kitabıdır. Ders kitabı öğretmen için de öğrenci için de vazgeçilmez bir unsurdur. Ders kitabı ulaşılması ve ortamlara taşınması kolay olan bir araçtır. Türkçe öğretiminde de ders kitabı önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Ders kitaplarının esas araç olarak kullanılması, bu kitapların önemini arttırmaktadır. Bu sebeple Türkçe ders kitapları, dil uzmanları tarafından, imla kılavuzu ve Türkçe öğretim programı doğrultusunda, öğrenci seviyesine uygun olarak, etkili ve doğru öğrenmeyi sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.

Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında noktalama öğretimi, kendi dönemleri içinde değerlendirilmiştir. Kitaplar, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ve 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan öncelikle 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı esas alınarak hazırlanan Türkçe ders kitapları değerlendirilmiştir.

1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlanan ders kitaplarında genellikle noktalama işaretleri ile ilgili kurallar verilmiş ve bu kurallar örneklendirilmiş ya da örnekten yola çıkarak kural verilmiştir. Boşluk doldurma, boşluklara uygun noktalama işaretlerini koyma etkinlikleri ise değerlendirme testlerinde ya da konu anlatıldıktan sonra ilerleyen sayfalarda tekrar amaçlı verilmiştir. Ders kitaplarında yer alan noktalama işaretleri ve bunların anlatılış şekilleri değerlendirildiği zaman şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Gül ve Köktürk (2004) tarafından hazırlanan, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kesme işareti ('), tırnak işareti ("")'nin kullanım özelliklerine yer verilmiştir. Kurallar örneklendirilerek verilmekle birlikte nokta (.), soru işareti (?) ve ünlem işareti (!)'nin cümle sonunu belirttiğinin ifade edilmesi önemlidir.

Külekçi (1997) tarafından hazırlanan, İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç(()), eğik çizgi (/), denden işareti (")'nin kullanım özelliklerine yer verilmiştir. Kurallar örneklendirilerek verilmiştir. Bu kitapta da nokta (.), soru işareti (?) ve ünlem işareti (!)'nin cümle sonunu belirttiği ifade edilmiştir.

Melahat ve Mustafa Koyuncu (2001) tarafından hazırlanan, İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç(()), denden işareti (")'nin kullanım özelliklerine, kuralları örneklendirilerek yer verilmiştir.

Gümüş (2001) tarafından hazırlanan, İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (""), yay ayraç(()), denden işareti (")'nin kullanım özelliklerine, kuralları örneklendirilerek yer verilmiştir.

Külekçi (1999) tarafından hazırlanan, İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç(()), denden işareti (")'nin kuralları örneklendirmelerle verilmiştir.

Saraçoğlu vd. (2006) tarafından hazırlanan İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 8'de noktalama işaretlerinden iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), tek tırnak işareti (') ve eğik çizgi (/) örneklendirilerek anlatılmıştır.

Sarıca ve Gündüz (2005) tarafından yazılan İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), denden işareti (") ve eğik çizgi (/) örneklendirilerek anlatılmıştır.

1981 tarihli öğretim programına göre hazırlanan ders kitaplarında konu kapsamı geniş olmakla birlikte konuların anlatımında noktalama işaretlerinin özellikleri yazılıp örneklendirilmiştir.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, hazırlanan öğretim programları içinde etkinliklere en fazla yer verenidir. Kitaplar, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabından oluşmuştur. Metinler ders kitabında, dil bilgisi konuları ise çalışma kitabında yer almıştır. Konular kitaplarda, etkinliklerle ve tümevarım yöntemi ile işlenmiştir. Konu anlatımında sezdirme esas alınmış, örneklerle kural sezdirilmiş, daha sonra da kurallar verilerek öğretim yapılmıştır. Çalışma kitapları noktalama işaretlerini anlatımları yönüyle değerlendirildiği zaman şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Altan vd. (2007) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç (()) ve eğik çizgi (/) etkinliklerle anlatılmıştır. Bu örneklendirmeler boşluk doldurma ya da doğru kullanımlardan yola çıkılarak yapılmıştır.

Kapulu vd. (2007) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), soru işareti (?), ünlem işareti (!) ve kesme işareti (') etkinliklerle anlatılmıştır.

Altan vd. (2007) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 7 Çalışma Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), uzun çizgi (—), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç (()), köşeli ayraç([]) ve eğik çizgi (/) etkinliklerle anlatılmıştır.

Yangın vd. (2008) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı'nda virgül (,), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), yay ayraç (()), köşeli ayraç ([]) ve eğik çizgi (/) etkinliklerle anlatılmıştır.

Altan vd. (2008) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 8 Çalışma Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), iki nokta (:), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" ") etkinliklerle anlatılmıştır.

Kurt vd. (2008) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı'nda nokta (.), virgül (,), noktalı virgül (;), üç nokta (...), soru işareti (?), ünlem işareti (!), kısa çizgi (-), kesme işareti ('), tırnak işareti (" "), yay ayraç (()) ve eğik çizgi (/) etkinliklerle anlatılmıştır.

Bugün kullanılan ders kitapları 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanmıştır. Bu programda esas olan öğrencinin etkin olması, konunun uygulamalardan yola çıkarak anlatılmasıdır. Kitapların etkinlik ve uygulamalarla hazırlanmasının yanında öğretim programına 8. sınıf öğrencilerinin bütün noktalama işaretlerini kullanması gerekirken ders kitaplarında bütün noktalama işaretlerine yer verilmemiştir. Bunun yanında 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında ise bütün noktalama işaretlerine yer verilmiştir.

Türkçe ders kitapları noktalama işaretleri kullanımı ve öğretimi açısından ele alındığı zaman üstünde durulacak ilk husus ders kitabında konuyla ilgili etkinliklerin yanı sıra kitabın hazırlanmasında da noktalama işaretlerinin -imla kılavuzu esas alınarak- doğru bir şekilde kullanılması gerektiğidir. Bugün kullanılan Türkçe ders kitapları değerlendirdiği zaman noktalama işaretleri kullanımında imla kılavuzuna göre yanlış olan kullanımlar vardır.

Altan vd. (2007) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı'nda kesme işaretinin kullanımı ile ilgili soruda "TDK'ye (Altan vd. 2007:127)" kullanımı yanlış olarak değerlendirilmiştir.

Noktalama işaretinin kullanımında Altan vd. (2007) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı ile İlköğretim Türkçe 7 Çalışma Kitabı arasında çelişki vardır. 6. sınıf ders kitabında,

“Avlu kapısını açtı. Kahya Osman’a,

—Sürü akşam köye döner, dedi. (Altan vd. 2007:136)” örneği ile konuşanı belirtmek için konuşma çizgisinden önce virgül kullanılması gerektiği anlatılırken 7. sınıf ders kitabında,

“Ertesi gece yaşlı kurt şöyle demiş (:)

— Şimdi bahardayız ama ben size bir kardan adam masalı anlatayım da dinleyin. (Altan vd. 2007: 93)” örneği ile konuşanı belirtmek için konuşma çizgisinden önce iki nokta (:) kullanılması gerektiği anlatılmıştır. İmla kılavuzu, bu kullanımı virgölün görevleri arasında vermiştir.

Altan vd. (2008) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 8 Çalışma Kitabı’nda noktalama işaretleri etkinlikleri arasında İstiklâl Marşı ile bir uygulama yapılmış ancak İstiklâl Marşı’nın yazılışında noktalama işaretleri doğru olarak verilmemiştir.

Ders kitapları genel olarak değerlendirildiğinde noktalama öğretimi konusunda eksik ya da etkisizdir.

2.2.3. Sınavlarda Noktalama İşaretlerinin Yeri

Eğitim sistemi içerisinde yer alan konuların öğretimi sonrasında sınavlar bir ölçme aracı olarak kullanılır. Bu araç ile öğrencinin konuyu ne kadar anladığı ve öğrendiğini uygulaması ölçülür. Sınavlar, aynı zamanda öğrenci için konunun önemini de belirtmektedir. Sınav sonuçları ile öğrencinin konuya hakimiyeti hakkında da fikir sahibi olunur. Sınav sonuçları öğretimin amacına uygunluğunu ölçer, bu sebeple tam öğrenme için sınav sonrası dönüt verilmesi gerekir.

Noktalama işaretlerinin ders içinde öğretimi ve yazılı sınavlarda değerlendirilmesi konunun önemi ve öğrenmenin ölçülmesi için gereklidir. Okullarda yapılan sınavların yanı sıra, ilköğretim 8. sınıf öğrencileri için ülke genelinde yapılan OKS sorularında da konular ve öğretilenler ölçülmelidir.

Bu çalışmanın hedef kitlesi olan 8. sınıf öğrencileri ilköğretimin son kademesindedir ve ortaöğretime geçiş basamağını oluşturmaktadır. Türk eğitim sisteminin bir parçası olan sınavların ilki bu basamakta yapılmaktadır. LGS, OKS gibi farklı adlar almış olsa da içeriği değişmeyen bu sınavlar, öğrencinin ilköğretimdeki, özellikle de 8. sınıftaki başarısını ölçmek amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada, bu sınavlarda sorulan sorular içinde noktalama işareti ile ilgili sorular değerlendirilmiştir. 1998-2008 yılları arasında yapılan sınavlardaki sorular içinde noktalama işaretleri ile ilgili tek soru, 1999 LGS sorularının Türkçe bölümündeki şu sorudur:

“Aşağıdaki dizelerin hangisinde parantezle gösterilen yere virgül (,) konulması gerekmez?

- A) Her taraf tepeden() tırnağa bahar...
- B) Bir yağmur sonrası gelin() seyredin!
- C) Bulutsuz() masmavi dünyalarına.
- D) Sevginin() sevincin güneşi doğar. (LGS, 1999)”

On bir yıl boyunca yapılan on bir sınavda, konu ile ilgili sadece bir tane soru sorulmuştur. Dersin ya da konunun önemi öğrencilerce sınavlarla ilişkilendirilmekte ve sınavda sorulmayan konular, öğrenciler tarafından gereksiz ya da önemsiz olarak değerlendirilmektedir. Sınav sorularının bilgi düzeyini ölçmenin yanı sıra böyle bir boyutu da vardır. Bu sebeple bütün konularda olduğu gibi noktalama işareti konusunda da etkili bir öğretim için değerlendirmenin yapılması ve sınav soruları içinde noktalama işaretlerine de yer verilmesi gerekir.

2.3. Drama Kavramı

Günümüzde sadece eğitim ve öğretim alanında değil, insanı doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren her alanda drama kavramı ile karşılaşmaktadır. Bu kavramın günlük hayata nasıl girdiği ve kavramın kullanım farklılıklarını ele alındığında, geçmişten günümüze bu kavramın gelişim seyrini de daha rahat takip etme imkânına sahip olunacaktır.

“Dram kelimesi, Yunancada bir iş karşılığı olarak kullanılırken, günümüzde bir yaşam biçimi olarak ele alınmaktadır. (Gönen vd., 2000: 25)” Dilimizde bu kavramın tam karşılığını bulmak veya kavrama tam olarak karşılık vermek mümkün görülmemektedir. Bu durum, hem kelimenin geldiği kökten, hem de bu kelimenin bizde kullanım farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Kısaca “Drama bir düşüncüyü beden diliyle, hareket ederek, deyinimle anlatımdır. İçsel bir durumun, bir tasarımın, bir düşüncenin eyleme dönüşmesidir. (Morgül, 1999: 12)”

Drama bizde, drama, yaratıcı drama, dramatizasyon, oyunlaştırma, eğitici yaratıcı drama gibi isimlerle yer almaktadır.

“Hareket, konuşma, taklit gibi öğelerden yararlanarak doğa ve toplum olaylarının hayalî bir ortam içinde canlandırılmasına oyunlaştırma denilir. (Kavcar vd. 2000: 22)”

Drama, bir olay ya da konunun doğrudan yaşanması ve yaşatılması ilkesine dayanır. Görüş, düşünce ya da hayallerin hareket, konuşma ya da taklitle anlatılması konunun etkililiğini arttırmaktadır. Drama etkinliği bireylerin sosyalleşmesini sağlarken söyleyiş ve anlatım zenginliklerine de katkı sağlamaktadır.

Drama, oyun, tiyatro ve öğretim yöntemi olarak değerlendirilebilir. Oyun, çocukların kendini ifade etme yöntemidir ve her çocuk oyunlarla değişik rollere bürünür. “Çocukluk çağı oyunlarında yaşanan her bir an, dramanın yaratma süreçleri için de geçerlidir. Oyunu birlikte tasarlama, kuralları birlikte belirleme, birlikte oynama vb. Drama dersi grupla yapılan bir oyun dersidir, ancak her oyun gibi onun

da bir akışı vardır. Çocuklar dersin akışını, yine oyun içinde yaşayarak öğrenirler. (Morgül, 1999: 15)”

Dramada canlandırma vardır. Drama dar kapsamlı bir tiyatro olarak değerlendirilebilir. Çünkü dramada bir ya da birden fazla insanın bir konuyu bir amaç doğrultusunda canlandırma yoluyla anlatımı söz konusudur.

2.3.1. Dramanın Tarihi

Çocuk merkezli eğitimde önemli olan ve yaşantının içine katılan drama 18. yüzyıla kadar uzanmaktadır.

“Reformcu hareketlerle, eğitimde drama, Fransa’da başlamıştır. J. J. Rousseou (1712-1778) da bu akımın babasıdır. Rousseou, dramayı yaygınlaştırmak amacıyla açık hava festivalleri önermiş, katılımcı dramaya ağırlık vermiş ve oyunda gerçek duyguların yaşanması gerektiğini savunmuştur. Rousseou’ya göre seyircilerin kendi kendilerini eğlendirmeleri, duyguların üstünlüğü, öznellik, bilişsellik ve duyguları yaşamak önemlidir.

Fransa’da romantik natüralizmin olduğu dönemde, İngiltere endüstri devrimine yönelmiştir. Bu arada İngiliz eğitim sisteminde de değişiklikler olmuştur. Çocuğun, içine bilgilerin boca edildiği boş bir kap gibi görülmesi, 1870’lerden başlayarak eğitimde yapılan yeniliklerle ‘çocuk merkezli eğitim’ kavramına dönüşmüştür. Bunun için de ilerici okullar kurulmuş, bireysel duyarlılığın eğitilmesi öngörülmüş ve 1889-1893 yıllarında açılan okullarda çocuk merkezli eğitime geçilmiştir. Eğitimde dramanın ilk uygulamaları yine bu okullarda görülmüştür. (Gönen ve Dalkılıç, 2000: 25)”

Drama, oyun ve oyunculuktan çok çocuk gelişimine fayda sağlamak için kullanılmıştır.

“Çocuklarda drama ilk kez İngiltere ve Amerika’da başlamış ve gelişmiştir. İngiliz olan Peter Slade, 1920’lerden itibaren çocuk grupları ile drama çalışmalarını denemeye başlamıştır. Peter Slade kendine özgü bir drama yöntemi geliştirmiş ve ‘Çocuk Draması’ adını verdiği kitabında yöntemini tanıtmıştır. Çocuk dramasını özel

bir sanat türü olarak ele almış ve tiyatroya bir alternatif olduğunu belirtmiştir. (Aral vd. 2003: 34)” Slade, bütün çocuklar için doğal bir oyun olan dramanın çocuk gelişiminde çok önemli olduğunu belirtmiştir. Tiyatroda olduğu gibi drama da çocukların gelişimine katkı sağlamaktadır. Dramayla farklı rollere bürünen çocuk, kendini ifade etme ve sosyalleşme becerilerine de ulaşacaktır.

Harriet Finley Jhonson 1911’de okuldaki dramayı, okul tiyatrosudan farklı olarak uygulayan ilk kişidir. Bu yapılan ilk uygulamalar “mış gibi yapmak” biçiminde yapılmıştır. Cook ise ise oyunu yaratılış etkinliği olarak ele alıp, okullarda yapmaya değer tek etkinlik olarak kabul etmiştir. Böylece eğitimde dramanın kuramsal temelleri atılmıştır. Cook okullarda dramanın yapıldığı özel mekanlar olması gerektiğini vurgulamış ve bu mekanların “mum mery” (maskeli eğlence, soytarılık yapılan yer) olarak isimlendirmiştir. Ayrıca Cook çocukların kendi oyunlarını kendilerinin yazmaları gerektiğini anlatan iki kitap yayınlamıştır. (Aral vd. 2003: 35) Harriet Finley Jhonson yayınladığı kitaplarda teorik bilgilerden çok deneyimlerini tanıtıyordu. Kitaplarında deneyimlerine yer vermesi bu etkinliklerin uygulanabilirliği açısından önem arz etmektedir.

Amerika’da, Winifred Ward, 1923’te üniversitede yaratıcı drama dersine başlamıştır. Dramanın tiyatrodan ayrı değerlendirilmesi gerektiğini belirten Ward, drama için yeteneğin önemli olmadığını, dramanın başkalarını eğlendirmek ya da etkilemek amacı olmadığını belirtmiştir.

Doğaçlama, drama ile tiyatro arasındaki ayrım noktalarından biridir. Drama seyirci için oynanmaz; çocuk gelişiminde bir araç olarak değerlendirilir. Viola Spolin de 1963’te yayınladığı “Tiyatro ve Doğaçlama” adlı kitabında çocuğun doğaçlama sırasında kendini daha iyi ifade ettiğini belirtmiştir.

Dramanın tiyatrodaki olduğu gibi insanın psikolojik yönüne de olumlu etkileri vardır. Newson Raporu’nda (1960), “Dramanın psikoterapik yönü ortaya çıkarılmıştır, buna göre psikolojik açıdan anlamlı durumların oynanması ile öğrencilerin problemleri çözülebilir, duyarsız, az yetenekli, bozuk sosyal davranış

gösterenlerde dramanın olumlu etkisi vardır. Drama toplumsal durumlara psikolojik uyumu sağlar. (Gönen ve Dalkılıç, 2000: 27)” denmiştir.

Dorothy Heathcote 1970’lerde drama konusunda çalışmalar yapmış, Betty Jane Wagner 1976’da Heathcote’un çalışmalarını tanıtan bir kitap yazmıştır. Drama eğitimiyle hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenmenin amaçlandığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretmene de rehberlik rolü verilmiştir.

Günümüzde çocukların televizyon, bilgisayar gibi teknolojik araçlara olan ilgileri öğrenme anlayışlarında da farklılıklara yol açmaktadır. Drama ise buna karşı etkili bir araç olabilecektir.

McCaslin 1984’te yaratıcı drama olarak tanımladığı yaklaşımını, televizyon ve video oyunları çağının pasif çocuklarının yaşayarak, deneyerek daha etkin olabilmeleri, yaşama katılabilmeleri için önermiştir. (Aral vd. 2003: 36)

Ülkemizde drama ile ilgili eğitimin temelleri Cumhuriyet ile birlikte atılmıştır. Millî Eğitim Bakanı İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun:

“ Tiyatro mektebi edeptir.”

“Yazılı metne değil, içinde doğaçlama unsuru olan oyunlara önem veririm. (Morgül, 1999: 12)” sözleri, Millî Eğitim Bakanlığının 1951 yılında hazırladığı dramanın önemini belirten raporu desteklemektedir. Ancak İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, yapılan müfredat programında Türkçe derslerinde dramanın kullanılacağını belirtmesine rağmen, dramanın kullanılmadığı görülmektedir.

Daha sonra Köy Enstitüleri döneminde Yapararak Yaşayarak Öğrenme modeli eğitimde dramaya benzer biçimde kullanılmıştır. Selahattin Çoruh tarafından 1938’de yazılan ve ikinci baskısı 1950’de yayınlanan Okullarda Dramatizasyon adlı kitap milli kütüphanelerimizde mevcuttur. (Morgül, 1999: 12)

Kâzım Karabekir de okullar için müzikli piyesler yazmıştır. (Gönen ve Dalkılıç, 2000: 27)

2.3.2. Çocuk İçin Drama

Oyun, çocuk hayatı için çok önemlidir. Çocuk, hayata oyunla başlar ve hayatı oyunla öğrenir. Çocuk tek başına ya da arkadaşlarıyla birlikte oynadığı oyunlarda çeşitli varlıkları ya da nesneleri taklit eder. Söz ya da hareketlerle taklit ettiği varlıkları anlatır.

“Çocuğun başvurduğu diğer bir oyun şekli de, nesnelerden yararlanarak yaptığı canlandırmalardır. Kimi oyunlarda, nesnelere canlılık özelliği kazandırarak, kendi vücudunu devreden çıkarır. Bu tür oyunlar, çocukta tasarım becerisini geliştirmekle birlikte, kurgulama, sorgulama ve yorumlama aşamalarını da dolaylı bir biçimde geliştirmiş olur. Bilim adamları çocuğun ruh ve beden gelişiminde bu tür oyunların büyük bir katkısının olduğunu ileri sürmektedirler. (Yalçın ve Aytaş, 2002: 2)”

Çocuk oyunlarının dramanın temelini oluşturmaktadır. Çocuk oyunlarında gönüllü katılım, iç disiplin, ciddi olma, eşitlik, demokrasi ve hoşgörü vardır. (Morgül, 1999: 14) Çocuk oyunlarının bu özelliklerinin dramanın çocuk tarafından kabul görmesinde ve uygulanmasında olumlu etkileri olmuştur.

2.3.3. Eğitimde Drama

Drama, oyunlarla öğrenen çocuk için etkili bir yöntemdir. Oyun yoluyla çocuğun doğasında var olan dramanın farklı olan yönü, öğretilmek istenen şeyin önceden belirlenip planlanmasıdır. “Eğitimde drama, eğitim amaçlarıyla sınırlandırılabilir. Söz konusu olan etkinliğin kapsamı eğitimci tarafından belirlenir, çünkü bu etkinlik eğitimde dramadır, drama eğitimi değildir. Eğitimde drama bir adım sonra ne ile karşılaşacağını bilmeden yaşama ait rolleri yeri gelince oynamak ve bu yolla yaşamı tanımak demektir. (Gönen ve Dalkılıç, 2000: 60)”

Eğitim aracı olarak kullanılan drama, birlikte olma, etkili iletişim ve düşünce alışverişi gibi etkinliklere yer vererek sosyal gelişime katkı sağlamada önemli bir yere sahiptir. “Eğitimde drama; bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir düşünceyi; bir yaşantıyı ya da bir olayı, tiyatro tekniklerinden yararlanarak, oyun

veya oyunlar geliştirerek canlandırmaktır. Bu canlandırmanın gerçekleştirilebilmesi için, grup içinde daha küçük gruplarla tartışılarak düşünce alışverişi yapma, değerlendirme, yargılama, eleştirme gibi düşünsel boyutta çalışmaların yapılması da gereklidir. (San, 1991: 1)”

Eğitimde drama yöntemi geleneksel yöntemlere güçlü bir seçenek olarak sunulmuştur. Geleneksel eğitimde birey, eğitim programının merkezi dışındayken günümüz eğitim anlayışı bireyi merkeze almaktadır. Birey merkezli eğitimde öğrencinin yaparak-yaşayarak öğrenmesinin eğitimde kalıcılığı sağlayacak olması dramının önemini arttırmaktadır. Birey merkezli eğitimin geleneksel eğitimden farkı insanın oyunlar oynaması ya da oyunu izlemesi ile ilgili olan bir süreç olmasıdır. Oyunun bir amaç doğrultusunda oynanması, oyunun etkili bir eğitim için öğretmene yardımcı olmasını sağlar. “Oyun, öğretmenin yardımcısı ve aracı durumuna getirilirse öğretim bir o kadar etkili, verimli ve kalıcı olmaktadır. (Üstündağ, 1988: 58)” Bu yönüyle drama, eğitimde oyunla sürdürülen bir etkinliktir ve hayatın bir parçasıdır.

“Eğitimde drama bir yaşam felsefesidir. İnsanın kendini başkalarının yerine koyarak çok yönlü gelişmesi, bireyin eğitim ve öğretimde aktif olarak rol alması, kendisini ifade edebilmesi, yaratıcı olması, yaşamı çok yönlü algılaması, araştırma istek ve duygusunun gelişmesini amaçlayan, bireyin eğitim ve öğrenme isteğini arttırıcı bir yöntemdir. (Aral vd. 2003: 42)” Günümüzde eğitimin en çok eleştirilen yönü olan anlatım yöntemi yerine drama yönteminin kullanılması daha etkili bir öğrenme sağlayacaktır.

Yaparak-yaşayarak öğrenmenin en önemli parçasını oluşturan drama yöntemi günümüz eğitim anlayışının temel ilkelerindendir. Yöntemin katılımcılık yönü aktif öğrenme sağlamaktadır. Dramanın bir özelliği de oyuncunun aynı zamanda seyirci olması, yani anlatıcı ve dinleyicinin aynı olmasıdır.

Drama uygulamalarında şu hususlara dikkat etmek gerekmektedir:

“1. Eğitimde drama etkinliğinde ödül ya da ceza yoluna başvurulmaz. Sözel takdir aralıklı pekiştireç olarak verilir.

2. Eğitimde drama çalışmaları asla bir oyuncu eğitimi olarak düşünülemez. Dolayısıyla bu çalışmalar, seyircilere oynanan bir temsil olarak hazırlanamaz. Dramanın oyuncularını aynı zamanda izleyicilerdir. Bu çalışmalarda izleyici bulundurulmaz. Bu çalışmalar sınıfta, bahçede, kütüphanede, yemekhanede uygulanabilir. Çalışmalar sırasında özel bir mekân ve aksesuara ihtiyaç yoktur.

3. Eğitimde drama çalışmasında öğrencinin ne söyleyeceği değil, neyi nasıl söylediği anlam taşır. Drama bir analiz yöntemi değil, bir sentez yöntemidir. Öğrencinin özgürlüğü de program amacı içinde bir özgürlüktür, ondan daha fazlası istenemez. (Gönen ve Dalkılıç, 2000: 74-75)”

Drama, öğrencilere hangi durumlarda nasıl davranılması gerektiğini yaşayarak öğretir. Bu teknik, etkili ve dikkatli dinlemeyi, kişinin kendine olan güvenini, anlama yeteneğini, akıcı konuşmayı, dile hâkimiyeti ve ifade yeteneğini, etkin bilgi kullanımını geliştirir. Dramada serbest etkinlikler, hikâye sahneleme, resimlerle hikâye sahneleme, radyo ya da televizyon haberlerini taklit etme ve gölge oyunları doğal dramaya; kukla, pandomim ve oyunlar da biçimsel dramaya örnektir. (Demirel, 1990: 62-63)

Eğitimde drama yönteminin kullanılmasının etkili, verimli ve kalıcı bir öğretim yanında bireyin sosyal hayatında da olumlu gelişmeler sağlamaktadır. “Drama süreçlerinde gerçekleşen öğrenme ile birlikte, çocukların kazanımları şöyle özetlenebilir:

1. Sosyalleşme.
2. Tüketici değil üretici olma.
3. Kendine güven ve saygı.
4. Edilgenlik yerine katılımcı olma.
5. Yeteneklerini keşfetme.
6. Bağımlılık yerine bağımsız karar verebilme.

7. Demokrat kişilik geliştirme.
 8. Empati geliştirme, kendini başkalarının yerine koyabilme.
 9. Kendisiyle ve başkalarıyla barışık olma.
 10. Hoşgörü.
 11. Yaratıcı kişilik geliştirme.
 12. Neden-sonuç ilişkisini kurabilme.
 13. Yaşamda karşılaşılan değişik durumlara hazır olabilme ve problem çözebilme.
 14. Estetik sezginin artması.
 15. Ritim duygusunu kazanma, denge ve anaritmını bulma.
 16. Konuşma gücünün gelişmesi.
 17. Duygularına söz geçirebilme, otokontrol.
 18. Sorunlardan kaçmama.
 19. Yeni şeyler öğrenmekten mutlu olma.
 20. Duyarlı olma.
 21. Farklı kültürleri kendini zenginleştirici güzellikler olarak algılama.
- (Morgül, 1999: 15-16)”

Buradan da anlaşılacağı gibi drama, sadece eğlenceli bir eğitim ortamı oluşturmak ya da etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlamak için kullanılmamaktadır. Drama etkinlikleri aynı zamanda bireyin hem sosyal hem de psikolojik gelişimine olumlu etkiler sağlamaktadır. Gelişimi bir bütün olarak ele almak gerektiği göz önünde bulundurulduğu zaman drama etkinliklerinin bu planlamada olumlu etkisi olacaktır.

2.3.4. Drama Yöntemi

Drama yöntemi, bir olay, bir durum ya da fikrin grup önünde canlandırılması esasına dayanır. Yöntemde konuşma, taklit gibi öğelerden faydalanılmaktadır. Drama, çocuk için önemli bir yere sahip olan oyunun eğitim ortamına aktarılması demektir. Oyunun bir araç olarak kullanılması eğitim ortamının eğlenceli ve etkili olmasını sağlamaktadır. Drama yönteminin eğitimde çok yönlü faydaları vardır. Birey becerilerini temel alan dramanın en önemli yönü iletişim becerisine olan katkısıdır. Özcan Demirel, dramanın eğitimdeki faydalarını şu şekilde ifade etmiştir: “Drama tekniğinin yararları şöyle sıralanabilir:

- a. Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir.
- b. Kişinin kendine olan güvenini artırır.
- c. Anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır.
- d. Akıcı konuşmayı geliştirir.
- e. Dile hakimiyeti ve iyi ifade yeteneğini geliştirir.
- f. Bilgilerin etkin kullanımını sağlayarak onları pekiştirir. (Demirel, 1996: 105-106)”

Drama yönteminin uygulanmasında öncelikle konunun drama yöntemine uyarlanması gerekmektedir. Drama yöntemini uygulamak için drama uygulamasını yapacak öğretmenin ve öğrencilerin ortamı düzenlemesi gerekmektedir. Ele alınan konu, drama yöntemi ile verileceği için bir planlama yapılmalıdır. Öğrenci merkezli bu yöntem uygulamasında etkin olan, öğrencidir; öğretmen ise etkinliği yönlendiren, rehber konumundadır. Bu yöntem uygulamasının amaca uygun ve faydalı olabilmesi için ısınma, oynama, rahatlama ve değerlendirme aşamaları dikkatle planlanmalıdır. Bu aşamalar şu şekilde değerlendirilebilir:

Isınma: “Bu aşamada beş duyunun kullanımından yararlanılır. Katılımcıların gözlem yeteneğinden yararlanılarak, grup içerisinde uyum sağlamasına dikkat edilir.

Daha çok grup üyelerinin birbirleriyle tanışması, etkileşim kurması gerçekleştirilir. Grup lideri etkindir ve oyunun kuralları kesindir. (Yalçın ve Aytaş, 2005: 24)”

Isınma aşamasında bireyler hem kendilerini hem de rol arkadaşlarını tanırlar. Uygulamanın hazırlık aşaması olarak değerlendirebileceğimiz bu aşamada iletişim ve etkileşim çok fazladır. Tanışma, uyum sağlama, bilgi alışverişi, gözlem ve tartışma gibi iletişim etkinlikleri bu aşamadır. Bu aşamada role alışma yanında sosyalleşme de sağlanmakta ve birey role psikolojik ve bedensel olarak hazırlanmaktadır.

Oynama: “Birinci aşamada gruba ısınan üyeler, belirlenmiş kurallar çerçevesinde oyunlar oynarlar. (Yalçın ve Aytaş, 2005: 24)” Bu aşamada oyuncunun yeteneği ve role katkısı önemlidir. Oyuncu ve aynı zamanda da seyirci olan öğrenci bu aşamada içeriğe bağlı kalmak şartıyla oyuna kendinden bir şeyler katar. Anlatmak istediği konuyu dilediği bir etkinlikten faydalanarak sergiler. Taklit, kukla oynatma, hikâye ya da olay canlandırma gibi etkinliklerden istediğini amacı doğrultusunda kullanır.

Rahatlama: Bireylerin fiziksel ve zihinsel rahatlama söz konusudur. Rahatlama aşamasında bireyler yere uzanır ya da vücudunu serbest bırakır. Bu aşamada liderin yönlendirmeleri vardır. Bireyin daha serbest ve bağımsız olduğu bu aşamada müzik de etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Değerlendirme: Son aşamadır. Bu aşamada birey hem kendini hem de diğer bireyleri değerlendirir. Değerlendirme bireyler üzerinde değil roller üzerinde yapılır. Değerlendirme ilerleme ve etkinliklerin daha etkili olması için gereklidir.

Dramada etkili bir uygulama için rol oynamak önemlidir. “Eğitici drama yönteminin en temel tekniği olan rol oynamanın yeri ve önemini ortaya koymanın iki temel yararından söz edilebilir:

1. Rol oynama tekniğini gereği gibi uygulayarak, çocuğun gelişiminde ve eğitiminde daha etkili olarak kullanılmasını sağlamak,
2. Rol oynamanın dayandığı temelleri göz önüne alarak tekniği daha ileri düzeyde geliştirmek. (Önder, 2006: 11)”

2.3.5. Dramada Lider

Dramada lider, grubun gelişmesi, fikirlerini ve duygularını oyunla ifade etmesi için rehberlik eder. Yol gösterici, yönlendirici olan lider, dramanın önemli bir ögesidir. Dramanın amaçları doğrultusunda gerçekleştirilmesinde lider önemli bir rol oynar. Adıgüzel, bu konuda “Drama çalışmalarını her yaş için yürütebilecek bir lider mesleki formasyonunu; eğitim, psikoloji, gelişim psikolojisi, tiyatro, müzik, plastik sanatlar, oyun ve tiyatro pedagojisi gibi alanlarda tamamlamalı, disiplinler arası bir ilişkide kendini yetiştirebilmelidir. (Aral vd. 2003: 67)” açıklamasını yapmış ve dramanın eğitim ve sanatla olan ilişkisine dikkat çekmiştir.

Dramada en büyük sorumluluk liderdedir. Drama lideri, çalışmalara başlamadan önce hedeflerini, yöntemlerini, içeriği ve değerlendirmesini planlamış olmalıdır. Eğitim ortamı ve dramada kullanılacak malzeme ayarlanmış ve kullanılacak hale getirilmiş olmalıdır. Yani lider drama etkinliğinin en büyük sorumlusu olmak yanında etkinliğin yönetmenidir.

Eğitim ortamında lider, öğretmendir. Öğretmenin drama uygulamasında dikkat etmesi gereken hususlar vardır. “Lider sabırlı olmalı, uyum sağlamalı, gruba güven vermeli, grubu dinlemeli, grubu doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol altında tutmalı, onlara yardımcı olmalıdır. Soruya soruyla yanıt verip, yanıtı çocuklara buldurmalı, asla taraf tutmamalı, incitici olmamalıdır. Eleştirisine katılmadığı çocuğa “buna katılmıyorum” dememeli, “Bakalım falan arkadaşın ne düşünüyor” diye aynı soruyu başkasına yöneltmelidir. (Morgül, 1999: 19)” Öğretmenin drama etkinliğini başarıyla yönetebilmesi ve etkinliğin amacına ulaşması için bu hususları gözden kaçırmaması gerekir.

Dramanın uygulanabilirliği ve başarısı öğretmenin bu konudaki bilgi ve becerisi ile bağlantılıdır. Drama etkinliğinde başarılı olabilmek için öğretmenin şu hususları göz önünde bulundurması gereklidir:

1. Öğretmen, drama etkinliği öncesinde öğrencileri bilgilendirmelidir.
2. Dramaya başlamadan önce ısınma çalışmaları yapılmalıdır.

3. Drama etkinlikleri, öğretmen tarafından planlanmış olmalıdır.
4. Çocuk, en iyi arkadaşından öğrendiği için öğretmen çocuklarla arkadaş olmalı, onlarla oynamalıdır.
5. Öğretmen, öğrencileri her zaman desteklemeli, onlara yardımcı olmalıdır.
6. Drama etkinliklerinde gönüllülük esas olmalı, öğrenciler zorlanmamalıdır.
7. Öğretmen, iyi bir gözlemci olmalı ve etkinliklerde bu gözlemlerinden faydalanarak rollerinde başarılı olmalarına katkı sağlamalıdır.
8. Öğretmen, öğrencileri sözleri ve hareketleri ile yönlendirmelidir.
9. Öğretmen, etkinlik sırasında hatalı ya da yanlış olan davranışları sabırla düzeltmelidir.
10. Öğretmen, etkinliklerde tarafsız olmalıdır.
11. Etkinlik başlangıcında etkin olan öğretmen, daha sonra yavaş yavaş kendini geri çeker. Bunun yanında etkinlikleri her zaman kontrol altında tutar.
12. Öğretmen, drama sırasında öğrencileri dinlemeli ve onlara güven vermelidir.
13. Öğretmen, öğrencilerin oyun oynamaları yanında dinleme becerilerini geliştirmeye de destek vermelidir.
14. Öğretmen, drama etkinlikleri sırasında hatalı davranış yapan öğrencileri uygun bir dille, incitmeden uyarmalıdır.
15. Öğrenciler, etkin öğrenme ve rol oynama yanında sorumluluk kazanmalıdır.
16. Drama etkinliklerinin planlanmasında öğrencilerin fikirleri alınmalı ve planlamaya katılarak zihinsel gelişimleri desteklenmelidir.

17. Drama etkinliği, bittikten sonra grup tarafından tartışılmalı ve değerlendirilmelidir.

2.3.6. Türkçe ğretiminde Drama

Bir in atasözü şöyledir:

“İşitirim, unuturum;

Grrm, hatırlarım;

Yaparım, ğrenirim.”

Bu söz, eğitimde ve öğrenmede, işitmeden ve görmeden çok, yapmanın önemini çarpıcı bir şekilde vurgulamaktadır. Yaparak ve yaşayarak öğrenmenin etkili bir ifadesidir bu. (Kavcar, 1986: 83) rnekten de anlaşılacağı gibi bir ğretim etkinliği ne kadar çok duyuya hitap ederse o kadar etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlar.

“İnsanlar, okuduklarının % 10’unu, duyduklarının % 20’sini, gördüklerinin % 30’unu, hem görüp hem duyduklarının % 50’sini, görüp işittikleri ve söylediklerinin % 80’ini, görüp, işitip, dokunup, söylediklerinin % 90’ını hatırlamaktadır. (Demirel, 2003: 51)” Etkili ve kalıcı öğrenmenin unutmayı geciktireceği düşünülünce dramanın, öğrencinin anlatımın içinde yer alması ve yaşantısının bir parçası olması yönüyle en iyi ğretim yöntemi olduğu söylenbilir.

Drama yöntemi, öğrencinin anlama ve anlatım yeteneğini geliştirir. “Bilindiği gibi dil, dört temel beceriyi içine alır. Bunlar, dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Dinleme ve okuma becerileri anlamayı, konuşma ve yazma becerileri de anlatmayı oluşturur. İşte dramatizasyon yöntemi, Türkçemizin etkili bir şekilde öğretilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Çünkü dramatizasyon baktırarak değil, yaptırarak ğretim demektir. (Kavcar, 1986: 84)” Dil becerisinin taklitle kazanılıp kullanımla geliştirilmektedir. Bu hususta dramanın dil gelişimine katkısı öğrenciye etkin olma imknı sunması ve anlatımda etkili olabilmek için dili kullanma becerisini desteklemesidir. Drama etkinliklerinde konuşma ve anlatmanın yanında gerekli yerlerde not almak da dil becerilerinin gelişimini desteklemektedir.

Drama uygulamaları eğitimin her aşamasında etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Türkçe öğretiminde drama uygulamaları iki türlü yapılmaktadır: Yazılı metne bağlı olmayan drama ve yazılı bir metne bağlı olan drama.

2.3.6.1. Yazılı Metne Bağlı Olmayan Drama

Doğaçlamanın ana unsur olduğu bu drama türünü Kavcar, “Birincisi, herhangi bir oyun yani piyes metnine bağlı olmadan, öğretmenin okuduğu, gördüğü veya dinlediği şeylerden anladığını hareket ve sesle anlatması, bir çeşit yorumlamasıdır. Bu çeşit oyunlaştırma çalışmalarına, özellikle Türkçe ve edebiyat derslerinde her zaman başvurulabilir. Çünkü bu anlatım yolu, Türkçe de bir anlatım yani ifade dersidir.(Kavcar, 1986: 86)” şeklinde açıklamıştır.

Yazılı bir metne bağlı olmayan dramada esas olan öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesidir. “Ders içi etkinliklerde öğretmen, yeri geldikçe öğrencilerin kendi yaşadıkları, gözledikleri veya etkilendikleri bir olayı canlandırmalarını isteyebilir. Böylece, onların kendilerini rahatlıkla ifade etmelerini, özgüvene sahip olmalarını sağlamış olur. Özellikle metin özetlemeleri veya metinle ilgili değerlendirmelerde bu yöntem oldukça yararlıdır. (Yalçın ve Aytaş, 2002: 4)” Dramatizasyon etkinliği öğrencinin gözlemlerini ya da duygularını kelimelerle ifade etmesini sağlayacak ve öğrencinin kendini ifade etme becerisi günden güne artacaktır.

Bu drama etkinliğinde amaca uygun bir metnin, bir kez öğretmen, bir kez de öğrenci tarafından okunduktan sonra öğrenciler tarafından canlandırılması istenir. Bu canlandırmada öğrencilerin metni olduğu gibi aktarması beklenmez. Önemli olan metinde anlatılan olaya sadık kalmaktır. Öğrenci olayı kendi cümleleriyle canlandırır. Bu uygulama öğrencinin dinleme becerisini ve doğaçlama yeteneğini ortaya koyar. (Yalçın ve Aytaş, 2002: 4)

2.3.6.2. Yazılı Metne Bağlı Olan Drama

“Dramatizasyonun ikinci türü, bir oyun metninin canlandırılmasıdır. Buna, kitaptaki karşılıklı konuşmaları okutmakla başlanır. Piyas oynamaya, müsamere için

temsile kadar gidilebilir. Ancak bu, sınıf ve okul temsilleri hazırlamak için yılda en çok bir iki kere, uygulanabilir ve az sayıda öğrenciyi aktif kılar. (Kavcar, 1986: 87)” Drama etkinliklerinin bu türü genellikle okuma yoluyla dramatizasyon ve canlandırma yoluyla dramatizasyon olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır.

1. Okuma Yoluyla Dramatizasyon: “Dramatize edilecek metnin öncelikle anlatma ve gösterme bölümleri belirlenir. Daha sonra anlatma ve diyalog bölümleri farklı kişilere paylaştırılarak metnin dramatizasyonu gerçekleştirilir. Burada çocukların vurgu, tonlama ve yorumlama yoluyla metni anlamaları sağlanır. Okuma yoluyla dramatizasyonda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, canlandırılacak karakterlerin özelliklerinin aynen yansıtılmasıdır. (Yalçın ve Aytaş, 2002: 4)” Bu etkinlik türünde önemli olan metnin duygusunu verebilmek, sesini metne göre ayarlamaktır. Bu dramatizasyon etkinliği konuşma yeteneğini geliştirici bir özelliktedir.

2. Canlandırma Yoluyla Dramatizasyon: “Burada dikkat edilmesi gereken nokta, metnin önceden canlandırmaya uygun şekilde hazırlanarak sınıf içi imkânlar çerçevesinde sahnelenmesidir. Hem okuma yoluyla dramatizasyonda, hem de canlandırma yoluyla dramatizasyonda, sahneleme teknikleri ile ilgili ayrıntılara pek fazla dikkat edilmez. (Yalçın ve Aytaş, 2002: 4-5)”

Öğretimde drama etkinlikleri, amacı gerçekleştirecek doğrultuda, konunun gereklerine göre planlanır. Konu, doğaçlama ya da metne bağlı bir drama etkinliği ile anlatılabilir.

III. BÖLÜM

3.1. BULGULAR VE YORUM

Çalışmada, drama yönteminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin noktalama işaretlerini etkin ve doğru kullanımına ne ölçüde katkı sağladığını tespit etmek amacıyla uygulamalar yapılmıştır. Uygulamalar aynı okulda öğrenim gören, aynı sosyal çevreye sahip olan ve birbirine yakın başarı düzeylerine sahip 30'ar öğrenciden oluşan deney ve kontrol gruplarına sınıf ortamında uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubuna uygulanan ölçeklerin ön test ve son test sonuçları değerlendirilmiştir. Bu bölümde yazılı anlatım, boşluk doldurma ve test verileri tablolastırılmıştır.

3.1.1. Yazılı Anlatım Uygulamalarına Ait Sonuçlar

Öğrenmede ezber değil kullanım önemlidir. Bu sebeple öğrencilerin yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini kullanma düzeylerini ölçmek için yazılı anlatım konuları hazırlanmış ve uygulamalar yapılmıştır. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini kullanma becerileri hem kendi içinde ön test-son test karşılaştırmasıyla hem de deney ve kontrol grupları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1.1'de yazılı anlatımda noktalama işaretleri kullanımların ön test sonuçları verilmiştir. Tablo 3.1.1'de yazılı anlatımda noktalama işaretlerinin kullanımına bakıldığı zaman deney grubunun noktayı doğru kullanım sayısı 369, yanlış kullanım sayısı ise 55'tir. Bunun yanında kontrol grubunun noktayı doğru kullanım sayısı 346, yanlış kullanım sayısı ise 96'dır. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 87 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 77'dir.

ÖĞRENCİ CEVAPLARI	ÖN				TEST			
	DENEY		GRUBU		KONTROL		GRUBU	
NOKTALAMA İŞARETLERİ	D.Kullanım	Y. Kullanım	D. Yüzdesi	Y. Yüzdesi	D.Kullanım	Y. Kullanım	D. Yüzdesi	Y. Yüzdesi
NOKTA (.)	369	55	87	13	346	96	77	23
VİRGÜL (,)	58	67	46	54	45	55	45	55
ÜNLEM İŞARETİ (!)	1	5	17	83	0	6	0	100
SORU İŞARETİ (?)	2	1	67	33	3	3	50	50
ÜÇ NOKTA (...)	1	1	50	50	2	9	18	82
TIRNAK İŞARETİ (" ")	16	15	52	48	2	30	6	94
YAY PARANTEZ (())	2	2	50	50	4	0	100	0
KÖŞELİ PARANTEZ ([])	0	0	*	*	3	1	75	25
UZUN ÇİZGİ (—)	0	0	*	*	8	0	100	0
KISA ÇİZGİ (-)	91	19	82	18	40	21	66	34
NOKTALI VİRGÜL (;)	6	7	40	60	0	9	0	100
İKİ NOKTA (:)	0	0	*	*	0	2	0	100
KESME İŞARETİ (')	16	2	89	11	11	14	44	56
EĞİK ÇİZGİ (/)	0	0	*	*	0	0	*	*
TEK TIRNAK (' ')	0	0	*	*	0	0	*	*
TOPLAM	560	174	76	24	464	246	65	35

Tablo 3.1.1: Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Sonuçlarına Göre Yazılı Anlatımda Noktalama İşaretlerini Kullanım Değerleri ve Yüzdeleri

Tablo 3.1.1’de deney grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 58, yanlış kullanım sayısı ise 67’dir. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 45, yanlış kullanım sayısı ise 55’tir. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 87 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 77’dir.

Tablo 3.1.1’de deney grubunun ünlem işaretini doğru kullanım sayısı 1, yanlış kullanım sayısı ise 5’tir. Bunun yanında kontrol grubunun ünlem işaretini doğru kullanım sayısı 6, yanlış kullanım sayısı ise 0’dır. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 17 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 0’dır.

Tablo 3.1.1’de deney grubunun soru işaretini doğru kullanım sayısı 2, yanlış kullanım sayısı ise 1’dir. Bunun yanında kontrol grubunun soru işaretini doğru kullanım sayısı da yanlış kullanım sayısı da 3’tür. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 67 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 50’dir.

Tablo 3.1.1’de deney grubunun üç noktayı doğru kullanım sayısı da yanlış kullanım sayısı da 1’dir. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 2, yanlış kullanım sayısı ise 9’dur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 50 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 18’dir.

Tablo 3.1.1’de deney grubunun tırnak işaretini doğru kullanım sayısı 16, yanlış kullanım sayısı ise 15’dir. Bunun yanında kontrol grubunun tırnak işaretini doğru kullanım sayısı 2, yanlış kullanım sayısı ise 30’dur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 52 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 6’dır.

Tablo 3.1.1’de deney grubunun yay parantezi doğru kullanım sayısı da yanlış kullanım sayısı da 2’dir. Bunun yanında kontrol grubunun yay ayracı doğru kullanım sayısı 4, yanlış kullanım sayısı ise 0’dır. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 50 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 100’dür.

Tablo 3.1.1’de deney grubu köşeli parantez kullanmamıştır. Bunun yanında kontrol grubunun köşeli parantezin doğru kullanım sayısı 3, yanlış kullanım sayısı

ise 1'dir. Deney grubunun köşeli parantez kullanımı yoktur, kontrol grubunun doğru kullanımı ise % 75'tir.

Tablo 3.1.1'de deney grubunun uzun çizgi kullanımı yoktur. Bunun yanında kontrol grubunun uzun çizgiyi doğru kullanım sayısı 8, yanlış kullanım sayısı ise 0'dır. Deney grubunun uzun çizgi kullanımı yoktur, kontrol grubunun doğru kullanımı ise % 100'dür.

Tablo 3.1.1'de deney grubunun kısa çizgiyi doğru kullanım sayısı 91, yanlış kullanım sayısı ise 19'dur. Bunun yanında kontrol grubunun kısa çizgiyi doğru kullanım sayısı 40, yanlış kullanım sayısı ise 21'tir. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 82 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 66'dır.

Tablo 3.1.1'de deney grubunun noktalı virgülü doğru kullanım sayısı 6, yanlış kullanım sayısı ise 7'dir. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 9'dur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 40 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 0'dır.

Tablo 3.1.1'de deney grubunun iki nokta kullanımı yoktur, kontrol grubunun ise doğru kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 2'dir. Deney grubunun uzun çizgi kullanımı yoktur, kontrol grubunun ise yanlış kullanımı % 100'dür.

Tablo 3.1.1'de deney grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 16, yanlış kullanım sayısı ise 2'dir. Bunun yanında kontrol grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 11, yanlış kullanım sayısı ise 14'tür. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 89 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 44'tür.

Tablo 3.1.1'de de görüldüğü gibi ön testte eğik çizgi ve tek tırnak işareti kullanımı olmamıştır.

ÖĞRENCİ CEVAPLARI	SON TEST							
	DENEY GRUBU				KONTROL GRUBU			
NOKTALAMA İŞARETLERİ	D.Kullanım	Y. Kullanım	D. Yüzdesi	Y. Yüzdesi	D.Kullanım	Y. Kullanım	D. Yüzdesi	Y. Yüzdesi
NOKTA (.)	494	28	94	6	324	83	80	20
VİRGÜL (,)	68	27	86	14	37	60	41	59
ÜNLEM İŞARETİ (!)	5	3	62	38	0	7	0	100
SORU İŞARETİ (?)	4	0	100	0	8	10	45	55
ÜÇ NOKTA (...)	3	3	50	50	1	9	10	90
TIRNAK İŞARETİ (" ")	20	5	80	20	29	45	40	60
YAY PARANTEZ (())	4	8	67	33	0	0	*	*
KÖŞELİ PARANTEZ ([])	0	0	*	*	6	1	86	15
UZUN ÇİZGİ (—)	16	0	100	0	0	0	*	*
KISA ÇİZGİ (-)	116	8	92	8	24	15	62	38
NOKTALI VİRGÜL (;)	7	20	26	74	0	7	0	100
İKİ NOKTA (:)	1	9	10	90	0	5	0	100
KESME İŞARETİ (')	23	4	85	15	17	11	61	39
EĞİK ÇİZGİ (/)	0	0	*	*	0	0	*	*
TEK TIRNAK (' ')	0	0	*	*	0	0	*	*
TOPLAM	761	115	87	13	446	253	64	36

Tablo 3.1.2: Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Sonuçlarına Göre Yazılı Anlatımda Noktalama İşaretlerini Kullanım Değerleri ve Yüzdeleri

Tablo 3.1.1'e göre ön test sonuçlarında deney ve kontrol grupları açısından genel bir değerlendirme yapıldığında deney grubunda 734 tane noktalama işaretinin 560 tanesi doğru, 174 tanesi ise yanlış kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise 710 tane noktalama işaretinin 464 tanesi doğru, 246 tanesi ise yanlış kullanılmıştır. Bu kullanımların yüzdelere bakıldığında deney grubunun % 76'lık, kontrol grubunun ise % 65'lik doğru kullanıma sahip olduğu görülmektedir. Kullanım değerleri açısından deney grubunun yüzde değerlerinin daha yüksek olması yanında doğru kullanımda %100 sonucunu veren yay parantez ve uzun çizgi kullanımları kontrol grubuna aittir.

Tablo 3.1.2'de yazılı anlatımda noktalama işaretleri kullanımların son test sonuçları verilmiştir. Bu tablo drama yönteminin öğrenmeye etkisi ile doğal süreç içindeki öğrenme karşılaştırması hakkında bir fikir vermektedir.

Tablo 3.1.2'de yazılı anlatımda noktalama işaretlerinin kullanımına bakıldığı zaman deney grubunun noktayı doğru kullanım sayısı 494, yanlış kullanım sayısı ise 28'tir. Bunun yanında kontrol grubunun noktayı doğru kullanım sayısı 234, yanlış kullanım sayısı ise 83'tür. Kullanım yüzdelinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 94 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 80'dir.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 68, yanlış kullanım sayısı ise 27'dir. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 37, yanlış kullanım sayısı ise 60'tır. Kullanım yüzdelinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 86 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 41'dir.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun ünlem işaretini doğru kullanım sayısı 5, yanlış kullanım sayısı ise 3'tür. Bunun yanında kontrol grubunun ünlem işaretini doğru kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 7'dir. Kullanım yüzdelinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 62 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 0'dır.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun soru işaretini doğru kullanım sayısı 4, yanlış kullanım sayısı ise 0'dır. Bunun yanında kontrol grubunun soru işaretini doğru

kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 10'dur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 100 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 45'tir.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun üç noktayı doğru kullanım sayısı da yanlış kullanım sayısı da 3'tür. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru kullanım sayısı 1, yanlış kullanım sayısı ise 9'dur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 50 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 10'dur.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun tırnak işaretini doğru kullanım sayısı 20, yanlış kullanım sayısı ise 5'dir. Bunun yanında kontrol grubunun tırnak işaretini doğru kullanım sayısı 29, yanlış kullanım sayısı ise 45'tir. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 80 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 40'tır.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun yay parantezi doğru kullanım sayısı 4, yanlış kullanım sayısı ise 8'dir. Bunun yanında kontrol grubunun yay ayraç kullanımı yoktur. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 67'dir.

Tablo 3.1.2'de deney grubu köşeli parantez kullanmamıştır. Bunun yanında kontrol grubunun köşeli parantezin doğru kullanım sayısı 6, yanlış kullanım sayısı ise 1'dir. Deney grubunun köşeli parantez kullanımı yoktur, kontrol grubunun doğru kullanımı ise % 86'dır.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun uzun çizgiyi doğru kullanım sayısı 16 iken yanlış kullanımı yoktur. Bunun yanında kontrol grubunun uzun çizgiyi doğru kullanımı yoktur. Deney grubunun doğru kullanımı % 100'dür.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun kısa çizgiyi doğru kullanım sayısı 116, yanlış kullanım sayısı ise 8'dir. Bunun yanında kontrol grubunun kısa çizgiyi doğru kullanım sayısı 24, yanlış kullanım sayısı ise 15'tir. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 92 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 62'dir.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun noktalı virgülü doğru kullanım sayısı 7, yanlış kullanım sayısı ise 20'dir. Bunun yanında kontrol grubunun virgülü doğru

kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 7'dir. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 26 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 0'dır.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun iki noktayı doğru kullanım sayısı 1, yanlış kullanım sayısı ise 9'dur. kontrol grubunun ise doğru kullanım sayısı 0, yanlış kullanım sayısı ise 5'dir. Deney grubunun uzun çizgiyi doğru kullanımı % 90, kontrol grubunun ise doğru kullanımı ise % 100'dır.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 16, yanlış kullanım sayısı ise 2'dir. Bunun yanında kontrol grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 11, yanlış kullanım sayısı ise 14'tür. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 89 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 44'tür.

Tablo 3.1.2'de deney grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 23, yanlış kullanım sayısı ise 4'tür. Bunun yanında kontrol grubunun kesme işaretini doğru kullanım sayısı 17, yanlış kullanım sayısı ise 11'tür. Kullanım yüzdelerinde ise deney grubunun doğru kullanımı % 85 iken kontrol grubunun doğru kullanımı % 61'dir.

Tablo 3.1.2'de de görüldüğü gibi son testte de eğik çizgi ve tek tırnak işareti kullanımı olmamıştır.

Tablo 3.1.2'ye göre ön test sonuçlarında deney ve kontrol grupları açısından genel bir değerlendirme yapıldığında deney grubunda 876 tane noktalama işaretinin 761 tanesi doğru, 115 tanesi ise yanlış kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise 699 tane noktalama işaretinin 446 tanesi doğru, 253 tanesi ise yanlış kullanılmıştır. Bu kullanımların yüzdelerine bakıldığında ise deney grubunun % 87'lik, kontrol grubunun ise % 64'lük doğru kullanıma sahip olduğu görülmektedir.

Ön test ile son test karşılaştırıldığında noktalama işaretlerinin kullanımında kontrol grubunda %1 oranında bir düşüş görülürken deney grubunda noktalama işaretlerinin kullanımında % 11'lik bir yükselme görülmektedir. Bu sonuç noktalama işaretleri öğretiminde drama yönteminin etkili olduğunu göstermektedir.

3.1.2. Boşluk Doldurma Uygulamalarına Ait Sonuçlar

Noktalama işaretleri kullanımında boşluk doldurma etkinlikleri SPSS 15.0 programı ile analiz edilmiş ve etkinlik sonuçları tablolştırılmıştır. Tablolarda noktalama işaretlerinin kullanımı etkinlik uygulamaları öncesi ve sonrası değerlendirmeleri verilmiş ve bu tablolarla noktalama işaretleri madde madde ve genel olarak yorumlanmıştır.

Tablo 3.1.3: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	6,26	2,21	58	-,226	,791
	Kontrol Grubu	30	6,40	1,63			
SON TEST	Deney Grubu	30	7,23	1,69	58	2,661	,010
	Kontrol Grubu	30	6,06	1,70			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman nokta(.) kullanımında ön testte(P=,791) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,010) anlamlı bir farklılık vardır. Bu fark, noktalama işaretleri öğretiminde drama yönteminin olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.4: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	5,86	2,50	58	-,215	,831
	Kontrol Grubu	30	6,00	2,30			
SON TEST	Deney Grubu	30	6,26	2,88	58	,304	,762
	Kontrol Grubu	30	6,06	2,14			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman virgül(,) kullanımında ön testte($P=,831$) de son testte($P=,762$) de anlamlı bir farklılık görülmemekle birlikte, son testte deney grubunun doğru kullanımında artış vardır.

Tablo 3.1.5: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Ünlem İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	1,60	1,37	58	,209	,835
	Kontrol Grubu	30	1,53	1,07			
SON TEST	Deney Grubu	30	2,56	1,10	58	4,350	,000
	Kontrol Grubu	30	1,40	,96			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman ünlem işareti(!) kullanımında ön testte($P=,835$) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte($P=,000$) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun ünlem işaretini doğru kullanımında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.6: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

SORU İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	1,60	,89	58	,649	,519
	Kontrol Grubu	30	1,46	,68			
SON TEST	Deney Grubu	30	2,56	1,10	58	2,950	,005
	Kontrol Grubu	30	1,40	,96			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman soru işareti(?) kullanımında ön testte($P=,519$) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte($P=,005$) anlamlı bir

farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun soru işaretini doğru kullanımında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.7: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

ÜÇ NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	,00	,00	58	-1,795	,083
	Kontrol Grubu	30	,10	,30			
SON TEST	Deney Grubu	30	,50	,50	58	5,385	,000
	Kontrol Grubu	30	,00	,00			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman nokta(...) kullanımında ön testte(P=,083) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun üç noktayı doğru kullanımında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.8: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

TIRNAK İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	2,73	1,25	58	1,331	,188
	Kontrol Grubu	30	2,30	1,26			
SON TEST	Deney Grubu	30	3,23	,97	58	4,176	,000
	Kontrol Grubu	30	2,10	1,12			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman tırnak işareti(“”) kullanımında ön testte(P=,188) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. . Sonuçta deney grubunun tırnak işaretini doğru kullanımında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.9: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

YAY P.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	2,76	1,71	58	3,829	,000
	Kontrol Grubu	30	1,30	1,20			
SON TEST	Deney Grubu	30	3,80	1,44	58	2,998	,004
	Kontrol Grubu	30	2,63	1,56			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman yay parantez(()) kullanımında ön testte(P=,000) de son testte(P=,010) de anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun yay parantezi doğru kullanımında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.10: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

UZUN Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	4,76	1,33	58	9,552	,000
	Kontrol Grubu	30	1,70	1,14			
SON TEST	Deney Grubu	30	5,13	1,35	58	-1,152	,254
	Kontrol Grubu	30	5,53	1,33			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman uzun çizgi(—) kullanımında ön testte(P=,000) anlamlı bir farklılık görülürken son testte(P=,254) anlamlı bir farklılık yoktur. Bunun yanında uzun çizginin doğru kullanımında son test sonuçlarında bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.11: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

KISA Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	2,96	1,12	58	1,193	,238
	Kontrol Grubu	30	2,53	1,03			
SON TEST	Deney Grubu	30	3,90	1,15	58	2,558	,013
	Kontrol Grubu	30	3,13	1,16			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman kısa çizgi(-) kullanımında ön testte(P=,238) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,013) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun kısa çizgiyi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.12: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalı Virgül Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

N. VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	1,00	,90	58	-,462	,646
	Kontrol Grubu	30	1,10	,75			
SON TEST	Deney Grubu	30	2,40	,62	58	7,526	,000
	Kontrol Grubu	30	1,16	,64			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman noktalı virgül(;) kullanımında ön testte(P=,646) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun noktalı virgölü doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.13: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

İki N.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	1,06	,58	58	-,659	,513
	Kontrol Grubu	30	1,16	,59			
SON TEST	Deney Grubu	30	1,83	,37	58	5,599	,000
	Kontrol Grubu	30	1,16	,53			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman iki nokta(:) kullanımında ön testte(P=,513) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta kontrol grubunun iki nokta kullanımı aynı kalırken, deney grubunun iki noktayı doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.14: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

KESME İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	5,63	1,03	58	,125	,901
	Kontrol Grubu	30	5,60	1,03			
SON TEST	Deney Grubu	30	5,80	1,06	58	-1,360	,179
	Kontrol Grubu	30	6,13	,81			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman kesme işareti(‘) kullanımında ön testte(P=,901) de son testte(P=,179) de anlamlı bir farklılık yoktur. Sonuçta deney grubunun kesme işaretini doğru kullanımında az da olsa bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.15: Boşluk Doldurma Etkinliği Eğik Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

EĞİK Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	1,43	,626	58	-,441	,682
	Kontrol Grubu	30	1,50	,629			
SON TEST	Deney Grubu	30	2,00	,00	58	6,433	,000
	Kontrol Grubu	30	1,30	,59			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman eğik çizgi(/) kullanımında ön testte(P=,682) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. Sonuçta deney grubunun eğik çizgiyi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.16: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

B.D.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
ÖN TEST	Deney Grubu	30	37,70	11,22	58	1,865	,067
	Kontrol Grubu	30	32,80	8,99			
SON TEST	Deney Grubu	30	46,86	7,26	58	4,528	,000
	Kontrol Grubu	30	38,30	7,39			

Deney ve kontrol gruplarının boşluk doldurma uygulamalarında ön test ve son test sonuçları değerlendirildiği zaman uzun çizgi(:) kullanımında ön testte(P=,067) anlamlı bir farklılık görülmezken son testte(P=,000) anlamlı bir farklılık vardır. Genel sonuçlara göre deney grubunda drama yöntemi ile anlatımın sonuçlar üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülmektedir.

Boşluk doldurma uygulamalarında noktalama işaretleri kullanımı deney ve kontrol grubunda ön test ve son test değerlendirmeleri tablolaştırılarak yapılmıştır. Bu tablolarla önce deney, sonra da kontrol grupları değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1.17: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	6,26	2,21	29	-4,347	,000
GRUBU	Son Test	30	7,23	1,69			

Deney grubunda nokta(.) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=6,26$) iken drama etkinliği ile anlatılan ders ardından yapılan son testte ortalama ($\bar{X}=7,23$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.18: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	5,86	2,50	29	,1461	,155
GRUBU	Son Test	30	6,26	2,88			

Deney grubunda virgül(.) kullanım sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,155$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=5,86$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=7,23$) olmuştur. Bu da kullanımda büyük olmasa da öğrenmede olumlu yönde bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1.19: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

ÜNLEM İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	1,60	1,37	29	-3,169	,004
GRUBU	Son Test	30	2,56	1,10			

Deney grubunda ünlem işareti(!) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,60$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,56$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,004$)

değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da drama yönteminin olumlu etkisini göstermektedir.

Tablo 3.1.20: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

SORU İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	1,60	,89	29	-3,525	,001
GRUBU	Son Test	30	2,20	,76			

Deney grubunda soru işareti(?) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,60$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,20$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,001$) değeri kullanımda drama yönteminden kaynaklanan anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.21: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

ÜÇ NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	,00	,00	29	-5,385	,000
GRUBU	Son Test	30	,50	,09			

Deney grubunda üç nokta(.) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=,00$) iken drama etkinliği ile anlatılan ders ardından yapılan son testte ortalama ($\bar{X}=,50$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.22: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

TIRNAK İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	2,73	1,25	29	-2,628	,014
GRUBU	Son Test	30	3,23	,97			

Deney grubunda tırnak işareti(“”) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,73$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=3,23$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,014$) değeri kullanımda drama yönteminden kaynaklanan anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.23: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

YAY P.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	2,76	1,71	29	-4,545	,000
GRUBU	Son Test	30	3,80	1,44			

Deney grubunda yay parantez(()) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,76$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=3,80$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçta deney grubunun yay parantezi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.24: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

UZUN Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	4,76	1,33	29	-1,733	,094
GRUBU	Son Test	30	5,13	1,35			

Deney grubunda uzun çizgi(—) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=4,76$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=5,13$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,094$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Anlamlı bir fark olmasa da uygulama sonucunda doğru kullanımda artış olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.25: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

KISA Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	2,96	1,12	29	-4,877	,000
GRUBU	Son Test	30	3,90	1,15			

Deney grubunda kısa çizgi(-) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,96$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=3,90$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçta deney grubunun kısa çizgiyi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.26: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

N. VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	1,00	,90	29	-8,573	,000
GRUBU	Son Test	30	2,40	,62			

Deney grubunda noktalı virgül(;) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,00$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,40$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçta deney grubunun kısa çizgiyi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.27: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

İKİ NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	1,06	,58	29	-6,185	,000
GRUBU	Son Test	30	1,83	,37			

Deney grubunda iki nokta(:) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,06$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=1,83$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri iki nokta kullanımında drama yönteminden kaynaklanan anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.28: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

KESME İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	5,63	1,03	29	-1,000	,329
GRUBU	Son Test	30	5,80	1,06			

Deney grubunda ön test ile son test sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,329$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Etkinliklerde kesme işareti(') kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,96$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=3,90$) olmuştur. Bu da anlamlı bir fark olmasa da kullanımda artış olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1.29: Boşluk Doldurma Etkinliği Eğik Çizgi Kullanımına İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

EĞİK Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	1,43	,62	29	-4,958	,000
GRUBU	Son Test	30	2,00	,00			

Deney grubunda eğik çizgi(/) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,43$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,00$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçta deney grubunun eğik çizgiyi doğru kullanımında drama yönteminden kaynaklanan bir artış görülmektedir.

Tablo 3.1.30: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Deney Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

B.D.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön Test	30	13,10	7,42	29	-4,347	,000
GRUBU	Son Test	30	15,26	5,52			

Deney grubunun ön ve son test genel değerlendirmesi tablollaştırıldığında ($P=,000$) değerine ulaşılmıştır. Bu noktalama işaretleri kullanımında ön test ile son test arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Deney grubunun noktalama işaretlerini kullanımlarının madde madde değerlendirme sonuçları da genel değerlendirme sonuçları da son testte belli bir başarıya ulaşıldığını göstermektedir. Bu sonuç, noktalama işaretleri öğretiminde drama yönteminin etkili olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada noktalama işareti kullanımının değerlendirilmesinde kontrol grubunun noktalama işaretlerini kullanımları test edilmiş ve değerlendirme sonuçları tablolştırılmıştır.

Tablo 3.1.31: Boşluk Doldurma Etkinliği Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	6,40	1,63	29	1,904	,067
GRUBU	Son Test	30	6,06	1,70			

Kontrol grubunda nokta(.) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=6,40$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=6,06$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,067$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte boşluk doldurma etkinliğinde nokta kullanımı ön test sonucu, son testten daha iyidir.

Tablo 3.1.32: Boşluk Doldurma Etkinliği Virgül Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	6,00	2,30	29	-,528	,601
GRUBU	Son Test	30	6,06	2,14			

Kontrol grubunda virgül(.) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=6,00$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=6,06$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği bu etkinlikte virgülün doğru kullanımında son testte küçük de olsa bir artış sağlanmış olmasına rağmen ($P=,601$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.33: Boşluk Doldurma Etkinliği Ünlem İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

ÜNLEM İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,53	1,07	29	1,682	,103
GRUBU	Son Test	30	1,40	,96			

Kontrol grubunda ünlem işareti(!) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,53$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=1,40$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,103$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte boşluk doldurma etkinliğinde ünlem işareti kullanımı ön test sonucu, son testten daha iyidir.

Tablo 3.1.34: Boşluk Doldurma Etkinliği Soru İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

SORU İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,46	,68	29	-1,682	,103
GRUBU	Son Test	30	1,60	,81			

Kontrol grubunda soru işareti(?) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,46$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=1,60$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği bu etkinlikte soru

işaretinin doğru kullanımında son testte küçük de olsa bir artış sağlanmış olmasına rağmen ($P=,103$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.35: Boşluk Doldurma Etkinliği Üç Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

ÜÇ NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	,10	,30	29	1,795	,083
GRUBU	Son Test	30	,00	,00			

Kontrol grubunda üç nokta(...) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=,10$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=,00$) olmuştur. Boşluk doldurma etkinliği sonucundaki ($P=,103$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.36: Boşluk Doldurma Etkinliği Tırnak İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

TIRNAK İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	2,30	1,26	29	1,649	,110
GRUBU	Son Test	30	2,10	1,12			

Kontrol grubunda tırnak işareti("’") kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,30$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,10$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,110$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte boşluk doldurma etkinliğinde tırnak işareti kullanımı ön test sonucu, son testten daha iyidir.

Tablo 3.1.37: Boşluk Doldurma Etkinliği Yay Parantez Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

YAY P.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,30	1,20	29	-5,224	,000
GRUBU	Son Test	30	2,63	1,56			

Kontrol grubunda yay parantez(()) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,30$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=2,63$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği ($P=,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Kontrol grubunun öğrenme süreci içinde bulunması bu sonucun doğal bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1.38: Boşluk Doldurma Etkinliği Uzun Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

UZUN Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,70	1,14	29	-15,087	,000
GRUBU	Son Test	30	5,53	1,33			

Kontrol grubunda uzun çizgi(—) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,70$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=5,53$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiğinde ($P=,103$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Kontrol grubunun öğrenme süreci içinde bulunması bu sonucun doğal bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1.39: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

KISA Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	2,63	1,03	29	-3,525	,001
GRUBU	Son Test	30	3,13	1,16			

Kontrol grubunda kısa çizgi(-) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=2,63$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=3,13$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiğinde ($P=,001$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Kontrol grubunun öğrenme süreci içinde bulunması bu sonucun doğal bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1.40: Boşluk Doldurma Etkinliği Kısa Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

N. VİRGÜL		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,10	,75	29	-,812	,423
GRUBU	Son Test	30	1,16	,64			

Kontrol grubunda noktalı virgül(;) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,10$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=1,16$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,423$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.41: Boşluk Doldurma Etkinliği İki Nokta Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

İKİ NOKTA		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,16	,59	29	,000	1,000
GRUBU	Son Test	30	1,16	,53			

Kontrol grubunda iki nokta(:) kullanım ortalaması ön testte de son testte de ($\bar{X}=1,16$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=1,000$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.42: Boşluk Doldurma Etkinliği Kesme İşareti Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

KESME İ.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	5,60	1,03	29	-4,287	,000
GRUBU	Son Test	30	6,13	,81			

Kontrol grubunda kesme işareti(′) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=5,60$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=6,13$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,000$) değeri kullanımda doğal süreç içinde öğrenme ile oluşan anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.43: Boşluk Doldurma Etkinliği Eğik Çizgi Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

EĞİK Ç.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	1,50	,62	29	1,795	,083
GRUBU	Son Test	30	1,30	,59			

Kontrol grubunda eğik çizgi(/) kullanım ortalaması ön testte ($\bar{X}=1,50$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=1,30$) olmuştur. Sonuçlar değerlendirildiği zaman ($P=,083$) değeri kullanımda anlamlı bir fark olmadığını, ön testte son teste göre daha başarılı bir kullanım olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1.44: Boşluk Doldurma Etkinliği Noktalama İşaretlerinin Genel Kullanımına İlişkin Kontrol Grubu Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

B.D.		N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
KONTROL	Ön Test	30	32,80	8,99	29	-9,699	,000
GRUBU	Son Test	30	38,30	7,39			

Kontrol grubunun ön ve son test genel değerlendirmesi tablolatırıldığında ($P=,000$) değerine ulaşılmıştır. Bu noktalama işaretleri kullanımında ön test ile son test arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymakla birlikte kontrol grubunun noktalama işaretlerini kullanımlarının madde madde değerlendirme sonuçlarında noktalama işaretlerinin birkaçında anlamlı farklar görülmüştür. Bu noktalama işaretlerinin genel değerlendirme sonuçlarını etkilemiştir.

Descriptive Statistics

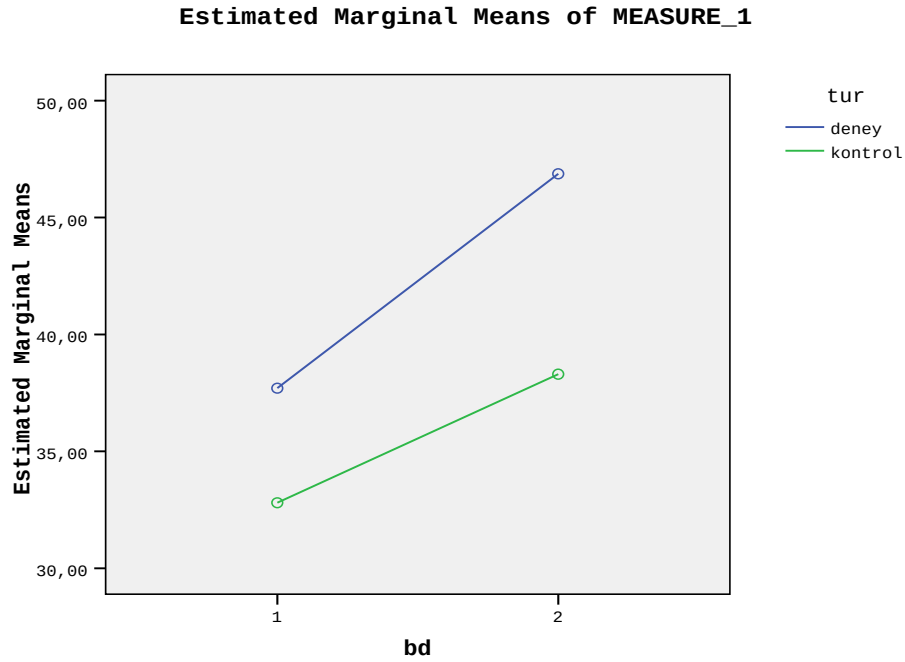
	tur	Mean	Std. Deviation	N
Onbdtop	deney	37,7000	11,22850	30
	kontrol	32,8000	8,99578	30
	Total	35,2500	10,38517	60
sonbdtop	deney	46,8667	7,26225	30
	kontrol	38,3000	7,39128	30
	Total	42,5833	8,45184	60

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Bd	Sphericity Assumed	1613,333	1	1613,333	157,046	,000
	Greenhouse-Geisser	1613,333	1,000	1613,333	157,046	,000
	Huynh-Feldt	1613,333	1,000	1613,333	157,046	,000
	Lower-bound	1613,333	1,000	1613,333	157,046	,000
bd * tur	Sphericity Assumed	100,833	1	100,833	9,815	,003
	Greenhouse-Geisser	100,833	1,000	100,833	9,815	,003
	Huynh-Feldt	100,833	1,000	100,833	9,815	,003
	Lower-bound	100,833	1,000	100,833	9,815	,003
Error(bd)	Sphericity Assumed	595,833	58	10,273		
	Greenhouse-Geisser	595,833	58,000	10,273		
	Huynh-Feldt	595,833	58,000	10,273		
	Lower-bound	595,833	58,000	10,273		

Tablo 3.1.45: Boşluk Doldurma Uygulaması ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Deneklerarası	9881,166	59			
Grup(Birey/Grup)	1360,133	1	1360,133	9,25	,004
Hata	8521,033	58	146,914		
Denekleriçi	2309,999	60			
Ölçüm(Ön Test/ Son Test)	1613,333	1	1613,333	157,04	,000
Grup, Ölçüm	100,833	1	100,833	9,81	,003
Hata	595,833	58	10,273		
Toplam	12191,165	119			

Boşluk doldurma uygulamaları SPSS sonuçları ve bu sonuçlardan yola çıkılarak hazırlanan ANOVA sonuçları ile uygulama sonuçlarını gösteren grafik sonuçları değerlendirilmiştir. Bu tablo ve grafik yorumlandığı zaman deney grubunun ön test ortalaması ($\bar{X}=37,70$) iken drama etkinliği ile anlatılan ders sonunda uygulanan son test ortalaması ($\bar{X}=46,86$) olmuştur. Bu sonuçlar grafikte de ortaya konduğu gibi noktalama işaretleri öğretiminde drama yönteminin etkili olduğunu göstermektedir.

3.1.3. Test Uygulamalarına Ait Sonuçlar

Çalışma için hazırlanan testte öğrencilere 25 soru sorulmuş ve bu soruların ön test-son test sonuçları SPSS programı ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubunun noktalama işaretleri kullanımı ön test ve son test sonuçları tablo, ANOVA ve grafik sonuçları şöyledir:

Descriptive Statistics

	Tur	Mean	Std. Deviation	N
Ontest	deney	13,1000	7,42015	30
	kontrol	12,3667	3,71839	30
	Total	12,7333	5,83056	60
Sontest	deney	15,2667	5,52695	30
	kontrol	12,6333	3,77362	30
	Total	13,9500	4,87618	60

Tests of Within-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
factor1	Sphericity Assumed	44,408	1	44,408	15,150	,000
	Greenhouse-Geisser	44,408	1,000	44,408	15,150	,000
	Huynh-Feldt	44,408	1,000	44,408	15,150	,000
	Lower-bound	44,408	1,000	44,408	15,150	,000
factor1 * tur	Sphericity Assumed	27,075	1	27,075	9,236	,004
	Greenhouse-Geisser	27,075	1,000	27,075	9,236	,004
	Huynh-Feldt	27,075	1,000	27,075	9,236	,004
	Lower-bound	27,075	1,000	27,075	9,236	,004
Error(factor1)	Sphericity Assumed	170,017	58	2,931		
	Greenhouse-Geisser	170,017	58,000	2,931		
	Huynh-Feldt	170,017	58,000	2,931		
	Lower-bound	170,017	58,000	2,931		

Tests of Between-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

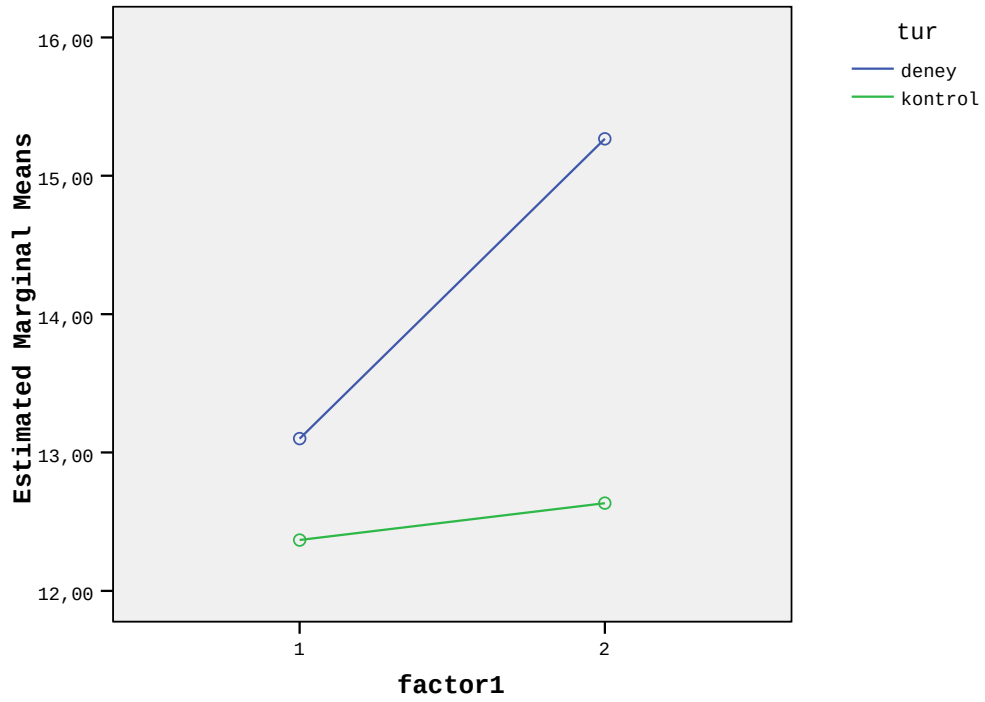
Transformed Variable: Average

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Intercept	21360,008	1	21360,008	396,254	,000
Tur	85,008	1	85,008	1,577	,214
Error	3126,483	58	53,905		

Tablo 3.1.46: Test Uygulaması ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Deneklerarası	3211,491	59			
Grup(Birey/Grup)	85,008	1	85,008	1,577	,214
Hata	3126,483	58	53,905		
Denekleriçi	241,500	60			
Ölçüm(Ön Test/ Son Test)	44,408	1	44,408	15,150	,000
Grup, Ölçüm	27,075	1	27,075	9,236	,004
Hata	170,017	58	2,931		
Toplam	3452,991	119			

Estimated Marginal Means of MEASURE_1

Test sonuçları değerlendirildiği zaman deney grubunun ön test uygulama sonuçlarının ortalaması ($\bar{X}=13,10$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=15,26$) olmuştur. Bu da ön test ile son test arasında % 16,26'lık bir başarı artışı olduğunu göstermektedir. Kontrol grubu sonuçları değerlendirildiği zaman deney grubunun ön test uygulama sonuçlarının ortalaması ($\bar{X}=12,36$) iken son testte ortalama ($\bar{X}=12,63$) olmuştur. Bu da ön test ile son test arasında % 2, 18'lik bir başarı artışı olduğunu göstermektedir. Tablo ve grafik sonuçları göstermektedir ki testte de drama etkinliğinin olumlu bir etkisi vardır.

Noktalama işaretleri öğretiminde süreç genel bir çerçevede değerlendirildiği zaman deney grubuna drama yöntemi ile anlatılan ders yanında, kontrol grubunun doğal bir süreç içinde, ders konuları dâhilinde noktalama işaretleri hakkında bilgi edindiği görülmektedir. Kontrol grubunun ön test-son test sonuçları arasında olumlu fark görülmekle birlikte anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır. Deney grubunda ise noktalama işaretlerinin öğretiminde drama yönteminin geçerli ve etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

IV. BÖLÜM

4.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.1. Sonuç

Türkçe dersinin öncelikli hedefi, Türkçe öğretim programında belirtilen amaçlara ulaşmaktır. Öğretmen, öğretim programında belirtilen amaçlara uygun kazanımları sağlamak için ders araç gereçlerinden ve yardımcı kaynaklardan yararlanır. Türkçe öğretiminde öğretmen için temel kaynaklardan biri ders kitabıdır. Bu sebeple öğretmen için, programda belirtilen kazanımlara göre hazırlanan ders kitabı etkili bir araçtır. Ders araçlarının kullanım amacı, öğrenciye kazandırılacak bilginin bir kaynakta toplanmış olmasını sağlamaktır. Ders araç gereçleri bu açıdan ele alındığı zaman, en etkili öğretimin en iyi hazırlanmış araçlarla gerçekleştirileceği sonucudur.

Türkçe dersinin temel amacı, bireyin kendini doğru ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilmesini sağlamaktır. Bireyin yazılı ve sözlü anlatımdaki etkili ve başarılı olmasının yolu ise eğitim araç gereçlerinin öğrenmeyi destekleyecek şekilde hazırlanmasına bağlıdır. Eğitimde etkili olmanın yanında birlik içinde olmak da gerekmektedir. İmla kılavuzları, Türkçede birliği sağlayan, dilin kurallarını, kelimelerin ve doğru yazılışını kuralları ve gerekçeleriyle ortaya koyar. Bu sebeple imla kılavuzları Türkçe öğretimi için önemli bir araçtır. Öğretimde doğru kazanımlara ulaşmak için her aşamada bu kaynaktan faydalanmak ve ders araç gereçlerini de bu kaynak doğrultusunda hazırlamak gerekmektedir. Çünkü Türkçe dersinin Türkçeyi doğru ve güzel kullanan bireyler yetiştirmesi için öncelikle eldeki kaynaklar amaca uygun olmalıdır.

Türkçe öğretiminin amacı, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmektir. Bu becerilerden konuşma ve yazma anlatım etkinliklerini oluşturur. Konuşmada ifadelerin etkili olması için vurgu, tonlama gibi ses özelliklerinden faydalanılırken yazmada bu, noktalama işaretleri ile sağlanır. Noktalama işaretleri kelimelerin, cümlelerin hangi duyguyu ifade ettiğini anlatır. Bu sebeple noktalama işaretlerinin doğru kullanımı önemlidir ve Türkçe dersinde kazanılacak olan noktalama işaretlerini kullanma becerisi diğer ders ve etkinliklerle geliştirilmelidir.

Türkçenin amaç ve kazanımlarının gerçekleştirilmesinde kullanılan en önemli araç olan ders kitabındaki anlatım yöntemleri çağın gereklerine ve eğitim sistemindeki gelişmelere göre şekillenmektedir. Günümüz ders kitaplarında öğretmenin anlatımı etkinliklerle desteklemekte ve öğrencinin sınıf içinde daha etkin olması sağlanmaktadır. Öğretimin öğrenci merkezli olması anlatımı etkili kılmaktadır. Bunun yanında etkili öğretim için geleneksel yöntemler dışında anlatım yöntemleri de kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden biri de öğrencinin anlatımın içinde olduğu, hem öğrenen hem de öğretene konumunda yer aldığı dramadır.

Dramada yaparak ve yaşayarak öğrenme esastır. Öğrencinin gönüllülüğünü esas alan bu öğretim yöntemi, geleneksel öğretim yönteminin ve ezberciliğin karşısında kullanılabilecek en güçlü seçenektir. Dramada öğrenen konumunda olan bireylerin, öğretimin içinde yer alması bu yöntemin hedefidir.

Öğrenme konusunda gerçekleşen değişiklikler, dramayı günümüzün en etkili öğretim yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. Drama öğrenciyi bilgiyi almaya ya da ezberlemeye değil de bilginin kullanım yerini ve gerekçesini anlatarak öğrenmeye yönelten bir yöntemdir.

Öğrenme ilkelerine göre en fazla duyunun katılımıyla sağlanan öğrenme en etkili öğrenmedir. Bu açıdan ele alınıncı adeta hayatın bir parçası olan drama, öğrencinin katılımını en üst düzeyde gerçekleştirdiği için öğrenmede etkili olmanın yanı sıra unutmayı da geciktirmektedir.

Bu çalışma, drama yönteminin öğretimde etkili olduğunu anlatmak için hazırlanmış ve noktalama işaretleri öğretiminde drama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuç ve bulgularına dayanarak, bu öğretim yönteminin öğrenme düzeylerine etkili ve olumlu bir katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

4.1.2. Öneriler

Türkçe öğretiminde kalıcı ve etkili bir öğrenme için ders araç gereçleri amaca uygun olarak hazırlanmalı ve ders kitapları başta olmak üzere hazırlanan araçlar imla kılavuzu ile uyum içinde olmalıdır.

Öğretimde konular birbirini destekleyici olmalı ve kurallar sadece o konunun anlatıldığı derste kalmamalı, öğrencinin bilgilerini kullanmasını sağlamak için değerlendirmeler yapılmalı ve bu değerlendirmenin sonuçları –varsa- düzeltmeler yapılarak öğrenciye bildirilmelidir.

Noktalama işaretleri, öğretimde bir ayrıntı olarak görülmemeli ve konu, önemi belirtilerek kullanım özellikleriyle anlatılmalıdır.

Ders araç gereçleri, imla kılavuzları esas alınarak hazırlanmalı, böylelikle öğretimde ve kullanımda birlik olması sağlanmalıdır.

Konunun önemi ve gereğinin sınav soruları ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple hem okullarda yapılan sınavlarda hem de OKS gibi ülke çapındaki sınavlarda noktalama işaretleri ile ilgili sorular sorulmalı öğrencilerin noktalama işaretleri kullanım becerileri değerlendirilmelidir.

Çağın gereklerine uygun öğretim yöntemler belirlenmeli ve amaca uygun yöntemler kullanılmalıdır. En fazla duyuya hitap ettiği için etkili ve kalıcı öğrenme sağlayan drama yöntemi de okul öncesi eğitimden başlayarak öğretimin her aşamasında kullanılmalıdır.

Drama yönteminin kullanılabilmesi için öğretmen yetiştiren fakültelerde drama eğitimi verilmelidir.

Drama ile eğitimin etkililiği göz önünde bulundurularak bu aracın eğitimde daha çok kullanımı sağlanmalı, bunun için de drama etkinliklerinin yer aldığı eğitim programları, ders araç gereçleri hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, H. Ömer (2002). **Yaratıcı Drama**. Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık.
- ADIGÜZEL, M. Sani (2004). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- ALTAN Abdulkadir, Serdar ARHAN, Sema BAŞAR, Gülderen ÖZTÜRKER, Derya YILMAZ (2007). **İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- ALTAN Abdulkadir, Serdar ARHAN, Sema BAŞAR, Gülderen ÖZTÜRKER, Derya YILMAZ (2007). **İlköğretim Türkçe 7 Çalışma Kitabı**. Ankara: Devlet Özgün Matbaacılık.
- ALTAN Abdulkadir, Serdar ARHAN, Sema BAŞAR, Gülderen ÖZTÜRKER, Derya YILMAZ (2008). **İlköğretim Türkçe 8 Çalışma Kitabı**. İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş.
- ARAL, Neriman, Gülen BARAN, Şenay PEDÜK, Serap ERDOĞAN (2003). **Eğitimde Drama**. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama San. Ve Tic. A.Ş.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1970). **Türk Dili Tarihi**. İstanbul: Enderun Yayınları
- DEMİREL, Özcan (1996). **Türkçe Programı ve Öğretimi**. Ankara: USEM Yayınları.
- DEMİREL, Özcan (1999). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. İstanbul: MEB. Yay.
- ERGİN, Muharrem (1999). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- ERGİN, Muharrem (2001). **Orhun Abideleri**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- GÖNEN, Mübeccel, Nursel Uyar DALKILIÇ (2000). **Çocuk Eğitiminde Drama**. İstanbul: Epsilon Yayınları.

GÜL, Metin, Muhsin KÖKTÜRK (2004). **İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Yıldırım Yayınları.

GÜMÜŞ, Ahmet (2001). **İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayın Evi.

İbrahim Şinasi (!966). **Şair Evlenmesi**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

İmlâ Lûgati (1929). İstanbul Devlet Matbaası.

İmlâ Kılavuzu (1941). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İmlâ Kılavuzu (1985). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İmlâ Kılavuzu (1988). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İmlâ Kılavuzu (1993). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İmlâ Kılavuzu (1996). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İmlâ Kılavuzu (2000). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KALFA, Mahir (2000). **Noktalama İşaretlerinin Türkçenin Öğretimindeki Yeri ve Önemi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

KAPULU, Ahmet, Süheyla DEDEOĞLU OKUYUCU, Şükran KAPLAN, Aliyar KARACA (2007). **İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım Sanayi Ticaret A. Ş.

KAVCAR, Cahit, Ferhan OĞUZKAN, Sedat SEVER (1998). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Engin Yayınevi.

KOYUNCU, Melahat, Mustafa KOYUNCU (2001). **İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı**. Ankara: Tutibay Yayınları.

KURT Mustafa, Jülide ALTAY, Mehmet KARA (2008). **İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Batu Yayınları, İstanbul.

KÜLEKÇİ, Mehmet Ali (1997). **İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı**. Ankara: Dörtel Yayıncılık.

KÜLEKÇİ, Mehmet Ali (1999). **İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı**, Ankara: Dörtel Yayıncılık.

MEB (1981). **1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

MEB (2004). **2004 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

MEB (2005). **2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

MORGÜL, Mahiye(1999). **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**. Ankara: Kök Yayıncılık.

ÖNDER, Alev (2006). **İlköğretimde Eğitici Drama**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş.

ÖZBAY, Murat (2006). **Özel Öğretim Yöntemleri II**. Ankara: Öncü Kitap Yay.

SARAÇOĞLU, Ahmet, Cengiz ÇİMEN, Yunus GÜZEL (2006). **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 8**. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları.

SARICA, Salih, Mustafa GÜNDÜZ (2005). **İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı**. Ankara:Fil Yayın Evi.

TEMİZYÜREK, Fahri, Ahmet BALCI (2006). **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programı**. Ankara: Nobel Yay.

Türkçe Sözlük 1-2 (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

YALÇIN, Alemdar, Gıyasettin AYTAŞ (2002). **Tiyatro ve Canlandırma-Sahneleme Bilgileri (2. Baskı)**. Ankara: Akçağ Yayınları.

YALÇIN, Alemdar, Gıyasettin AYTAŞ (2005). **Tiyatro ve Canlandırma-Sahneleme Bilgileri (7. Baskı)**. Ankara: Akçağ Yayınları.

YANGIN, Banu, Ayşegül Keleşoğlu, Fatma Türkyılmaz (2008). **İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Pasifik Yayınları, Ankara.

Yazım Kılavuzu (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yeni İmlâ Kılavuzu (1965). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yeni Yazım (İmlâ) Kılavuzu (1970). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yeni Yazım Kılavuzu (1977). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yeni Yazım Kılavuzu (1981). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

EKLER

EK-1. YAZILI ANLATIM UYGULAMASI

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda sizin için hazırlanan üç tane yazma konusu bulunmaktadır. Bu konulardan en beğendiğiniz biri üzerine duygu ve düşüncelerinizden oluşan bir yazı (kompozisyon) yazınız.

Hepinize teşekkür ederim.

- 1. Hayattaki en büyük hayaliniz nedir? Açıklayınız.**
- 2. En çok beğendiğiniz özelliğiniz hangisidir? Açıklayınız.**
- 3. Unutamadığınız bir anınızı yazınız.**

EK-2. TEST UYGULAMASI

1. Atalar () () Tanrı insanı dünya ()

da mekânsız () ahirette imansız bırakmasın () () demişlerdi.

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (;) (“) (’) (,) (.) (”)

B) (:) (’) (’) (,) (.) (‘)

C) (:) (“) (-) (,) (.) (”)

D) (:) (’) (-) (;) (.) (’)

2. () Akıl yaşta değil baştadır () () atasözü yüzyılların tecrübesinden

süzülüp gelen bir gerçeği ifade etmiyor mu()

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (‘) (.) (’) (?)

B) (“) (.) (”) (!)

C) (“) (.) (”) (?)

D) (--) (!) (...) (?)

3. Aşağıdaki boşluklardan hangisine noktalı virgül (;) getirilemez?

A) Gurur koltuk değneği gibidir () insanı yükseltse bile boyunu uzatmaz.

B) İnsan kendisi için yaşamalıdır () çünkü hayat çok kısa.

C) Yiyecek, giyecek () sevgi, şefkat insanın ihtiyaçlarıdır.

D) Gündüz önlemimi almayan() gece karanlığa razı demektir.

4. gel()ecek()miş

anne()si()n()de

oku()ma()dı()k

Yukarıda parantez içlerine hangi noktalama işaretleri konmalıdır, niçin?

A) Kısa çizgi, heceleri ayırmak için

B) Kısa çizgi, ek ve kökü ayırmak için

C) Uzun çizgi, heceleri ayırmak için

D) Uzun çizgi, ek ve kökü ayırmak için

5. Yahya Kemal()in bazı şiirleri Kendi Gök Kubbemiz adı altında çıktı ()

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (') (!)

B) (") (.)

C) (') (.)

D) (x) (.)

6. Gölgelele yaklaşlı() Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar ()

() Koca Ali () hey()

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (.) (:) (--) (,) (!)

B) (.) (:) (") (,) (")

C) (:) (:) (--) (,) (!)

D) (:) (:) (--) (!) (!)

7. Kitabı()Falaka()yı () İstanbul()dan aldım()

Cümlesindeki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (;) (') (;) (-) (.)

B) (,) (') (,) (') (.)

C) (,) (') (;) (') (.)

D) (,) (') (,) (-) (.)

8. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna ünlem işareti (!) getirilmez?

A) Göktuğ, Mustafa Bey'in oğludur

B) Ne kadar güzel bir deniz

C) Sakın o kitaplara dokunma

D) Eyvah, sınav bitmek üzere

9. 1() 2() 3() sınıfı Ankara'da() 4() sınıfı İstanbul()da okudum()

Cümlesinde boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (.) (.) (.) (,) (.) (') (.)
- B) (;) (;) (;) (;) (.) (') (.)
- C) (.) (.) (.) (;) (.) (') (.)
- D) (,) (,) (.) (;) (.) (') (.)

10. a.Heceleri ayırmak için kullanılır.

b.Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.

c.Eklerin başına konur.

Yukarıda özellikleri verilen noktalama işareti hangisidir?

- A) Virgül
- B) Uzun çizgi
- C) Kısa çizgi
- D) Nokta

11. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna soru işareti (?) getirilmez?

- A) Sınıfa girdi mi herkes susardı
- B) Bize buyurmaz mısınız
- C) Seni çağırdığımı duymadın mı
- D) Bana su verir misin

12. Hamdullah Suphi Tanrıöver () Atatürk için şöyle demişti () () Sevgili Gazi () Talihin en karanlık günlerinde ismin bir çoban yıldızı olmuştu () Hepimiz ona bakarak yol aldık () ()

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (;) (:) (--) (!) (.) (.) (!)
- B) (,) (;) (") (!) (.) (.) (")
- C) (;) (:) (") (!) (.) (.) (")
- D) (,) (:) (") (!) (.) (.) (")

13. Sirkeci()ye gelince aylır gibi olmuştu () 8()30()u görmüşü garın saatine bakınca () O zaman kitabevine gitmenin saçmalığını düşünmüş () “Şişli” demişti.

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (') (!) (.) (') (.) (,)
- B) (') (.) (:) (') (!) (;)
- C) (') (.) (.) (') (.) (,)
- D) (') (.) (:) (') (.) (,)

14. İstese bir günde bitirirmiş() ama ne yazık ki vakti yokmuş ()

Cümleye alay anlamı katmak istersek parantez içine hangi noktalama işaretini koymamız gerekir?

- A) Parantez içinde soru işareti
- B) Parantez içinde ünlem işareti
- C) Soru işareti
- D) Ünlem işareti

15.Aşağıdakilerden hangisi virgül(,)’ün görevi değildir?

- A)Hitap kelimesinden sonra konur.
- B)Alıntılarda eksik bırakılan kısmı belirtmek için konur.
- C)Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur.
- D)Tırnak içine alınmayan alıntı sözlerden önce konur.

16. Kısa çizgi (-) aşağıdakilerden hangisinde yanlış kullanılmıştır?

- A) Türk-Japon ortak yapımı bir uçaktı.
- B) Divan edebiyatı (12. yy-18.yy), edebî eser yönünden zengindir.
- C) Matematikten –ki çok severim- yine zayıf aldım.
- D) Bana –“Sen müzikten hiç anlamazsın ki.” dedi.

17. Aşağıdakilerden hangisinde tırnak işareti (“ ”) yanlış kullanılmıştır?

- A) Bana bakarken “niçin” güldüğünü anlayamadım.
- B) Bazı cümlelerde “bugün” kelimesi ayrı yazılır.
- C) Şinasi ilk tiyatro eseri “Şair Evlenmesi”ni yazmıştır.
- D)Emine Işınsoy’un “Çiçekler Büyür” romanını yıllar önce okumuştum.

18. “Ankara” kelimesine aşağıdaki eklerden hangisi gelirse kesme işareti (’) konmaz?

- A) –m
- B) –den
- C) –(y) ı
- D) –lı

19. a. TBMMnde
 b. Türk Dil Kurumundan
 c. 1984te
 ç. 8inci madde
 d. neyleyim
 e. Türkçülük
 f. Yunus Emreye
 g. Atatürk Lisesi Müdürlüğüne

Yukarıdaki kelime ve kelime gruplarından hangilerinde kesme işareti (’) kullanılmalıdır?

- A) a, b, e, f, g
- B) a, c, d, f, g
- C) a, c, ç, d, f
- D) a, c, d, e, f

20. Bu insanları()akrabalarımı()çok seviyorum.

Cümlesindeki boşluklara hangi noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Virgöl
- B) Tırnak işareti
- C) Noktalı virgöl
- D) Kesme

21. Türkiye’de cumhuriyetin kuruluşu () bir yandan da askeri zaferlere [I. İnönü () Ocak 1921(), Sakarya () 13 Eylül 1921 (), Dumlupınar () 30 Ağustos 1922 ()] dayanır.

Yukarıdaki boşluklara hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (;) (“) (”) (“) (”) (“) (”)
- B) (,) (() ()) (() ()) (() ())
- C) (,) (/) (/) (/) (/) (/) (/)
- D) (,) (‘) (’) (‘) (’) (‘) (’)

22. Hakan, “Bugün öğretmenimiz bana, () Aferin!() dedi.” deyip güldü.

Cümlesindeki boşluklara hangi noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Tırnak işareti
- B) Virgül
- C) Yay ayraç (parantez)
- D) Tek tırnak işareti

23. Aşağıdakilerden hangisi nokta(.)’nın görevi değildir?

- A) Cümlelerin sonuna konur.
- B) Sayılardan sonra –ıncı eki yerine konur.
- C) Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
- D) Saat ve dakika bildiren sayıların arasına konur.

24. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde noktalama yanlış vardır?

- A) Sen bize ne zaman geleceksin?
- B) Sakın ha, bir daha yalan söyleme.
- C) Biraz önce geldi, yemek yedi, çantasını aldı, gitti.
- D) Mahalleniz o kadar sakin(!) ki gece sestten uyuyamadım.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül(,) farklı görevde kullanılmıştır?

- A) Mehmet, bütün gün ders çalıştı.**
- B) Ahmet, Ayşe ve Ali henüz gelmemiş.**
- C) İzmir'den dedesi, amcası gelmiş.**
- D) Annesi, babası hep onun rahatı için çalışıyordu.**

EK-3. BOŞLUK DOLDURMA UYGULAMASI

Aşağıdaki boşluklara uygun noktalama işaretlerini yerleştiriniz.

Ben kulübede duran ihtiyara() () Bu köpek hangi köyün() () dedim. İhtiyar şaşkınca yüzüme baktı. Acı bir sesle() () Bilmiyor musun efendi() Köylerde adam kaldı mı ki() Köylerde aç kalan, yollara dökülen bu köpekler() neredeyse gelip geçeni parala() yacaklar() Neredeyse analarının kucaklarındaki çocukları kapıp yiyecekler() () dedi.

Oliver Twist()Olivir Twist()'i çocuklar okur en çok() Büyük Umutlar'ı, Zor Günler'i de büyükler.

Arabacı B()'ya yaklaştığını söylüyor()

Adam yine bana döndü()

() Sen nereye gidiyorsun hemşerim() dedi.

() Ben mi()

Hım() ben nereye gideceğim() Haydarpaşa()da gişelerin önünde bilet alanları, bekleme yerinde düşünenleri() istasyon lokantasında içenleri ve kalkacak treni görmeğe gidiyorum desem mi?

() Adapazarı()na dedim.

() Adapazarlı mısın? Biz de Adapazarı()nda ineceğiz. 11()05'te varacakmış Adaya.

At ölür, meydan kalır() yiğit ölür, şan kalır.

Nihayet 28()29 Mayıs gecesi() gece yarısından sonra saat birde bütün askerler, 250()000 kılıç eriyle son büyük saldırı yapıldı ve dört saat süren bu saldırıda Türkler, İstanbul()a girdiler. 1453 Mayısının 29()unda Salı günü doğan güneş, Türkleri İstanbul'da buldu.

En son büyük, korkunç saldırıda İstanbul kalesinin üstüne Türk bayrağını ilk diken asker() Ulubathı Hasan()dı() Hasan, bu büyük saldırının

ilk dakikalarında dış kale duvar() larını aşmış() iç kale duvarlarına tırmanmış.

Adres: Atatürk Mah() Cengiz Topel Cad() Kıvrak Sok() Nu() 12()8
10060 Edremit()BALIKESİR

Refik Halit Karay ()1888()1965()

Galatasaray Lisesini bitirdi. Hukuk öğrenimini yarıda bıraktı() gazetecilik yaptı. Memleket Hikâyeleri ile tanındı. Kirpinin Dedikleri, Ay Peşinde, Sakın Aldanma, İnanma, Kanma() Guguklu Saat, Bir İçim Su gibi mizah, deneme, fıkra, anı, söyleşi türünde kitapları vardır. Romanlarından bazıları() Sürgün, Nilgün, Bugünün Saraylısı, Kadınlar, Tekkesi, Karlı Dağdaki Ateş, Dört Yapraklı Yonca.

Yunus Emre()1240()1320()()nin şiirlerinden okudunuz mu?

() Yahu() Bizim kazana ne oldu?

() Ha() Sizin kazan mı? Sizlere ömür!

__Aman Hocam! Kazan bu() nasıl ölür?

Kızlarına Merve, Ceren() oğullarına Hakan, Tuğrul() yeğenlerine de Hilâl, Oğuz adını vermiş.

EK-4. DRAMA UYGULAMASI

NOKTALAMA İŞARETLERİNİN MİSAFİRİ VAR

ÜNLEM İŞARETİ: Merhaba! Yaşasın, herkes burada!

VİRGÜL: Evet, hepimiz buradayız.

SORU İŞARETİ: Nasılsınız? Herkes iyi mi?

NOKTA: Hepimiz iyiyiz. Ünlem, yine çok heyecanlısın.

VİRGÜL: Sevinç, üzüntü, heyecan, korku, şaşkınlık hep onda.

ÜNLEM İŞARETİ: Of, of! Hiç sormayın, çok duyguluyum. Bazen de canım çok sıkılıyor.

TIRNAK İŞARETİ: Bir dostum “Eğer duygulanıyorsan, yaşıyorsun demektir.” demişti. Ondan duyduğum bu sözü hiç unutmam ve başkalarına aktarırım.

İKİ NOKTA: Dost: Bir insanın en yakın olduğu ikinci insandır. Dostluk: İnsanları birbirine yaklaştıran, onları birbirine bağlayan en güzel duygu.

UZUN ÇİZGİ: Eğer söz hakkı vererseniz iki noktaya,

—Çok güzel bir açıklamaydı, teşekkür ederim, demek istiyorum.

VİRGÜL: Teşekkür etmek, dostunu sevindirmektir.

NOKTA: Saat 12.40 olmuş.

ÜNLEM İŞARETİ: Arkadaşlar, hemen hazırlanmalıyız!

KISA ÇİZGİ: Ankara-İstanbul arası 2-3 saatlik yol.

NOKTA: Birkaç saat içinde burada olurlar.

SORU İŞARETİ: İşler nasıl tamamlanacak?

NOKTALI VİRGÜL: Parantez, kesme işareti, tırnak işareti çiçekleri renklerine göre ayırsın; virgül, iki nokta ve ben onları demetleyerek bağlayalım; nokta, ünlem işareti ve soru işareti onları yerleştirip işi bitirsin.

KESME İŞARETİ: İstanbul’dan Ankara’ya gelmek yeteri kadar yorucu bir yolculuktur.

ÜÇ NOKTA: Eğer sevdiğin insanları göreceksen gittiğin yerin uzaklığı önemli değildir. Sevdiğine giderken zaman geçmek bilmez ama ona ulaştıktan sonra...

NOKTA: Yine sözünü yarım bıraktı.

SORU İŞARETİ: Sahi, sen sözünü neden hep yarım bırakırsın?

İKİ NOKTA: İsterseniz bunun sebebini ben açıklayayım: Üç nokta, yarım bırakılan cümleleri ya da bir kısmı alınan parçalarda eksik kısımları belirtir.

ÜÇ NOKTA: Yanlış anlaşılma beni kırıyor, üzüyor, küstürüyor ama... Bunu bazen kötü, argo sözleri söylememek için de yapıyorum.

YAY PARANTEZ: Çocukluk yıllarım(2000-2007) İstanbul'da geçmişti. Ağabeyim(Köşeli Parantez) ile ne oyunlar oynardık. Ağabeyim nereye gitse beni de yanına alırdı. Ben onu gittiğim her yere çağırmasam bile.

KÖŞELİ PARANTEZ: Eee, ben senin büyüğünüm. Benim yanımda olmanı isterim. Benim bir açıklamamın ayrıntılarını açıkladığın olur. Senin sayende benim açıklamamın ayrıntıları verilir.

İKİ NOKTA: Sen onun büyüğün, senin yanında söyleyeyim: Ben parantezi ünlem işareti ile birlikte görmek istemiyorum.

SORU İŞARETİ: Neden? Ne yapıyorlar ki birlikte olunca?

İKİ NOKTA: Şunu yapıyorlar: Karşılarındaki insanla alay ediyorlar. Bu yüzden ikisi bir araya gelmemeli.

KÖŞELİ PARANTEZ: Doğru mu bu?

YAY PARANTEZ: Doğru ama biz çok iyi anlaşıyoruz. Başkaları ile alay etmek yanlıştır ama bir araya gelince bunu hep yapıyoruz.

VİRGÜL: Soru işareti ile olan arkadaşlığı da dikkat çekiyor. Ne zaman bir arada olsalar, şüpheli, kararsız oluyorlar.

NOKTALI VİRGÜL: Parantezle ünlem işareti bir araya gelince herkesle alay, ediyor, herkesi küçümsüyor; parantezle soru işareti bir araya gelince şüpheli ya da kararsız oluyor, karşılarındakine güvenmiyor, doğru söylediğine emin olamıyor.

NOKTA: Öyleyse bunları bir arada görünce bu anlamları çıkarmalıyız, diyerek bu konuyu kapatıyorum.

SORU İŞARETİ: Son sözü hep sen mi söyleyeceksin?

NOKTA: Evet, ben söyleyeceğim. Sen de bir şeyleri sorarak öğrenmeye devam edeceksin.

ÜNLEM İŞARETİ: Arkadaşlar! Sakin olun.

VİRGÜL: Konuşmak, konuşmak, konuşmak. Sorunlar ancak konuşarak çözülür.

NOKTA: Tamam, artık bu konuyu kapatalım. Misafirlerimiz 12.11.2002 tarihinde 14. Cadde'deki evinde vefat eden Prof. Dr. Kağan Sancak'ın akrabaları.

VİRGÜL: Tarih, sıra, kısaltmalar... Neredeyse her yerde sen varsın nokta.

NOKTA: Cümlelerin sonunu unuttun ama bu kadar görev sıralarken unutman normal.

ÜNLEM İŞARETİ: Hey! Geliyorlar.

SORU İŞARETİ: Ne dedin?

ÜNLEM İŞARETİ: Eyvah! Bütün işlerimiz yarım kaldı.

SORU İŞARETİ: Ne diyorsun, anlamadım?

TIRNAK İŞARETİ: "Geliyorlar." Dedi.

KISA ÇİZGİ: Heceleyeyim istersen: Ge-li-yor-lar.